

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BANKACILIK EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YABANCI SERMAYELİ
BANKALARIN YERİ VE FİNANSAL PERFORMANSLARININ
ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Emre ATMACA

Ankara
Temmuz, 2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BANKACILIK EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YABANCI SERMAYELİ
BANKALARIN YERİ VE FİNANSAL PERFORMANSLARININ
ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMRE ATMACA

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emine ÇINA BAL

Ankara
Temmuz, 2013

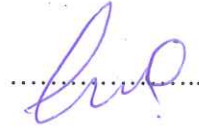
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Emre ATMACA' nın Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermayeli Bankaların Yeri Ve Finansal Performanslarının Analizi başlıklı tezi 04/09/2013 tarihinde, jürimiz tarafından İşletme Eğitimi Anabilim Dalı Bankacılık Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof. Dr. Ganik KURT

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Emine ÇINBAL

Üye: Doç. Dr. Seyhan GÖKÇAYIRGİL

ÖNSÖZ

Bankacılık faaliyetlerine ülkemizde 19.yüzyılın ortasına kadar rastlanmamıştır. İlk olarak yabancı sermayeli İstanbul Bankası (1847) ile başlayan ve Osmanlı Bankası ile devam eden (Bank-ı Osmanî-i Şahane, 1856) bankacılık faaliyetleri Tarım kredi kooperatiflerinin 1888 yılında Ziraat Bankasına dönüştürülmesi ile ulusal sermayelere de yer vermeye başlasa da sektör ağırlıklı olarak yabancıların elinde olmuştur. Yabancı sermayenin bu ilgisini ülkemizin yeni yapılanma sürecinde olması ve buna bağlı olarak sermaye sıkıntısı çekmesi, yatırımlara açık olmasına bağlayabiliriz.

Ülkemizde bankacılığın başladığı dönemden bu güne dönemler itibariyle izlenen politikalar sebebiyle inişli çıkışlı bir seyir izleyen yabancı sermaye, sektörde sürekli var olmuştur. Ülkemizde daha yeni diyebileceğimiz bu sektörün gelişiminde dolayısıyla bizden daha tecrübeli olan yabancı bankaların payı büyüktür. Bu nedenle çalışmamızda, Türk bankacılık sektöründe yabancı bankacılığın günümüze kadar geçen süreçte sermaye hareketleri, sektör üzerindeki etkileri, sektör içindeki payları ve sektör için önemleri incelenmiştir.

Araştırma boyunca sıkıntılarımı benimle paylaşan, araştırmayı sürdürmem ve tamamlamam için beni motive eden, sevgili hocam Emine Çına BAL'a, çalışma arkadaşlarıma ve canım aileme teşekkür ederim.

Emre ATMACA

ÖZET

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN YERİ VE FİNANSAL PERFORMANSLARININ ANALİZİ

ATMACA, Emre

Yüksek Lisans, Bankacılık Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Emine ÇINA BAL

Temmuz - 2013, 98 sayfa

Türk bankacılık sektörü yabancıların girişimiyle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamıştır. Yabancılar uzun yıllar bankacılık sektöründeki sermayeyi elinde tutarak sektöre hakim olmuşlardır. Fakat Cumhuriyetin ilanı ile uygulanan politikalar ve desteklemelerle yerel sermayeli ulusal ve özel bankalar kurulmaya başlamıştır. Bu yıllarda başlayarak 1980’li yıllara kadar devam eden süreçte yerel ekonomiyi kalkındırmaya yönelik uygulanan koruyucu politikaların ardından sektörde var olan yabancı sermaye git gide azalmış, aynı zamanda yabancı sermayeli her hangi bir banka faaliyete geçmemiştir.

1980 yılından sonra ülkemizde uygulanan serbestleşme politikalarına bağlı olarak sektörde yabancı sermaye ve buna bağlı olarak yabancı banka sayılarında artışlar olmuş, yabancı bankalar şube açma ya da yerli bankalara ortak olma yoluyla zamanla sektörde önemli paya sahip olmuşlardır.

Yabancı bankaların, sayıları ve sektör payları yaşanan serbestleşme süreci ile sektörde kendini gösterse de 2000 yılına kadar sektör bazında büyük değişiklikler göstermemiştir. Sektör, özellikle 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin ardından uygulanan yeniden yapılanma sürecinin ardından hızla büyüme gösterirken, bu büyüme sektördeki yabancı payının da sürekli artışını beraberinde getirmiştir. Öyle ki 2010 yılı itibariyle yabancı bankaların payı, Türk bankacılık sektöründe %49,6’ya kadar çıkmıştır.

Çalışmada bankacılık kavramı, bankacılığın ve yabancı sermayenin ülkemizdeki gelişimi, Türk bankacılık sektöründe yabancı bankaların yeri, bankaların 2006-2012 yılları arasındaki finansal performansları grafikler, tablolar ve analizler yardımı ile incelenerek, ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilip yabancı bankaların performansları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

: BDDK, bankacılık, yabancı bankalar.

ABSTRACT

FOREIGN-OWNED BANKS FINANCIAL PERFORMANCE ANALYZE AND THEIR POSITION AT THE TURKISH BANKING SECTOR

ATMACA, Emre

Master's Degree, Banking Department of Education

Advisor: Ast. Prof. Emine ÇINA BAL

July – 2013, 98 page

Beginning of Turkish banking sector started with Foreigners initiative from the second half of 19th century. Foreign banks have dominated the economy for many years by holding the capital. Beginning from the proclamation of the Republic, with national policies locally-owned private banks had been established. Foreigners' interest decreased to the Turkish economy. Till 1980s, new foreign banks have not been established and no new branches gone into operation. Cause of this is; conservative policies to strengthening local economic dynamics. After implementation of these policies, the share of foreign banks in the sector had decreased.

Liberalization policies implemented after 1980, and because of liberalization policies, number of foreign banks increased. with these, foreign banks have become a significant shareholder with ways of opening branches or being partner with domestic banks.

In spite of liberalization policies, the number of Foreign banks, and their of shares of the sector showed no major changes till 2000's. Especially after the economic strike in 2001 Turkish banking sector has gone into a restructuring process. With this process The market share of Foreign banks increased. By 2010 The market share of Foreign banks became % 49,6.

In the study, Banking concept, growing of bankig sector and outside capital, significance of foreign banking in the Turkish banking sector, and their financial performance between 2006-2012 evaluated and analyzed with graphs and tables.

Keywords : B.R.S.A, banking, foreign banks.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar	6
1.7. İlgili Araştırmalar	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Banka ve Bankacılıkla İlgili Bilgiler	9
2.1.1. Bankanın Tanımı.....	9
2.1.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	10
2.1.2.1. Bankacılığın Dünyadaki Tarihsel Gelişimi.....	10
2.1.2.2. Bankacılığın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi.....	13
2.1.2.2.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Bankacılık.....	14
2.1.2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık	15
2.1.3. Türk Bankacılık Sisteminde Yabancı Sermaye	27
2.1.3.1. Yabancı Sermayenin Tanımı	27
2.1.3.2. Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermayeyi Belirleyen Etkenler.....	29
2.1.3.3. Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Payının Artmasının Nedenleri .	32
2.1.3.4. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Avantajları ve Dezavantajları.....	36
2.1.3.5. Yabancı Bankaların Sisteme Giriş ve Örgütlenme Şekilleri	39
2.1.3.6. Bankacılık Sektöründe Banka Birleşmeleri ve Nedenleri	41

2.1.3.7. Bankacılık Sektöründe Banka Birleşmelerinin Çeşitleri	43
2.1.3.8. Bankacılık Sektörüne Yabancı Banka Girişini Destekleyen Görüşler	44
2.1.3.9. Bankacılık Sektörüne Yabancı Banka Girişlerine Karşıt Görüşler	46
2.1.3.10. Yabancı Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri.....	47
2.1.3.11. Yabancı Bankaların Kriz Dönemlerinde Davranışları.....	48
2.1.3.12. Yabancı Bankaların Finansal Sisteme Etkileri	51
2.1.3.13. Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar	53
3. YÖNTEM	58
3.1. Araştırma Modeli	58
3.2. Örneklem	59
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	59
3.4. Verilerin Analizi	59
3.4.1. Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı	60
3.4.2. Bankacılık Sektörü Personel Yapısı	62
3.4.3. Bankacılık Sektörü Şube Yapısı.....	64
3.4.4. Bankacılık Sektörü Mevduat Yapısı.....	66
3.4.5. İşletme Giderleri/ Ort. Toplam Aktifler	69
3.4.6. Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Aktifler.....	71
3.4.7. Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Personel Sayısı	71
3.4.8. Sermaye Yeterliliği Rasyosu	72
3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	74
3.5.1. Sermaye Yapısı (S.Y.)	75
3.5.2. Aktif Kalitesi (A.K.)	77
3.5.3. Karlılık (K.)	79
3.5.4. Gelir/Gider Yapısı (G.Y.).....	80
3.5.5. Faaliyet Yapısı (F.Y.).....	82
4. BULGULAR VE YORUM.....	83
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
KAYNAKÇA.....	93

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Sermaye Bazında Bankalar.....	60
Tablo 2: Bankacılık Sektörü Personel Sayıları	62
Tablo 3: Yıllar İtibariyle Şube Sayıları	64
Tablo 4: Toplam Personel Sayısı / Toplam Şube Say. (Kişi)	65
Tablo 5: Toplam Mevduat / Ortalama Toplam Pers. Say. (Bin TL).....	67
Tablo 6: Toplam Mevduat / Toplam Şube Say. (Bin TL).....	68
Tablo 7: İşletme Giderleri / Ort. Toplam Aktifler (%)	69
Tablo 8: Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Aktifler (%)	71
Tablo 9: Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Top. Pers. Say. (Bin TL).....	71
Tablo 10: Sermaye Yeterliliği Rasyosu.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sermaye Bazında Bankalar Grafiği	61
Şekil 2: 2012 Yılı Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı	62
Şekil 3: Yıllar İtibariyle Personel Sayıları Grafiği.....	63
Şekil 4: 2012 Bankacılık Sektörü Personel Yapısı.....	64
Şekil 5: Toplam Personel Sayısı / Toplam Şube Say. (Kişi)	66
Şekil 6: Toplam Mevduat / Ortalama Toplam Pers. Say. (Bin TL).....	68
Şekil 7: Toplam Mevduat / Toplam Şube Say. (Bin TL).....	69
Şekil 8: İşletme Giderleri / Ort. Toplam Aktifler (%).....	70
Şekil 9: Sermaye Yeterliliği Rasyosu.....	73

1. GİRİŞ

Liberalleşme eğiliminin hızla arttığı günümüzde, ülkeler arasında sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, doğrudan yabancı yatırımların artması, teknoloji alanında gerçekleştirilen ilerlemeler yabancı bankacılığın önemini arttırmıştır. Küreselleşmenin yirminci yüzyılın son çeyreğinde hız kazanması ile birçok sektör gibi bankacılık sektörü de bu gelişmeden etkilenmiştir. Türk bankacılık sektörü de bu süreçte değişime ayak uydurmaya çalışmıştır. Bu değişim ve gelişim sürecinde zaman zaman sıkıntılarda yaşanmıştır. Ülkemizde 2001 yılında yaşanan ekonomik krizi bu duruma örnek gösterebiliriz. Bu kriz sektör için bir milattır ve bu durum çok büyük bir ders olma özelliği taşımaktadır. Nitekim beraberinde uygulamaya konulan “Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı”nın uygulamaya konulması ile sektörün dünya standartlarına uyum çabasının başarıya ulaşmış ve yapısal anlamda krizin etkileri kısa sürede silinmiştir. Bu durum yabancı sermayenin dikkatini fazlasıyla çekmiştir. Sektörün oluşturulan sağlam yapısı ve gelişiminden dolayı yabancı sermayenin ülkemize hareketi hızlanmış ve yabancı sermaye bankacılık sektörünün ortalama %50’lik kısmının sahibi konumuna gelmiştir. 2008 yılında dünyayı etkisi altına alan ve dünya ekonomisinin büyük zarar gördüğü krizi neredeyse etkilenmeden atlatan Türk bankacılığı, büyük ekonomiler içinde örnek pozisyona gelmiştir.

Türk bankacılık sektörünün dünya sektöründeki payı küçük olmasına rağmen sektör karlılığı dünya ortalamasının üstündedir. Tüm bu etkenler uluslararası alanda sektörün çekiciliğine de gitgide arttırmaktadır. Bu çalışmamızda Türkiye’de faaliyet göstermekte olan yabancı bankaların sektör içindeki payları, yabancı sermaye hareketlerinin incelenmesi ve ülkemizdeki yabancı sermayeli bankaların finansal performanslarının analizlerinin yapılması çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Türk bankacılık sektöründe yabancı sermayeli bankaların yeri ve finansal performanslarının analizini amaçlayan çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünü araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, tanımlar ve temel kavramlar oluşturmaktadır.

İkinci bölümde, bankacılığın kabul görmüş tanımları, dünyada ve Türkiye’de bankacılık kavramının oluşumu, tarihi ve tarih içindeki gelişimi ile Türkiye’de yabancı bankacılığın tarih içerisindeki gelişiminden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmanın modeli, elde edinilen verilerin analizi, çalışmamızla ilgili yayınlanmış finansal tablolar ve bu tabloların finansal oranlarla analizlere ilişkin yorumlara ve çalışmanın bulgularına yer verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde ise, çalışmamız neticesinde elde edinilen sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırma Problemi

1980 yılından sonra liberalizm hareketi ile başlayan yabancı sermaye akımları 1999 yılında %1'e kadar gerilemiştir. 2000 yılından sonra tekrar hızla ivme kazanan yabancı sermaye akımı özellikle 2001 krizinden sonra sektördeki sağlam yapıdan da kaynaklı sektör içindeki payını git gide arttırmıştır. Günümüzde yabancı bankaların sektör içindeki payı sektörün ağırlıklı kısmını oluşturmaktadır.

Ülke ekonomisi içinde büyük öneme sahip olan bankacılık sektöründeki bu değişim farklı algılamaları da beraberinde getirmektedir. Çünkü yabancı sermayenin oranı arttıkça yabancılara olan bağlılık artacağını ve beraberinde ani kayıplar ve kapatılması zor yaralar açılacağını savunan görüşler olduğu gibi yabancı sermaye ile sektörün daha da profesyonelleşeceği, büyüyeceği ve beraberinde de uluslar arası bir seviye kazanarak gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşılacağını düşünen görüşlerde vardır. Bizde bu çalışma ile ilk olarak yabancı bankaların Türk bankacılık sektöründeki oranları arttıkça sektör içindeki aktif büyüklüklerini, sektörde çalışan kişi, var olan şube sayılarını ve mevduat durumlarının ne derece etkilendiğini de araştıracağız. İkinci olarak ise; "Yabancı bankaların Türk bankacılık sektöründeki yeri nedir?" sorusuna cevap aranmış ve beraberinde hem sektörün hem de yabancı bankaların finansal performansları incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

2001 yılında yaşanan bankacılık krizinden sonra Türk bankacılık sektörünün yapısı uluslararası bankalar için cazip hale gelmiş ve yabancı bankalar yatırımlarını arttırmaya başlamışlardır. 1980'li yıllardan sonra bazen sayı olarak, bazen oransal olarak değişkenlik gösteren yabancı bankalar 2000'li yılların ortalarına kadar dikkat çekici bir gelişme göstermemişlerdir.

Bu durağan yapı özellikle 2001 yılından sonra sektör içinde aktif büyüklük olarak bir yükseliş sürecine girmiş sektörün ağırlıklı kısmını oluşturmaya başlamıştır.

Bu tez çalışmasının amacı, yabancı sermayeli bankaların özellikle son yıllarda Türkiye'deki ulusal sermayeli bankaları gerek satın alımlar ile gerekse ortak olarak ülke bankacılık sektöründeki pay artışları, bu hareketlerin finansal performanslarını araştırmak ve literatüre bilimsel katkıda bulunmaktır.

Çalışmada, sektörün istikrarlı bir şekilde büyüdüğü 2006 yılı ve sonrası dikkate alınmıştır. Türk bankacılık sektöründe 2006 sonrasında payları önemli derecede artan yabancı bankaların Türk bankacılık sektörünün finansal profiline olan etkileri, finansal oran göstergeleri yoluyla görülmek istenmiştir. Bu paralelde, Türkiye Bankalar Birliği'nin ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun dönem sonlarında yayımladığı raporlar sermaye yeterliliği, bilanço yapısı, aktif kalitesi, likidite ve karlılık gibi göstergeler temel alınmıştır.

Araştırmanın hipotezleri şöyle oluşturulmuştur:

H1 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Sermaye Yapısı (S.Y.) açısından anlamlı bir fark vardır.

H2 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Aktif Kalitesi (A.K.) açısından anlamlı bir fark vardır.

H3 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Karlılık (K) açısından anlamlı bir fark vardır.

H4 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Gelir/Gider Yapısı (G.Y.) açısından anlamlı bir fark vardır.

H5 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Faaliyet Yapısı (F.Y.) açısından anlamlı bir fark vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yabancı bankaların Türk bankacılık sektöründeki payı gün geçtikçe artmaktadır. Buda beraberinde ülkedeki sermaye yapısındaki yabancı payının sürekli artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma ve benzer araştırmalar yabancı bankaların Türk bankacılık sektöründeki yerinin ve öneminin tespitinde büyük önem kazanmaktadır. Bu sayede yabancı sermaye sahiplerinin sahip oldukları payları ansızın çekmeleri durumunda ülke ekonomisinde oluşabilecek sorunların görülmesi amaçlanmıştır.

Bankaların yıl sonu itibariyle yayınladığı bilânço ve gelir tablosu kalemlerinin yıllar itibariyle incelenmesiyle birlikte, sektörün 2006 sonrasında yaşadığı değişimi görmek ve bu değişiklikte yabancı bankaların Türk bankacılık sektörüne ne gibi etkilerde bulunduğunu saptamak önemlidir.

Araştırmaya Türkiye Cumhuriyetinde faaliyet gösteren, TBB ve BDDK' ya kayıtlı yerli ve yabancı tüm bankalar dahil edilerek, bu bankaların sektör içindeki payları ve yapıları değerlendirilerek sonuç almak hedeflenmiştir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya konu olan bankaların tümü faaliyetlerini halen devam ettirmektedirler.
2. BDDK' dan, TBB'den ve bankaların yayınlamış olduğu raporların, verilerin tümü bankaların gerçek durumunu gösterir bilgilerdir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Kullanılan veriler 2006 ile 2012 yılları arasında BDDK, TBB kayıtlarında yer alan ve araştırmaya konu olan bankaların sitelerine erişimde ulaşılan bilgiler ile sınırlıdır.
2. Türkiye'de faaliyet gösteren 49 banka ve bu bankaların verileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu: tasarruf sahiplerinin haklarını korumak, bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını sağlamak, kredi sistemini etkin bir şekilde çalıştırmak için kurulmuş olan idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu tüzel kişiliğidir.

Yabancı Bankalar: Türkiye’de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubeleri.

Mevduat Bankası: Kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubelerini ifade etmektedir.

Katılım Bankası: Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubelerini ifade etmektedir.

Kalkınma ve Yatırım Bankası: Mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubelerini ifade etmektedir.

1.7. İlgili Araştırmalar

Burada araştırma konusuyla benzerlik taşıdığı düşünülen bazı çalışmalar ile problem değerlendirme alanında gerçekleştirilen araştırmalara yer verilmiştir.

Altun (2006) “Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Girişi ve Ulusal Ekonomi Üzerindeki Etkileri” konusu çalışmasında Türk Bankacılık sektörüne yabancı sermayeli

bankaların girişi, yakın geçmişteki gelişmeleri incelenmiş, yabancı bankaların ülkemize girişini etkileyen faktörler ve yabancı sermayeli bankaların ulusal bankacılık sektöründeki yeri, bilanço yapıları ve geçmişte yaşanan kriz dönemlerindeki davranışları incelemiş ve değerlendirmiştir. Altun, yabancı bankaların ülke ekonomisindeki payı her geçen gün arttığı, özellikle kamu bankalarının özelleştirilmesinde yabancı bankaların söz konusu bankaları satın almaları halinde yabancı bankalar piyasa payını daha da ele geçireceği görüşündedir. Araştırmasının sonuç bölümünde görüşlerini; “makroekonomik dengelerin sağlam olmadığı bir ekonomide bankacılık sektörünün sağlam olması, ekonominin istikrarı ve büyümenin finansmanı açısından yeterli olmayacaktır. Bu sebeple, istikrarlı bir ekonomiye sahip olmayan ülkelerde yabancı bankaların etkin bir şekilde kaynak dağılımında rol alması, ekonomiyi desteklemesi gibi olumlu etkilerinden söz etmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla böyle sektörlerde getirilerinden çok ülke ekonomisine zararları olacaktır.” şeklinde ifade etmiştir.

Işık (2006) “Yabancı Bankaların Türk Bankacılık Sektöründeki Payı ve Ekonomik Gelişmeye Katkıları” konulu araştırmasında, Türkiye’de mevcut yabancı sermayeli bankaların Türk bankacılık sistemindeki payını, bugüne kadarki performanslarını ve oynadıkları rol ile ekonomik gelişmeye katkılarını incelemiştir. Türk bankacılık sektöründe yabancı bankaların payı ve bilanço büyüklükleri seçilmiş rasyolarla ve rakamsal verilerle Orta ve Doğu Avrupa lkeleri ile karşılaştırmalı olarak incelemiştir. İnceleme sonucunda; gerek Orta ve Doğu Avrupa lkelerinin deneyimleri, gerekse Türk bankacılık sektöründeki yabancı bankaların faaliyetleri, söz konusu bankaların bankacılık sisteminin geneli üzerinde olumlu etkiler yaptığı ve mali sistemin derinleşmesini sağlayarak ekonomik gelişmeye katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Özer (2008) “Yabancı Bankaların Tercih Edilmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi” konulu araştırmasında, 1980 yılından sonra uygulanan serbestleşme politikası ve benzeri pek çok i ve dış nedenler, yabancı bankaların sayısında artış olmasını sağlamıştır. Bu yıldan sonra yabancı bankalar şube açma ya da yerli bankalara ortak olma yoluyla sektörde önemli oranlarda pay sahibi olmuşlardır(Barışık, 2009, 45-48). Yabancı bankaların, sayıları yıllar itibariyle büyük farklılıklar göstermekle birlikte,

sektör içerisindeki paylarında 2000 yılına kadar büyük değişiklikler görülmemiş, sektör payı % 5'in üzerine çıkmamıştır. Ancak 2000'li yıllar bankacılık sektörü için büyük değişimlerin gösterdiği yıllar olmuş ve yabancı bankaların sektör içindeki payı her geçen gün daha da artmıştır. Öyle ki 2007 yılı itibariyle yabancı bankaların payı, Türk bankacılık sektöründe %30'a kadar çıktığını vurgulamıştır.

Özata (2010) "Türk Bankacılık Sisteminin Gelişimi Ve Yabancı Bankaların Sistem İçindeki Rolü" isimli araştırmasında yabancı girişi Türk bankacılık sektöründe yeni olmamakla beraber yabancı bankaların Türk bankacılık sistemi içindeki payı ülkemizde yaşanan 2001 krizine kadar sınırlı kalmıştır. 1980 öncesinde ithal ikamesine dayanan, yurtiçi mal ve hizmet üretiminin korunduğu bir ortamda yerli bankalar finans sisteminde baskın rol oynarken yabancıların girişi düşük düzeyde kalmıştır.

1980'den sonra finansal sistemde rekabetin ve etkinliğin artması için uygulanan liberalizasyon politikaları çerçevesinde yabancı banka girişi kolaylaştırılmıştır. Bunun sonucu olarak sisteme daha fazla yabancı girişi olmuştur. Ancak, giriş önündeki engellerin azaltılmasına rağmen Türkiye'de uzun süreli yüksek enflasyon ve istikrarsızlıklar sebebiyle yabancı bankaların sistem içindeki payı pek fazla değişmemiştir. Sonuçta aktif toplamı içinde yabancı bankaların payı 1990'lı yıllardan 2000'li yılların başına kadar yüzde 5'i geçmemiştir. Ancak, 2004 yılından bu yana sektöre olan yabancı ilgisi nedeniyle yabancı bankaların sistem içindeki payı yükseldiğini belirtmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Banka ve Bankacılıkla İlgili Bilgiler

Bu bölümde çalışmamızın ana konusu olan bankacılık kavramına ilişkin tarihsel ve kavramsal bilgilere yer verilmiştir. Bu sayede çalışmanın daha anlaşılır olması hedeflenmiştir.

2.1.1. Bankanın Tanımı

Yüzyıllardan beri değişerek ve gelişerek gelen bankalar günümüzde modern bir hal almışlardır. Bu değişim ve gelişim sürecinde de bankalar ile ilgili farklı farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamaları incelediğimizde ilkel toplumlara kadar uzanan bankacılığın tek bir tanımını yapmak ve bankacılığın kapsamını belirlemek oldukça güçtür. Yalnız daha önce farklı kurum ve kişilerce yapılmış bazı tanımları değerlendirebiliriz.

Bankacılık Ansiklopedisi'nde Sururi Kocaimamoğlu (1977) bankaları; "Sermaye, para ve kredi üzerine her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen, özel ve tüzel kişilerin, devletin ve işletmelerin bu alandaki her türlü ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalışan iktisadi kuruluşlar" olarak tanımlamıştır.

Avrupa Birliği'nin organı olan Avrupa Komisyonu 1977 yılı sonlarında bankaların faaliyetine ilişkin hazırladığı yönergede bankaları; halktan mevduat veya fonlar kabul eden ve kredi veren kuruluşlar olarak tanımlamıştır (Yeler, 2006: 41).

Tezer Öçal (1973) ise bankaları “parası olup da kendi kullanmayanlar ile, parası olmadığı halde kullanma olanağını olan, yani paraya ihtiyaç duyan kişiler arasında aracılık yapan kurumlar” olarak tanımlamıştır.

Bir başka tanımda “bankalar, mevduat ve diğer isimler altında kaynak toplayan, bu kaynakları mali işlemlerde, kredilerde kullanan, bu işlemleri ise devamlı olarak yapan, ekonomide kayıtsal para yaratan mali kurumlar” (Akgüç, 1989: 7) şeklinde tanımlanmıştır.

Banka, mevduat kabul eden, bu mevduatı en verimli şekilde kullanmak amacı güden ekonomik bir kuruluştur (Takan, 2002: 3).

Bankalarla ilgili yayınlanan kitap ve makaleler incelendiğinde yukarıda birkaçı verilen pek çok tanım gibi tanım yapmak mümkündür. Bu şekilde tanımlar arttırılabilir. En gelişmiş tanımıyla banka “mevduat kabul eden, bu mevduatı en verimli şekilde çeşitli kredi işletmelerinde kullanmak amacı güden veya kısaca; faaliyetlerinin esas konusu düzenli bir şekilde kredi almak ve kredi vermek olan bir ekonomik kuruluş” olarak ifade edilebiliriz (Altun, 2000: 3).

2.1.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Bankacılığın tarihsel gelişimi dünyada ve Türkiye’deki tarihsel gelişimi olarak iki bölümde incelenecektir.

2.1.2.1. Bankacılığın Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Hemen her dilde benzer kelimelerle tanımlanan banka sözcüğünün İtalyanca sıra, masa anlamına gelen “banco” kökeninden geldiği sanılmaktadır. Ortak inanişaya göre ilk bankerlerden olan Lombardinyalı Yahudiler, bankacılık işlemlerini pazar yerlerine

koydukları birer masa (banco) üzerinde yaparlardı. Böyle bir banker taahhütlerini yerine getirmeyerek iflas ettiği zaman da halk, bankerin üzerine saldırarak masasını kırardı. Bu nedenle batı dillerinde iflas eden kişilere banko kelimesinden gelen “bankrupt” denilmektedir (Parasız, 2000: 5).

Banka sözcüğünün kökeni farklı olmakla birlikte işlevi çok daha eskiye dayanmaktadır. Toplumsal yaşamda yaşanan gelişmelerle kişiler arasındaki alışverişlerde, trampa usulünden para sistemine geçilmiş, para da gittikçe önem kazanmıştır. Buda beraberinde paranın korunması ve saklanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu zorunluluk bankacılık anlayışının doğmasına neden olmuştur (Kargılı, 1967: 5).

Tarihsel araştırmalarda incelendiğinde ilk bankacılık işlemleri, kişilerin paralarını din adamlarına muhafaza ettirmeleri ve bunun karşılığında mabede bir muhafaza ücreti ödemeleriyle başlamıştır (Kargılı, 1967: 6). M.Ö.3500 yılında Mezopotamya’da Uruk yakınlarındaki Kızıl Tapınak’ta bankacılık işlemlerinin yapıldığına dair belgelerin bulunması bu bilgiyi desteklemektedir (Çivi, 1981: 19). Zamanla toplumun içinde parası olup harcamayanlar ile, parası olmayıp da paraya ihtiyacı olanlar ortaya çıkmıştır. Böylece parası olup da muhafaza edilmek için toplanan paraların, paraya ihtiyacı olanlara geçici olarak verilmesi neticesinde bugünkü bankacılığın en ilkel şekli ortaya çıkmış oldu. Bir süre sonra parasını saklatanlardan alınan muhafaza ücreti yerine bu kimselere faiz ödenmeye başlanarak para toplama hedeflenmiş, ihtiyacı olanlara verilen paranın karşılığında faiz alınmaya başlayarak gelir sağlanmıştır (Kargılı, 1967: 7).

Babil İmparatorluğu döneminde (M.Ö. 2067-2025) bankacılık önemini daha da arttırmıştır. Öyle ki bankacılık ile ilgili tarihteki ilk yazılı yasalar oluşturulmuştur. Bu yasalar birkaç nüsha halinde kil tabletlere yazılır, biri mabette saklanır, biri arşive gönderilir ve diğerleri de ilgililere verilirdi. Hammurabi yasalarında bankalarda işlemlerin nasıl yürütüleceği, borcun vadesinde nasıl tahsil edileceği, borçlunun hangi mallarının ne surette borcun temininde kullanılacağı yazılıydı. Ayrıca bu tarihlerde arazi ipotegine ve kefarete karşılığı borç verme işlemlerine de rastlanıyordu (Aydemir, 2004: 3).

Eski medeniyetlerde ilk bankacılık faaliyetleri mabetlerde başlamış, ancak yaşanan gelişmeler sonucunda mabet bankacılığının yanı sıra özel ve kamu bankacılığı kavramları da oluşmuştur. M.Ö. III. yüzyılın sonlarında Roma’da “argentarii” denilen özel bankacılar ve “numularii” adı verilen para değiştiriciler görülmektedir. Roma’nın politik gücünün toplayıcı olması, ticari yönden de merkez olmasını sağlaması sebebiyle bankerlerin de işlerini bir hayli genişletmişti. Bankerlik çeşitli şubelere ayrılmış ve banka işlemlerini ilgilendiren birçok hukuki içtihatlar oluşturulmuştu (Öçal, 1988: 12).

Germen akımlarının ve haçlı seferlerinin yarattığı kuşkulu devrede ise ticaret ve bankacılık önemli derecede duraklama geçirmişti. Fakat sonraları doğu ile batı arasındaki ilişkilerin artması, para nakit işlemlerinin çoğalması bankacılığın gelişmesine ortam hazırlamıştır (Altay, 2006: 32).

Ortaçağ bankacılığına baktığımızda ise faizin yasaklandığı görülmektedir. Hıristiyanlık inancına göre dünyevi varlık ve zenginliğe itibar edilmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla kilise hukukuna göre faiz yasaklanmıştır. Ancak yine de bağış ve kilise vergileriyle zenginleşen Papalık, bu paraları İslami Bankacılığa benzer kurumlar aracılığıyla işletmiştir (Bostancı, 2004: 8).

Tarihsel olarak çok eskilere uzanan bankacılık, 19. yüzyıl sonlarına doğru sanayi devrimi ile önemli ölçüde gelişme göstermiştir. Avrupa’daki ekonomik ve ticari faaliyetlerin gelişmesiyle birlikte gittikçe önem kazanan bankerlik faaliyetleri kurum olarak benzer dediğimiz para ve kredi ticareti yapan işletmelerin dogmasına neden olmuştur (Çivi, 1985: 15).

Modern anlamdaki bankacılık faaliyetini gösteren ilk banka Hollanda’da 1609 yılında kurulan Amsterdamsche Bank (Amsterdam Bankası)’dır. (Takan, 2001: 3). 1637 yılında İtalya’da kurulan Venedik Bankası da modern bankacılığı ilk örneklerindedir. 16.yy.dan sonra bankaların para piyasasında önemli bir yere sahip olmalarına karşın paranın istikrarsızlığı önemli bir sorun yaratıyordu. Nitekim 1694 yılında bu istikrarsızlığı ve

hazinenin gereksinimlerini karşılamak üzere İngiltere Bankası kuruldu. Bugünkü anlamıyla bir merkez bankası niteliği taşıyan banka piyasaya para çıkarma yetkisine sahipti (Öçal, 1999: 16). Bunun yanı sıra 1800 yılında Napolyon tarafından kurulan Fransız Bankası ile Almanya’da İmparator II. Friedrich tarafından Berlin’de kurulan Königliche Giro und Lehnbank (bu banka 1875 yılında Prusya Bankası’na dönüştürülmüştür) bankaları da günümüzdeki anlamıyla bankacılığın ilk örneklerdendir(Altay, 2006: 32).

Bankalar, tarih itibariyle 19. yüzyıla kadar kendi kaynaklarını kullanarak borç veren ve bankacılık faaliyeti yapan kuruluşlardı. Ancak, 19. yüzyıldan itibaren mevduat toplayarak, iskonto ve sermaye piyasası ihraçlarına aracılık ederek kaynak kullandırmaya başladılar. Bu gelişmeler bankaların ülke ekonomilerindeki önemini giderek artırmış ve bankalar faaliyetlerine göre uzmanlaşmaya başlamıştır. 1930’lardaki “Büyük Bunalım”ın ardından yaşanan II. Dünya Savaşı’ndan sonra, savaşta tahrip olan yerlerin yeniden imarının finansmanını sağlamak için kurulan kalkınma ve yatırım bankaları ön plana çıkmaya başlamıştır. 1970’lerin başlarındaki petrol krizinden sonra, petrol ihraç eden ülkelerin kazançlarını bankalara yatırmalarıyla oluşan kaynaklar ve yine aynı dönemde Bretton Woods para sisteminin çökmesi sonrasında, bankacılık sektöründe birçok değişim ve yenilik gerçekleşmiş ve yeni ürünler ile yeni finansman teknikleri ortaya çıkmıştır. 1980’lerde bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaştığı bankacılıkta, 1990’lar internet bankacılığının ve elektronik bankacılık ürünlerinin hızla yayıldığı bir dönem olmuştur. Bu gelişmeler bankacılık sektöründe ölçek ekonomisini gündeme getirmiş ve dünyanın en büyük bankaları bile birleşmeye başlamıştır (Günel, 2001: 7-8).

2.1.2.2. Bankacılığın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi

Bankacılığın Türkiye’deki gelişimi Cumhuriyetten önce ve sonra olarak iki ayrı dönem içerisinde incelenecektir.

2.1.2.2.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Bankacılık

Dünyada tarihsel olarak eskiye uzanan bankacılık faaliyetleri 19. yüzyılın sonlarına doğru sanayi devriminin de etkisiyle önemli ölçüde gelişme göstermiştir. Bu dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik ve siyasi anlamda bir gerileme döneminde olması bankacılığın gelişmesini engellemiştir. Tanzimat Dönemine kadar hiçbir bankacılık faaliyetine rastlanmamasına rağmen devletin ve sosyal sınıfların kredi ihtiyaçlarını karşılayabilecek kurum ve şahıslar bulunmaktaydı. Nakit Vakıfları olarak adlandırılan bir takım bağış kuruluşları gelirlerini ihtiyacı olan kimselere borç olarak veriyor ve elde ettikleri faiz gelirleri vakfin faaliyetlerinin devamı için kullanılıyordu. Ayrıca Osmanlı Devletinin ticari hayatının temelini oluşturan Ahi ve Lonca teşkilatının hazine bankası görevini üstlenen Orta Sandıkları toplumun önemli bir kesiminin kredi ihtiyaçlarına cevap veriyordu. Daha çok Türklerin egemenliğinde olan bu yerel kuruluşlar toplumun alt ve orta tabakasının ihtiyaçlarını karşılarken devletin her geçen gün artan harcamaları ve bütçe açıklarından doğan açıklarını ise esas itibariyle Musevi, Ermeni ve Rum azınlıklardan oluşan Galata Bankerleri (Sarrafları) tarafından karşılanıyordu (Bolay, 1991: 49).

Osmanlı devletinde bankacılığın temelini Galata Bankerleri oluşturuyordu. Bu bankerler Hazineye borç vermek, kambiyo işlemlerini yapmak, senet iskonto etmek, üçüncü kişilerin birikimlerini değerlendirmek, vergilerin iltizamını almak, devlet adamlarına ait malların gelir yönetimini yapmak gibi bankacılık faaliyetlerine benzeyen işler ile uğraşıyorlardı. (Akgüç, 1989: 9)

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü politik, ekonomik ve mali problemler devletin paraya olan ihtiyacını daha da arttırıyordu. İmparatorluk sınırlarında kullanılan farklı paraların yarattığı düzensizliğin önüne geçmek amacıyla 1839 yılında ilk kağıt para daha Kaime tedavüle girdi. Sadece iç piyasada işlem gören bu kağıt paranın altın ve gümüş paralara karşı sürekli değer kaybetmesi engellenemedi. Osmanlı hükümeti iki Galata bankerleri ile anlaşarak 1847 yılında Bank-ı Dersaadet (İstanbul Bankası)'in kurulmasına destek oldu. Banka Fransız ihtilalinin olumsuz etkileri ve Osmanlı Devletinin borçlarını geri ödememesi nedeniyle 1852 yılında faaliyetlerini durdurmak zorunda kaldı. İstanbul

Bankası (Banque de Constantinople)'nin kapanmasından sonra 1856-1875 yılları arasında amacı Osmanlı Devleti'nin kredi ihtiyacını karşılamak olan 11 yabancı sermayeli banka kurulmuştur. Bu bankalardan en önemlisi 1859 yılında kurulan ve Cumhuriyet'ten sonra da uzun yıllar faaliyetini sürdürmüş olan Bank-ı Osmani-i Şahane bugünkü adıyla Osmanlı Bankası'dır. Bu dönemde kurulan diğer yabancı sermayeli bankaların bir kısmı daha sonra Osmanlı Bankasına katılmış, bir kısmı da 1876 Osmanlı Rus savaşından sonra faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır.

Osmanlı döneminde sadece iki milli banka kurulmuştu. Bu bankaların ilki Mithat Paşa'nın 1868'de kurduğu Emniyet Sandığı idi. Batı ülkelerindeki tasarruf sandıklarına benzer bir özelliğe sahip olan Emniyet Sandığı 1984 yılında Ziraat Bankası'na katılıncaya kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. O dönemde kurulan diğer banka ise Ziraat Bankası'dır. Mithat Paşa'nın 1868'de kurduğu "Memleket Sandıkları ve Menafî Sandıkları'nın yerine 1888 yılında Ziraat Bankası kurulmuştur. Banka 1916 yılında kanunla devlet bankası haline gelmiştir (Günel, 2001: 10).

İkinci Meşrutiyetin ilan edildiği 1908 yılından 1923'e kadar geçen süre içinde 11'i İstanbul'da, 13'ü Anadolu şehirlerinde olmak üzere toplam 24 milli banka kurulmuş, bunlardan 14'ü Cumhuriyet döneminde de faaliyetini sürdürmüş, diğerleri kapanmak zorunda kalmıştır. Günümüze kadar faaliyetini sürdürmeyi başarabilen son iki bankadan Milli Aydın Bankası (Tarişbank) A.S. 2002 yılında Denizbank'a devredilirken, Türk Ticaret Bankası A.S. tasfiye sürecine girmiştir.

2.1.2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık

Türkiye'de ilk bankacılık deneyimleri Cumhuriyet öncesi döneme dayanmakla birlikte, Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet bankalarının da kurulmasıyla sektörün gelişme göstermeye başladığı görülmektedir. Devletin milli sermaye birikiminde oynadığı rol, özel şahısları da banka kurmaya teşvik etmiş ve II. Dünya Savaşından sonra bu alanda bu alanda büyük gelişmeler görülmüştür (Öçal ve Çolak, 1988: 78-79).

Cumhuriyetin ilanından bu güne kadar bankacılığımız değişerek gelişmiştir. Cumhuriyet sonrası bankacılık tarihimizi dönemler itibariyle inceleyebiliriz. Pek çok kaynakta yapılan incelemeler sonucunda ülkemizde bankacılığın gelişimi beş dönemde incelendiği görülmüştür. 1990 ve sonrası günümüze kadar olan süreci de eklediğimizde Türk bankacılık sektörümüzü altı dönemde kısaca inceleyeceğiz. Bu dönemler;

1923-1932: Milli Bankacılığın Geliştiği Dönem

1933-1944: Devletçilik ve Devlet Bankalarının Kuruluş Dönemi

1945-1960: Özel Bankaların Gelişme Dönemi

1961-1979: Planlı Dönem

1980-1990: Bankacılıkta Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi

1990 ve Günümüze Kadar Bankacılık

2.1.2.2.2.1. Milli Bankacılığın Geliştiği Dönem (1923-1932)

Cumhuriyet kurulduğunda 22'si ulusal sermayeli, 13'ü yabancı sermayeli olmak üzere 35 banka kredi piyasasında faaliyet gösteriyordu (Kazgan, 1997: 52). Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle ülkenin de içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal istikrarsızlıktan dolayı devlet bankacılığına önem verilmiş ve devlet bankacılığı gelişmiştir (Öçal ve Çolak, 1988: 78-79).

Türkiye İktisat Kongresi'nde (1923) ekonomik kalkınmanın gerçekleşebileceği kanaati hakim olmuş, devlet milli bankacılığın gelişimini desteklemiştir (Günel, 2001: 11). Bu dönemde 1923 yılında Türkiye İş Bankası, 1925 yılında Türkiye Sınai ve Maadin Bankası (1932 yılında Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası oldu.), 1927 yılında Emlak ve Eytam Bankası (1946 yılında Türkiye Emlak Kredi Bankası oldu.) kurulmuştur. Bu süreçte bankacılık sektöründe çok sayıda yerel banka kurulmuştur. 1924-1932 döneminde 29 adet tek şubeli yerel banka kurulmuştur. Bu bankalar genellikle yerel olarak faaliyet gösteren iş adamlarının kredi ve bankacılık hizmetlerinin karşılanması amacıyla kurulmuşlardır. Bu bankalar buldukları bölgelere faydalı olsalar da zamanlar yaygınlaşan şube bankacılığına yenilerek faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmışlardır (Artun, 1983: 39-40).

Bu dönemde bankacılık adına yapılmış en önemli adım 30 Haziran 1930 tarihli 1715 sayılı kanunla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın kurulmuş olmasıdır. T.C. Merkez Bankasının temel kuruluş amacı, ülkemizin ekonomik kalkınmasına yardımdır. T.C. Merkez Bankasının kurulmasından sonra tedavüldeki paralar kaldırılarak ekonomik istikrar hedeflenmiştir (Aydemir, 2004: 20).

2.1.2.2.2. Devletçilik ve Devlet Bankalarının Kuruluş Dönemi (1933-1944)

1930 ve sonrasında izlenen ekonomik politikaların ilk sonuçları alınmaya başlanmış, 1929 ekonomik krizi tarım sektörünü ve ilkel koşullardaki imalat sektörünü olumsuz yönde etkilemiş, bunun sonucunda da devletçilik ön plana çıkmıştı (Parasız, 2000: 10). İçinde bulunan bu dönemde bankacılık açısından en önemli gelişme devlet bankalarının kurulmuş olmasıdır. Özellikle 1930'lu yıllarda ve sonrasında özel kesimin geliştirilmesi yerine, kamu iktisadi teşebbüsleri aracılığıyla ekonomik kalkınmayı hızlandırma denemelerine girilmiştir. Bunun altında yatan en önemli nedenler şöyle sıralanabilir (Akgüç, 1989: 29):

- Özel sektörün yeterli sermayeye ve tecrübeye sahip olmaması,
- 1930 Dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizden Türkiye'nin olumsuz olarak etkilenmesi
- Hammadde fiyatlarının dünya pazarında gittikçe düşme eğilimi göstermesi karşısında Türk işçi ve çiftçisine daha verimli iş alanları bulma çabası,
- Dönemin güçlü ülkelerinin politikalarının Türk aydınlarını etkileyerek, ekonomik kalkınma için yeni yollar ve yöntemler arayışına yönlendirmesidir.

Bu şartlar karşısında, 1934 yılında başlatılan Birinci Sanayi Planı yürürlüğe girmiş, kalkınmanın özel sektör devre dışı bırakılarak, devletçilik ağırlık kazanmaya başlamıştır (Ertuğrul ve Zaim, 1996: 18). Devlet sermayesiyle veya devlet sermayesinin önderliğinde oluşturulan bu bankalar önemli görevler üstlenmişlerdir.

Bu dönemde devlet eliyle kurulan bankalardan Sümerbank (1933), sınai kalkınmayı desteklemek; Türkiye Halk Bankası (1938), küçük esnaf ve zanaatkârlara kredi sağlamak; İller Bankası (1933) yerel yönetimleri kalkındırmak, şehir imar planlarını hazırlamak, su, elektrik, kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinin sağlanmasını desteklemek; Denizbank (1938) Türk ve yabancı limanları arasında düzenli posta seferleri işletmek, şehir içi deniz nakliyat işlerini tekel halinde yapmak, çeşitli liman işlerini yürütmek amacıyla kurulmuştur. (Parasız, 2000: 110).

2.1.2.2.3. Özel Bankaların Gelişme Dönemi (1945-1959)

Bu dönemde Dünyayı etkisi altına alan ve uzun yıllarda izlerinin silinmeyeceği İkinci Dünya Savaşının olması ülkemizde ticari faaliyetlerin hızla artmasına, yeni kaynak ihtiyacına ve buna bağlı olarak da yeni bankalara olan ihtiyacı arttırmıştı. Bu dönemde özel bankaların geliştiği görülmektedir(Öçal ve Çolak, 1988: 79). 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1948 yılında Akbank, Tütünbank ve Türkiye Kredi Bankası olmak üzere dört banka kuruldu. 1950'li yıllar devletçilik ilkesinden uzaklaşmaya çalışılan özel girişimlerin teşvik edildiği bir dönem olmuştu. Bu dönemde büyük bir çoğunluğu özel banka olmak üzere 25 yeni banka kurulmuştur. Özel bankaların yanı sıra Türkiye Vakıflar Bankası, Türkiye Öğretmen Bankası ve daha önce kurulup sonra kapatılan Denizcilik Bankası da bu dönemde faaliyete geçmiştir. İlk kez banka dışı mali aracı olarak Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası kurulmuştur. Bu dönemde şube bankacılığı hızla gelişmişti. (Parasız, 2000: 111). 1944 yılında (TCMB dahil) 43 olan banka sayısı 1959 yılında 60'a yükselmiş, şube sayısı ise dört kattan fazla artarak 405 den 1.759'a yükselmiştir (Akgüç, 1975: 33).

1945-1959 döneminin sonlarında bankacılık sektöründe meydana gelen bir diğer gelişme de Türkiye Bankalar Birliğinin kurulmasıdır. Bankacılık mesleğinin gelişmesi, bankalar arasında dayanışmanın sağlanabilmesi, haksız rekabetin önlenmesine ilişkin kararların alınması ve uygulanması amacıyla 1958 yılında Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur (Bolay, 1991: 59).

2.1.2.2.4. Planlı Dönem (1961-1979)

Cumhuriyetin ilan edilmesi ve devamında alınan kararlar neticesinde ekonomik faaliyetlerin 5 yıllık Kalkınma Plânlarına ve Yıllık Programlara bağlandığı bu dönemde ithal ikamesi tipi sanayileşme stratejilerinin benimsenmesi finansman anlayışını da etkilemiştir. Uzun ve kısa dönemde plan ve programları hazırlayan ve bu planların gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri tavsiye eden bir anayasa kurulumu olarak Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kuruldu. DPT'nin kurulumu Türk ekonomisi ve bankacılığı için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. 1964 yılında Kamu İktisadi Kuruluşlarının finansman sorunlarının çözümü için Devlet Yatırım Bankası kuruldu. 1963'te Özel sektörün orta ve kısa vadeli ihtiyacını karşılamak için Sınai Yatırım ve Kredi Bankası faaliyete geçti. Bu sırada bölgesel bankaların tümü kapanmış, buna karşılık çok şubeli büyük bankacılığa doğru bir gelişim görülmüştür. Banka sermayesini halka açmak ve banka kredilerinden daha geniş kesimin yararlanmasını sağlamak amacıyla 7129 sayılı Bankalar Yasası, 31.08.1979 gün ve 28 sayılı Yasa Hükmündeki kararnameyle değiştirilmiş olmakla birlikte arzulanan amaca ulaşılamamıştır (Parasız, 2000: 111).

2.1.2.2.5. Bankacılıkta Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980-1990)

1980 yılı ve sonrasında Türk bankacılığı özellikle önceki yıllara kıyasla büyük değişim göstermiştir. Türk bankacılık sektörüne yerli ve yabancı bankaların girişi için gerekli çalışmalar başlamıştır. Böylece 1980 yılında 43 olan banka sayısı 1990 sonlarında 69'a ulaşmıştır. Sektördeki bu değişim ve gelişmeler rekabeti kızıştırmıştır. Bankaların kısa vadeli likidite ihtiyaçlarının karşılanması ve likidite fazlalarının değerlendirilebilmesi amacıyla T.C. Merkez Bankası bünyesinde İnterbank piyasası kurulmuş ve kısa zamanda işlem hacmi büyük tutarlara ulaşmış, bankaların denetim otoritelerine mali raporlamayı daha sağlıklı yapabilmeleri için Tekdüzen Hesap Planı hazırlanmıştır. Bankaların bağımsız dış denetim zorunluluğu getirilmiş ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur. Tüketici kredileri ve kredi kartları uygulamaya konulmuştur. Az şube ile toptancı bankacılık yapan banka sayısı artmış, Türk Bankaları yurtdışında temsilcilikler ile şubeler

açarak, banka kurarak veya kurulu bankaları satın alarak dışa açılmaya başlamıştır. Türk Eximbank, ihracatın gelişmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallara yeni pazarlar kazandırılması gibi yeni hizmetler sunulmuştur.

Bankacılık sisteminde kaynakların daha etkin bir şekilde kullanımını sağlamak için 02.04.1986' da Bankalararası Para Piyasası kurulmuştur. Döviz kurlarının piyasa şartlarına yakın bir biçimde tespit edilmesi için 1988 yılı Ağustos ayından itibaren Merkez Bankası'nda döviz ve efektif piyasaları açılmıştır. Böylece, bankacılık sisteminde döviz ve efektif rezervlerinin etkin kullanımı yönünde bir sisteme geçilmiştir.

2.1.2.2.2.6. 1990 ve Sonrası Yıllar

20.yy. itibaren uluslararası alanda ortaya çıkan ve Türkiye üzerinde de etkiler yaratan siyasal gelişmelere rağmen Türk bankacılık sistemi bu yıllarda başarılı bir başlangıç yaptı. 1990 yılında Ulusal ticaret bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları gruplarında birer, Türkiye'de şube açan banka grubunda ise iki artış oldu (TBB, 1990: 5).

1992 yılında, Körfez Krizinin etkilerinden kurtulan Türk Bankacılık sektörü istikrarlı bir büyüme sürecine girmiştir. Türk bankaları etkin ve tasarruflu çalışma yönünde adımlar atmışlardır. Bu amaçla, teknoloji alanına yapılan yatırımlara aynı hızla devam edilmiştir. 1992 yılı içinde 6 yeni banka faaliyete geçmiştir. Bununla birlikte Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların yurtiçi şube sayılarındaki azalma eğilimi 1992 yılında da devam etmiştir. Bu azalış eğilimi, önemli ölçüde özel sermayeli ticaret bankalarının şube kapatma politikalarından kaynaklanmaktadır. Yurtiçi şube sayılarındaki azalmanın yanı sıra yurtdışı şube ve temsilciliklerinin sayılarında da azalma oldu. Buna karşılık bankalarımızın yurtdışında banka kurma yada mevcut bankaların sermayesine katılma yoluyla dışa açılma eğilimleri 1992 yılında da sürdü (TBB, 1992: 6).

1993 yılına gelindiğinde bankacılık sektöründe 71 banka faaliyet gösteriyordu. 1994 yılına gelindiğinde Marmara Bankası, Türkiye İthalat ve İhracat Bankası ve Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası'nın faaliyetlerine son vermesiyle faaliyet gösteren banka sayısı 67'ye gerilemiştir. 35 yerli ticaret bankası, 20 yabancı ticaret bankası, 12 kalkınma ve yatırım bankası faaliyet göstermiştir. 1995 yılında ekonomik büyüme, kredi talebinin artması, menkul kıymet getirilerinin artması, mevduat faizlerinin görece olarak düşmesi, TL. finansal aktiflere talebin artması, mali sistem dışına çıkan kaynakların mali sisteme dönüşünün sürmesi, bankaların yurt dışından borçlanma imkanlarının iyileşmesi ve TL'nin yabancı para karşısında reel olarak değer kazanması 1994 yılına göre bankacılık sisteminin performansını ve büyümesine katkıda bulunmuştur (TBB, 1994: 27). Türkiye ekonomisini 1996 yılına, bir önceki yılın son günlerinde yapılan erken genel seçim nedeniyle uygulanan genişleyici politikaların etkisiyle girmiştir (TBB, 1996: 11). Son iki yıldır yaşanan gelişmelerin en önemli nedenleri; ekonomik faaliyetin canlılığını koruması, mali istikrarın artması, pozitif reel faiz oranlarına bağlı olarak TL. cinsinden finansal varlığa talebin yüksek kalması, ekonomik birimlerin portföy tercihli döviz taleplerinin yavaş da olsa azalması, faiz oranlarının nominal olarak düşüş içinde olması, TL'nin değer kazanması olmuştur. Son yıllarda sıkça yaşanan hükümet değişikliği 1997 yılında da tekrarlanmış, Türkiye yılın ikinci yarısına koalisyon hükümeti ile başlamıştır. hükümetin denk bütçe hedefine rağmen bütçenin ve buna bağlı olarak kamu kesiminin yüksek seviyelerde açık vermesi, enflasyonun üç haneli seviyelere ulaşması, Hazine ve Merkez Bankası arasında yapılan protokol, repo hacminin hızla büyümesi ve Hazine'nin ilk kez enflasyona endeksli kağıt ihracı bu dönemde olmuştur. IMF ile görüşme trafiği, eylül ayında Asya ülkelerinde ortaya çıkan ekonomik kriz, Körfez'de yıl sonuna doğru başlayan gerginlik, Türkiye'nin Avrupa Birliğine aday ülkeler listesine alınmaması ve uluslararası derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu düşük derecelerde tutması ekonomik açıdan dikkati çeken önemli gelişmeler olmuştur (TBB, 1997: 6).

1998 yılı Türk mali sektörü ve bankacılık sistemi pek çok faktörün aynı anda etkisini gösterdiği bir atmosfer içinde bulunmuştur. Hükümetle beraber değişen politikalar ve Asya krizinin yol açtığı belirsizlikler nedeniyle faiz oranlarının yükseldiği, enflasyonun

tırmadığı, yüksek düzeyde kronik enflasyonun düşürülmesini hedefleyen ekonomik programın tartışıldığı bir ortamda yeni yıla girilmiştir. Uluslararası Para Fonu ile yapılan görüşmeler yoğunlaşmış, makro dengesizliklerin ana kaynağı olan kamu kesimi açıklarının giderilmesine yönelik reform tartışmaları gündemin ilk sıralarına yerleşmiştir. Sosyal güvenlik, kamu iktisadi teşebbüsleri, tarım destekleme politikası, kamu harcamalarının etkinliği alanlarında yapılacak düzenlemeler konusunda görüş birliğine varılamadığından çalışmalar ve dikkatler vergi kanunu ve mali sektör kanun tasarısı üzerinde yoğunlaşmıştır (TBB, 1998: 36).

Bankacılık sisteminde faaliyet gösteren banka sayısı 1998 yılında 3 adet artarak 75'e yükselmiştir. Bu bankaların 60'ı ticaret, 15'i ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Özelleştirme nedeniyle kamusal sermayeli bankaların sayısı 5'ten 4'e düşmüş, özel sermayeli bankaların sayısı 1 artarak 38'e yükselmiş, yabancı sermayeli bankalar grubuna 1, kalkınma ve yatırım bankaları grubuna ise 2 yeni banka katılmıştır (TBB, 1998: 53).

1999 yılında Türkiye ekonomisinin performansı kötüleşmiştir. Üretim düşmüş, gelir azalmış, yatırımlar daralmış, enflasyon yeniden yükselmiş, kamu kesimi borçlanma gereksinimi artmış, reel faiz oranları pozitif olarak çok yüksek değerler almış, işsizlik büyümüştür. Bu arada, 1999 yılının ilk yarısında yapılan erken seçim ile özellikle ikinci yarıda yaşanan deprem felaketi de ekonomik faaliyeti etkileyen önemli faktörler olmuştur. Telafisi güç manevi kayıplar yanında deprem önemli ölçüde maddi zarara da neden olmuştur. (TBB, 1999: 5).

Uzun tartışmalardan sonra 1999 yılı sonlarında çıkarılan 4389 sayılı Bankalar Kanunu ve bu Kanun'da değişiklik yapan 4491 sayılı Kanun'a göre Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'nin bankalara el koyması düzenlenmiş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'nin kurulması öngörülmüştür. Bu kanunun çıkarılmasının ardından Fon beş bankanın yönetimine el koymuştur. Daha önce el konulan Türkbank, 1998 yılında el konulan İnterbank, Esbank, Egebank, Sümerbank, Yaşarbank ve Yurtbank ile beraber Fon'un yönetimindeki banka sayısı sekize çıkmıştır. 1994 yılında bankacılık

sektöründeki takipli kredilerin oranı %4,1 iken 1999 yılında %10'u geçmiştir.1999 sonu itibariyle Fon'daki bankaların toplam aktiflerinin sektör payı yüzde 5,6 milli gelire oranı ise yüzde 5 olmuştur (TBB, 1999: 7).

Bankacılık sisteminde 1999 yılı sonunda 81 banka faaliyet göstermiştir. Bu bankaların toplam aktif büyüklüğü önceki yıla göre yüzde 96 oranında artarak 72 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. Toplam aktifler dolar bazında ise yüzde 14 oranında büyümüş ve 133,5 milyar dolar olmuştur. TL cinsinden toplam aktiflerin milli gelire oranı yüzde 69'dan yüzde 92'ye yükselmiştir. Toplam aktifler içinde kamusal sermayeli ticaret bankalarının payı yüzde 35, özel sermayeli bankaların payı yüzde 49 olmuştur (TBB, 1999: 7).

2.1.2.2.2.7. 2000'li Yıllarda Bankacılık

1999 yılı ile karşılaştırıldığında, 2000'li yıllara girildiğinde Türkiye ekonomisinin performansı önemli ölçüde iyileşmiştir. Bir önceki yıl yaşanan hızlı daralmanın ardından, ekonomik faaliyet kısa sürede genişlemiş, üretim ve gelir reel olarak artmıştır. Tüketim ve özellikle sabit sermaye yatırımları yeniden hızla genişlemiştir. Enflasyon önemli ölçüde düşmüştür. Kamu kesimi borçlanma gereksinimi azalmıştır. İşsizlik az da olsa gerilemiştir. Reel faiz oranları, özellikle yılın ilk yarısında hızla düşmüştür. Diğer taraftan, mali sistemin gayrisafi milli hasılaya (milli gelir) oranı düşmüştür. İhracat azalmış, ithalat ise çok hızlı artmıştır; dış ticaret açığı büyümüş ve cari işlemler dengesi rekor düzeyde açık vermiştir. Bankacılık sisteminin faaliyeti ve denetimine ilişkin düzenlemeler uluslararası standartlara yaklaştırılmıştır. Karşılık kararnamesi, dolaylı kredi ve ortaklık payı ilişkisi, büyük kredi tanımı, konsolide bazda bilanço hazırlanması ve denetimi, açık pozisyon asımlarına yaptırım, risk yönetimi, mevduat güvence sistemi, uluslararası muhasebe standartlarına uyum ve şeffaflık konularında düzenlemeler yapılmış ve/veya düzenleme aşamasına gelinmiştir. Problemlili bankaların sistem dışına çıkarılması, rehabilitasyonu, konsolidasyonu ve sorunlarının çözümü konusunda önemli kararlar alınmıştır. Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması ve özelleştirilmeye hazırlanması konusunda yasal düzenlemeler yapılmış ve uygulanmaya başlanmıştır(TBB, 2000: 5).

2000 yılına girilirken, ekonomik performansı etkileyen kararlara ek olarak, bankacılık sistemini doğrudan ilgilendiren çok önemli kararlar alınmış ve düzenlemeler yapılmıştır. 1999 Haziran ayında yapılan değişikliklerin ardından, Bankalar Kanunu'nda Aralık ayında ikinci kez önemli değişiklikler yapılmıştır. Yeni düzenlemeler ile bankacılık mevzuatı uluslararası düzenlemelere, tavsiyelere ve özellikle Avrupa Birliği direktiflerine önemli ölçüde yaklaştırılmıştır. Bankaların denetiminde ve denetim sonuçlarının alınmasında etkinliğin artırılmasına yönelik düzenlemeler yanında, bir bankanın kurulması ve şube açma şartlarını ağırlaştırılan düzenlemeler getirildi(TBB, 2000: 7).

Bankacılık sisteminde 2000 yılı sonu itibariyle 79 banka faaliyet göstermiştir. Bu bankaların 61'i ticaret, 18'i ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Ticaret bankalarından 4'ü kamusal, 28'i özel, 18'i ise yabancı bankadır. Yabancı sermayeli ticaret bankalarından 5'i Türkiye'de kurulmuş, kalanı ise şube olarak faaliyet gösteren bankalardır. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3'ü kamusal sermayeli, 12'si özel, 3'ü ise yabancı sermayeli bankalardır. 2000 yılında Bank Kapital, Etibank ve Demirbank'ın da Fon'a devredilmesiyle Fon'daki banka sayısı 11'e yükselmiştir (TBB, 2000: 11).

Türkiye ekonomisi ve bankacılık sistemi açısından 2001 yılı zor bir yıl olmuştur. Ekonomik faaliyet yanında bankacılık sistemi de önemli ölçüde küçülmüştür. Banka sayısı 79'dan 61'e gerilemiş, toplam şube sayısı 929 azalarak 6.908'e, çalışan sayısı ise yüzde 19 azalarak 137.495'e düşmüştür. Fon'a alınan bazı bankaların birleştirilmesi ve/veya kapatılması, bazı bankaların faaliyetlerine son verilmesi yanında, bazı bankaların birleşmesi banka sayısının azalmasına neden olmuştur. 2001 yılında 8 banka Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bünyesindeki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. (Ulusal Bank, İktisat Bankası, EGS Bank, Bayındırbank, Kentbank, Milli Aydın Bankası "Tarisbank", Sitebank ve Toprakbank). Fon bünyesindeki bankalardan Egebank, Yurtbank, Yasarbank ve Bank Kapital Ocak 2001'de, Ulusal Bank ise Nisan 2001'de Sümerbank ile birleştirilmiş, Sümerbank yıl içinde Oyak Grubuna satılmıştır Fon bünyesindeki İnterbank ve Esbank Haziran 2001'de Etibank ile birleştirilmiş, yıl sonu itibariyle Etibank'ın

bankacılık lisansı iptal edilmiştir. 2001 yılı içinde Sümerbank'a ek olarak Demirbank'ın HSBC Bank'a ve Sitebank'ın da Novabank'a satışları gerçekleştirilmiştir. Etibank'a ek olarak İktisat Bankası ve Kentbank'ın bankacılık işlemleri yapma izinleri kaldırılmıştır. Kalkınma ve yatırım bankaları grubundan ise, Okan Yatırım Bankası ve Atlas Yatırım Bankası'nın faaliyet izinleri iptal edilmiştir (TBB, 2001: 13).

2001 yılındaki ekonomik performansın ardından Türk ekonomisi 2002 yılında yeniden toparlanmaya başlamıştır. Para ve sermaye piyasalarında sağlanan görece istikrar mal ve hizmet piyasalarını da olumlu yönde etkilemiştir; ekonomik faaliyetteki daralma durmuş, üretim artmış, enflasyon düşmüştür. Uluslararası Para Fonu ile yeniden gözden geçirilen ekonomik programa sağlanan uluslararası mali destek bu iyileşmeye önemli bir katkı sağlamıştır(TBB, 2001: 15).

Bankacılık sisteminde, banka, şube ve personel sayısında 2000 yılında başlayan gerileme 2002 yılında da devam etmiştir. 2002 yılında banka sayısı 7 adet azalarak 54'e gerilemiştir. Ticaret bankalarının sayısı 6, mevduat kabul etmeyen bankaların sayısı ise 1 azalmıştır. 2003 yılı sonunda Türkiye'de faaliyet gösteren banka sayısı 50 olmuştur. Banka sayısı 2002 yılına göre 4 azalmıştır. Faaliyet gösteren bankaların 36 tanesi mevduat bankası, 14 tanesi ise mevduat kabul etmeyen bankalardır (TBB, 2002: 6).

2004 yılında ticaret bankalarının sektör aktifleri içindeki payı yüzde 96'dır. Kamu sermayeli bankaların payı yüzde 35, özel sermayeli bankaların payı ise yüzde 57'dir. Yabancı bankalar ise yüzde 3 oranında paya sahiptir. 2004 yılında bankacılık sisteminde şube sayısında ve çalışan sayısında yaşanan düşüş durmuş, hatta yavaş da olsa artış gerçekleşmiştir. 2003 yılına göre şube sayısı 140 adet artarak 6.106'ya, çalışan sayısı 3.914 kişi artarak 127.163'e yükselmiştir. Şube ve çalışan sayısındaki artış, büyük oranda özel sermayeli bankalar grubunda yaşanmıştır (TBB, 2002: 10).

2000’li yılların başında 79 olan banka sayısı 2006 yılında 46’ya gerilemiştir. Bu dönemde dış yatırımlarla yabancı sermayeli bankaların sayısı artmıştır. 2006 itibariyle Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların 33’ü mevduat bankası, 13’ü ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Çoğunluk hissesi yabancı sermayeli olan mevduat bankalarının sayısı 15, kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı ise 4 olmuştur. 2007 yılında bankacılık sektörü büyümesini sürdürmüş, sektörün bilanço büyüklüğünün GSYH’ye oranı artmıştır. Yabancı yatırımcıların Türk bankacılık sektörüne ilgisinin devam etmesi olumlu beklentilere işaret etmiş, sektörün büyüme potansiyelini ortaya koymuştur. 2007 yılına gelindiğinde bankacılık sisteminde faaliyet gösteren banka sayısı 50 olmuştur. Mevduat bankaları sayısı 33, kalkınma ve yatırım bankaları sayısı 13 ve katılım bankaları sayısı 4’tür. Mevduat bankalarından 3 tanesi kamu sermayeli, 11 tanesi özel sermayeli ve 18 tanesi yabancı sermayeli bankadır. 2007 yılının son çeyreğinde Oyak Bank A.S. hisselerinin tamamı 24 Aralık 2007 tarihi itibariyle ING Bank N.V.’ye devredilmiştir. Banka, bu tarih itibariyle yabancı bankalar grubuna geçmiştir (BDDK, 2007: 5).

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı 2007 sonunda 46 olmuştur. Bankacılık sektörüne yabancı yatırımcıların ilgisi 2007 yılında da devam etmiştir. Tekfen Bank A.S. hisselerinin yüzde 70’i Eurobank EFG Holding’e, MNG Bank A.S. hisselerinin yüzde 91’i Arab Bank PLC ve BankMed’e, Oyak Bank A.S. hisselerinin tamamı ise ING Bank N.V.’ye satılmıştır. Böylece bu üç banka özel sermayeli ticaret bankaları grubundan Türkiye’de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir. Bankaların 33’ü mevduat bankası, 13’ü ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından 3’ü kamusal sermayeli, 11’i ise özel sermayeli bankadır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde 1 banka bulunmaktadır. Yurtdışı yerleşiklerin yüzde 51 oranında paya sahip oldukları yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 18 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3’ü kamu sermayeli, 6’sı özel sermayeli ve 4’ü yabancı sermayeli bankadır (BDDK, 2007: 6).

2008 yılına gelindiğinde ülkemizde faaliyet gösteren banka sayısı toplamda 49'a gerilediğini ve bunlardan 32'si mevduat, 13'ü kalkınma ve yatırım, 4'ü yatırım bankası şeklinde gruplanmıştır. Mevduat bankacılığında faaliyet gösteren bankalarımızdan 3'ü kamusal sermayeli, 11'i özel sermayeli ve kalan 17'si ise yabancı sermayeli olarak faaliyet göstermektedirler (TBB, 2012: 6).

2008 yılından 2012 yılına kadar bankacılık sektörümüzde yapısal bir değişiklik söz konusu olmamıştır. Ülkemizde bankacılık konusunda faaliyet gösteren tüm bankalar faaliyetlerine aynen devam etmiş sektör bu süreçte hacim olarak bir genişleme ve büyüme dönemine girmiştir. Söz konusu dönem çalışmamızın üçüncü bölümünde detaylı bir şekilde finansal oranlar, tablolar eşliğinde inceleyeceğiz.

2.1.3. Türk Bankacılık Sisteminde Yabancı Sermaye

Yabancı bankacılığın genel olarak inceleneceği bu bölümde, yabancı sermayenin, yabancı sermaye belirleyicilerinin avantajlarının ve dezavantajlarının, yabancı sermayenin Türk bankacılık sistemine giriş şekilleri, giriş nedenleri ve yabancı bankacılığı destekleyen ve karşı görüşler incelenmeye çalışılacaktır.

2.1.3.1. Yabancı Sermayenin Tanımı

Yabancı sermaye kavramının tanımını çeşitli şekillerde yapmak mümkündür, yabancı sermaye, bir ülkenin kısa bir süre içinde kaynaklarını ve buna bağlı olarak da ekonomik gücünü etkileyebilmek için karşılığını değişik biçimlerde ileri de ödemek üzere diğer ülkelerden sağladığı mali ve/veya teknolojik kaynaklardır. Bu kaynaklar ekonomiye kısa sürede kendi imkanlarının ötesinde yatırım ve tüketim imkanı sağlar ve borç olarak geldiğinde karşılığını ana para ve faiz ödemesi, yatırım ve üretime katılmak üzere geldiğinde ise kar veya faiz şeklinde olur (Soydal, 2009: 579). Başka bir tanıma göre, bir ülkedeki mevcut olan sermaye stokuna, başka bir ülkenin sahipliğindeki ilave sermaye katkısıdır. Yabancı sermaye ülkenin doğal kaynaklarını kullanılabilir hale

getirmek ve mevcut üretim faktörlerini etkin bir şekilde kullanmak için, ülke içinde olmayan veya daha elverişli koşullarda ülke dışında bulunan sermayeyi içeri almalarına denir.

Tarihsel gelişim süreci içerisinde yabancı sermaye kavramının tanım olarak ilk ortaya çıkış şekli iki önemli özellik göstermektedir. Bunlardan birincisi, yabancı sermaye yatırımlarının ilk olarak gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkelere doğru yönelmesidir. Diğer özelliği ise, bu tek yönlü yabancı sermaye yatırım akışının başlıca amacının, gelişmemiş ülkelerin özellikle hammadde kaynaklarının kullanılmak istenmesidir.

Yabancı sermayenin bir ülkeye girişi başlangıçta o ülkenin ekonomik varlıklarını tehdit eder nitelikte görülmektedir. Günümüzde gelişmekte olan ülkeler yabancı sermaye yabancı sermaye yatırımlarını ülkelerine çekebilmek için yoğun çaba sarf etmektedir. Bu çabanın en önemli sebebi, yabancı sermaye yatırımlarının giriş yaptığı ülkenin makroekonomik göstergelerine önemli katkılar sağlamasıdır. Basit anlamıyla yabancı sermaye, bir ülkenin karşılığını ödemediği diğer ülkelere sağladığı iktisadi kaynakları ifade etmektedir (Altuğ, 2007: 1). Karşılığını ödememek bazen tamamı ile ödememek, bazen ise daha sonraki tarihlerde ödemek anlamını taşımaktadır.

Yabancı özel sermaye, ülkeye gelen yabancı sermayenin o ülkenin devletine değil vatandaşlarına ait olduğunu gösterir. Özel yabancı sermaye; doğrudan yabancı sermaye yatırımları (direkt yatırımlar) ve portföy yatırımları olarak ikiye ayrılır.

Uygulamada “yabancı girişi”, yabancı bankaların operasyonlarını misafir bir ülkede gerçekleştirmeleri süreci olarak tanımlanmaktadır. Literatürde ise, yabancı girişi bir bankanın “yabancı sahipliği” ne girdiği durumları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Yabancı sahipliği kavramı ise, bir bankanın en az %50 hissesinin yabancılar tarafından devralınmasına atıf yapmaktadır. Yabancı girişi iki şekilde gerçekleşebilmektedir. İlk olarak yabancı kontrollü doğrudan yatırımlar yoluyla söz konusu olabilmektedir. İkinci olarak ise, satın alma operasyonlarıdır. Bu yöntemde

yabancı kuruluş yerel bankayı kontrol edebileceği bir hisse çoğunluğunu (genellikle %100'ünü) satın alma yoluna gitmektedir (İTO,2008: 49).

2.1.3.2. Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermayeyi Belirleyen Etkenler

Yabancı yatırım yatırılabilir kaynakların kişi ve kuruluşlar tarafından bir başka ülkeye taşınması olarak tanımlanabilir. Uluslararası ekonomi literatüründe, “yabancı sermaye yatırımı” veya “özel yabancı sermaye yatırımı” terimler arasında önemli derecede bir anlam farkı yoktur. Birleşmiş Milletlerin bir kolu olan UNCTAD’ a göre ise, doğrudan yabancı sermaye yatırımları istihdam ve verimlilik artışları yanında teknoloji ve bilgi birikimi transferi yoluyla ihracatın büyümesini sağlayarak gelişmekte olan ülkelerin uzun dönemli kalkınmalarına katkıda bulunmaktadır (Karluk, 2009: 100). Özel yabancı sermaye yatırımları, resmi yabancı sermaye yatırımları ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının bir ülkeye girişini cazip hale getiren ya da onları caydıran birçok belirleyici faktör ortaya konmuştur. Yabancı sermaye yatırımları, yatırımın yapıldığı ev sahibi ülke ekonomisi üzerinde çeşitli ekonomik etkiler yaratır. Bunlar, üretim, istihdam, gelir, fiyat, ödemeler dengesi, ekonomik gelişme ve genel refah gibi etkilerdir. Bu etkilerden bazıları ülke ekonomisine katkı sağlarken, bazıları da ekonomiye külfet yüklemektedir. Aynı şekilde bazı etkiler, yatırımın yapıldığı anda ortaya çıkarken diğer etkilerden ise nesiller sonra sonuç alınabilmektedir. Türkiye’de yabancı sermaye yatırımlarının diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında oldukça düşük bir seviyede olduğu görülmektedir.

Yabancı sermayeli doğrudan yatırımları (doğrudan dış yatırımları ya da kısaca dış yatırımları) çekmek konusunda neredeyse tüm ülkeler büyük gayret içindeler. Bu yöndeki çalışmalarda, öncelikli görevleri kendi ülkelerine dış yatırım çekmek olan yatırım promosyon ajanslarından da yararlanılıyor. Hükümetler bu konuda öylesine gayretliler ki bazı ülkelerde birden fazla yatırım promosyon ajansı bile bulunabiliyor. Üstelik sözünü ettiğimiz ülkeler sadece azgelişmişler değil; gelişmiş ülkeler de dış yatırım peşindeler (Akçaoğlu, 2009: 42). Doğrudan yabancı yatırımların yerli ekonomiye

olumlu ve olumsuz katkıları yoğun bir şekilde tartışılrsa da, sermaye birikimine katkıda buldukları açıktır. Doğrudan yabancı yatırımların geldiği ülkeye en önemli katkısı ülkenin dış kaynaklara bağımlılığını azaltmakta, yönetim bilgisini artırmakta ve insan sermayesi birikimine katkıda bulunmaktadır (Kar, 2008: 14). Doğrudan yabancı yatırımların bir ülke ekonomisine yönelmesinde bir başka belirleyici ise, rekabet politikalarıdır. Kartel anlaşmaları, piyasa gücünün kötüye kullanımı gibi anti rekabetçi firma davranışlarını önlemeye yönelik kurallar ve uygulamalar bütünü olan rekabet politikası, piyasalarda yerli firmalar tarafından yapay giriş engelleri oluşturulmasını önlemekte ve bu bağlamda yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye akışı açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Yabancı yatırımları etkileyen temel belirleyicileri aşağıdaki noktalarda toplayabilmek mümkündür;

- **İç Pazarın Durumu:** Yabancı sermayenin gideceği ülkede aradığı ekonomik faktörlerden en önemlisi ilk sıralarda yer alan geniş iç pazarın çekiciliğidir. İç pazar çekiciliğindeki önemli etken ise yatırım yapılması düşünülen ülkedeki talep yapısıdır. Yüksek iç talep potansiyeli olan ülkeler yabancı yatırımcı için cazip olan ülkelerdir. Yabancı yatırımcının yatırımdan sağlayacağı gelir, geniş iç pazara sahip olan ülkelerdeki potansiyel talebe bağlıdır (Ak, 2009: 3).

- **İşgücü Maliyetleri:** 1970'li yılların başından itibaren doğrudan yabancı yatırımları geliştirmekte olan ülkelere yönelten en temel etken, ucuz emek olmuştur. Geliştirmekte olan ülkelerdeki hızlı nüfus artışının bir sonucu olarak ucuz emek ve onun sağladığı maliyet avantajı, yatırımcıları dünya pazarına dönük üretim için bu ülkelere yönlendirmiştir (Ak, 2009: 8). Günümüzde de dünya ticaretini ve üretimini yönlendiren çokuluslu şirketler, rekabet ortamı içinde pazar paylarını korumak ya da genişletmek için, ucuz emek faktörüne sahip ülkelerde faaliyette bulunmayı tercih etmekte ve geliştirmekte olan ülkelerin sahip oldukları ucuz işgücü arzı, uluslararası ticarete (özellikle emek-yoğun mallarda) bu ülkelerin üstünlüğünü oluşturmaktadır.

- **Siyasal ve Ekonomik İstikrar:** Yabancı sermaye yatırımları temel makroekonomik göstergedeki oynaklık düzeyinin yüksek olması politik ve sosyal sorunların derinleşmesi durumunda çekingen bir tutum sergiler. Ampirik kanıtlar açıkça göstermektedir ki yabancı sermaye girişini etkileyen temel belirleyicilerin başında ekonomik ve politik istikrar yer almaktadır(Ak, 2009: 8).

- **Mali Külfet:** Düşük vergi oranları ya da vergisel bağışıklık yabancı sermayenin temel belirleyicilerinden birisidir. Bu durumun farkında olan ülkeler vergi konusunda teşvik edici düzenlemelere başvurarak yabancı yatırımlardan yararlanmaya çalışmaktadırlar. Unutmamak gerekir ki yabancı yatırımların yol açacağı ulusal gelir artışı vergi gelirini de arttıracaktır.

Özel yabancı sermaye ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının bir ülkeye girişinde etkili olan etkenleri, yapısal, kurumsal, finansal, sosyo-kültürel ve coğrafi konumdan dolayı ortaya çıkan etkenler olarak sıralamamız mümkündür.

- **Yapısal Nedenler;** Devlet politikalarındaki devamlılık ve tutarlılık sonucu ortaya çıkan idari istikrarlılık ve yatırımların yapılırken gereken işlemlerin mümkün olduğunca açık, basit, anlaşılabilir ve adil olmasını sağlayan bürokratik işlerliklerdir (İTO, 2003: 34).

- **Kurumsal Etkenler;** kamu yönetiminde rüşvet ve yolsuzluğun ve yozlaşmanın olmaması, hukukun üstünlüğü, ekonomik politikaların belirlenmiş olması, firmalarda muhasebe standartlarının tutarlı ve uluslararası standartlara uygun olarak yürütülmesi ve mevzuatın açık ve keyfiliğe yol açmadan uygulanmasını sağlayan şeffaflık, yatırım yapacak olan uluslararası yatırımcılar için ortaklık kuracakları veya işbirliği içine girecekleri kurumların kurumsal altyapı, lojistik kapasite ve yabancı yatırımcıya sağlanan vergisel avantajlardır.

- **Finansal etkenler;** piyasaya giriş çıkışların serbest ve fiyat istikrarının olduğu, ekonomik istikrara ulaşmış sürdürülebilir bir dengenin var olduğu finansal yapı yabancı

sermaye yatırımlarını çeken en önemli etkenlerdendir. Bu etkenlerin yanında üretim faktörlerinin ucuzluğu ve hükümetlerin uyguladığı özendirici politikalar da yabancı sermaye yatırımlarının bir ülkeye girişini arttıran etkenlerdendir (Özyıldız, 1998: 6).

- **Sosyo- kültürel etkenler;** bu çerçevede gerçekleşen insan davranış ve değerleri, ülke ekonomilerinin işleyişi ve performansı üzerinde önemli ölçüde etkili olmaktadır.

- **Coğrafi etkenler;** üretilen malın yapısına bağlı olarak firmalar daha çok ürettikleri malların hammaddesinin bol ve ucuz olduğu aynı zamanda da üretimi için gerekli iklim ve arazi yapısına sahip olan ülkelere yatırım yapmayı tercih etmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak hammadde kaynaklarının dünyanın her yerine eşit olarak dağılmamış olması ve ürünün yapısına uygun elverişli iklim şartlarının her ülkede elverişli olmaması gösterilebilmektedir.

2.1.3.3. Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Payının Artmasının Nedenleri

Uzunca bir süredir Türkiye'nin gündeminde bulunan yabancı sermaye olgusu, önceleri genellikle finans dışındaki sektörler için söz konusu edilirken; 2001 yılındaki ekonomik bunalımın tetiklemesiyle bankacılık sektöründe açığa çıkan çöküşle birlikte, finansal hizmetler sektörünün de gündemine girdi (Akçaoğlu, 2008: 7). Son dönemin önemli konularından biri Türk bankacılık sisteminde yaşanan devir ve birleşmeler nedeniyle sisteme girmeye başlayan yabancı sermaye miktarındaki artışlardır. 1980 öncesi dönemde döviz darlığı yaşanması ve aşırı dış borç yükü gibi ekonomik sıkıntılara çözüm getirilebilmesi amacıyla, IMF istikrar programının uygulanmasını gündeme getirmiştir. Bu kapsamda birincil amaç olarak enflasyon oranını indirmek belirlenmiş ve yurtdışı piyasalara açılmaya dayanan piyasa ekonomisi politikası izlenmiştir. Bu dönemde kambiyo mevzuatının serbestleşmesi, ekonomide serbest piyasa koşullarının oluşturulmaya çalışılması, istikrar kazanmaya başlayan ve piyasa girişlerini kolaylaştırmaya çalışan Türkiye'de yabancı sermayeyi artırmıştır. Yabancı bankaların kurulması önündeki engellerin azaltılması veya kaldırılması ile serbestleştirme politikası

izleyen Türkiye’de sonuç olarak şube açan yabancı banka sayısında önemli bir artış görülmüştür (Altun, 2006: 32). 1980 sonrasında Türkiye liberalleşme yolunda gösterdiği değişimlerle, yabancılar için yeni ve karlı bir pazar haline gelmiştir. Ülkemiz yüksek gelişme hızına sahip bir ülkedir ve bu gelişimi finanse edecek dış kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Türk bankacılık sektöründe dünyadaki sermaye hareketlerindeki serbestleşmeye paralel olarak finansal serbestleşme yaşanmıştır. 24 Ocak 1980 kararları ile bankalar daha önce hiç karşılaşmadıkları rekabet ortamı ile karşı karşıya kalmıştır. Yabancı bankaların Türkiye’yi karlı bir pazar olarak görmeleri, ulusal pazarı çekici kılmıştır. Bunun yanı sıra yabancı bankalarla, ulusal bankaların ortak is yapma imkânı bulma arayışları da artmıştır. Yabancı bankalar da yüksek kar marjıyla çalışarak bu süreçten yararlanmak istemişlerdir. Finansal liberalizasyon sonrası ülkenin uluslararası para ve sermaye piyasalarına entegre olma gereksinimi de bu durumda önemli rol oynamıştır. 1990’lı yıllardan itibaren birçok ülkede uygulanan serbestleşme politikaları ile yabancı bankaların şube açmalarına ve banka kurmalarına imkân tanıyan düzenlemeler, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan bankacılık krizleri, uluslararası sermaye akımları, teknolojik yenilikler özellikle gelişmekte olan ülkelerde yabancı bankaların sektördeki payının önemli ölçüde artmasına yol açmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak, yakın dönemde birçok gelişmekte olan ülkede yapısal değişiklikler yaşanmıştır ve yaşanmaktadır.

Türkiye’de bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik gerçekleştirilen düzenlemeler, etkin gözetim ve denetimin gerçekleştirilmesi, uluslararası düzenlemelere büyük ölçüde uyumun sağlanması ve makroekonomik istikrarın sağlanması yönündeki çabalar önümüzdeki dönemde daha fazla yabancı bankanın ve sermayenin ülkemize ve sektörümüze olan ilgisi için uygun ortam yaratabilecektir. Bu ortam, Türkiye’deki bankaların da arzu ettiği bir ortamdır. Yabancı bankalardan ve sermayeden beklenen faydanın sağlanması için liberalizasyon sürecinin ve bununla ilgili ihtiyatlı düzenlemelerin doğru zamanda gerçekleştirilmesi, doğru denetim sisteminin oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

Yabancı bankaların veya içinde yabancı katkısı olan bankaların kârlarını Türkiye'de tutmayacakları, dışarıya transfer edecekleri ve dolayısıyla ülkenin kaynak kaybına uğrayacağı iddiaları da gerçekçi değildir. İster yerli, ister yabancı olsun, her işletme kaynaklarını en kârlı ve en güvenli ülkeye götürecektir. Bu yalnız bankalar için değil, bütün sektörler için doğrudur. Eğer Türkiye istikrarlı, güvenli ve elbette kârlı bir yatırım ortamı yaratabilir ve bunu sürdürebilirse, yabancı sermayeli bir bankanın ülkeyi terk etmesi zaten beklenemez. Tam aksine bu bankaların sayıları, getirdikleri ek sermaye miktarları ve uluslararası hizmet piyasalarında Türkiye için sağlayacakları pazar payı giderek artacaktır.

Son 20-25 yıllık dönemin şüphesiz en tartışmalı kavramı küreselleşme olup, küreselleşmenin en ön plana çıkan ve aynı zamanda en tartışmalı alanı da ekonomik ve finansal küreselleşmedir. İletişim teknolojisindeki baş döndürücü gelişme finansal serbesti ile birleşince, para ve sermaye faktörü sınır tanımaz hale geldi.

Bankacılık ve finans sektörünü uzun yıllar yabancı sermayeye kapalı tutan birçok gelişmekte olan ülke, finansal küreselleşmeye paralel olarak, son 10-15 yılda çeşitli sebeplerle yabancı sermaye girişi önündeki engelleri hızla kaldırmaya başladı. Bu da bankacılık ve finans sektörüne yabancı sermaye girişimi hızlandırdı. Benzer bir gelişme son yıllarda Türkiye'de de yaşanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında bankacılık sektöründe yabancı sermayeye birtakım kompleks soruları da gündeme getiriyor. Dışa açılma; taze sermaye girişi, iç pazarda rekabet artışı, yeni finansal ürünler ve kurumsal yönetişimde iyileştirme gibi bazı muhtemel yararlar yanında yeni finansal riskleri ve kırılganlıkları da beraberinde getirebilmektedir.

Bankacılık sektörüne yabancı sermayenin ilgisi gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Türk Bankacılık Sistemi'ne en yoğun ilginin AB-15 ülkelerinden kaynaklandığı görülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin AB ile

üyelik müzakere sürecine girmiş olması, AB kaynaklı sermaye için ek bir teşvik olmaktadır. Bankacılık sektörüne yabancı sermaye girişinin en önemli nedenlerinden biri hali hazırda yürürlükte bulunan bankacılık mevzuatımızın gerek Avrupa Birliği direktifleriyle gerekse BASEL-II düzenlemeleri ile uyumlu olmasıdır. Ayrıca bankacılık uygulamalarımız uluslararası uygulamalara paralel olarak gelişme göstermektedir. Mevcut bankaların fiziki ve beşeri altyapılarının yüksek olması da yabancı ilgisinin artmasında etkili olmaktadır. Elbette, yukarıda saydığımız etkenlerden daha önemli olduğu düşünülen bir diğer gerçek de Türkiye’de mali piyasaların yeterli derinliğe sahip olmamasıdır. Dünyada bankacılık sektörünün büyüklüğü genel itibarıyla GSMH’nin iki-üç katı büyüklüğüne sahipken Türkiye’de bu oranın çok gerisinde bulunmaktadır. Bankacılık pazarının büyüme potansiyeli taşıması, kredi türlerinin ve diğer bankacılık ürünlerinin sınırlı olarak kullanılması yabancıların yatırım iştahlarını arttırmaktadır. Özellikle konut finansmanının yapılan yasal düzenlemelerle teşvik edilmesi ve halen orta gelir gruplarının kredilendirilmemesi karşısında yabancı bankaların bu alana yoğunlaşması beklenmektedir. Son olarak yabancı ilgisinde etkili olan bir husus da reel faizlerin yüksek olmasıdır.

Bankalara ilişkin olarak yabancı bir ülkeye gidiş nedenleri şöyle özetlenebilir:

- Kar maksimizasyonu,
- Ölçek ekonomilerinden yararlanma,
- Gelişmiş pazarlarda müşteri profilinin değişmesi,
- Farklı finansal pazarlarda bulunarak riski dağıtmak,
- Çok uluslu şirketlerin finans sektörüne yönelmeleri,
- Sınır ötesinde faaliyette bulunan müşterileri izleme, müşteri odaklı hareket etme stratejisi,
- Çok uluslu ortaklık yapısı kurarak, farklı deyim, bilgi ve uzmanlıktan yararlanma.

Gidilen ülkeye ilişkin nedenler de şu şekilde özetlenebilir:

- Gidilen ülkede kar marjı, kredi ve faiz oranlarının yüksekliği,
- Finansal pazarlarda hızlı gelişme ya da gelişme potansiyeli,

- Özelleştirmenin sağladığı sermaye kazancından yararlanma,
- Bankaların itibar değerinin ya da marka değerinin düşmüş olması,
- Kredi-hisse senedi takası,
- Yabancı sermaye teşvikinden yararlanma.

2.1.3.4. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Avantajları ve Dezavantajları

Günümüz küreselleşen dünyasında kurumsal, yapısal, sosyo-kültürel, finansal ve coğrafi avantajlara sahip olan gerek sanayileşmiş ve gelişmesini tamamlamış ülkeler, gerekse gelişme yolunda olan ülkeler, yabancı sermaye yatırımlarını kendilerine çekebilmek için büyük çaba harcamaktadırlar.

2.1.3.4.1. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Avantajları

Dünyada küreselleşme süreci öncesinde yeterince önemsenmeyen yabancı sermaye, bugün kalkınmaya olan katkısının anlaşılmasıyla, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerin ilgi odağı haline gelmiştir. Küreselleşmeyle birlikte, ekonomi ve ticarete liberalleşme eğilimlerinin hız kazanmasıyla, sermayenin serbest dolaşımı artmış, ticaret serbestleşmiş ve tüketici alışkanlıklarında benzerlikler görülmeye başlanmıştır (Oksay, 2009: 4). Yabancı sermaye yatırımlarının sağladığı avantajların başında sağladığı finansal kaynaklarla geldikleri ülkede yerli sermaye birikimini desteklemeleri ve bu yolla büyüme hızını olumlu yönde etkilemeleri gelmektedir. Yabancı yatırımlar bu etkiyi gerek ülkeye kendi getirdikleri sermaye, gerekse ortaklık kurdukları kuruluşlara uluslararası finansman imkânı sağlamaları ile yaratmaktadırlar.

Kurumsal, yapısal, sosyo-kültürel, finansal ve coğrafi avantajlara sahip olan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri, ülkelerine çektikleri yabancı sermaye yatırımları ile kendi ekonomileri üzerine birtakım avantajlar sağlamaktadırlar. Bu avantajlar çekilen yabancı sermaye yatırımının niteliğine göre farklı etkiler

yaratmaktadır. Ayrıca ülkeler dış sermaye, yeni teknoloji, know-how, pazarlama imkânları, iletişim kolaylığı ve ihracat katkısı elde etmektedirler.

Ülkeye giren yabancı sermaye yatırımı eğer doğrudan yabancı sermaye yatırımı şeklinde ise olumlu etkileri daha geniş çaplı olmaktadır. Bu etkileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Döviz girişinin sağlanması ile ödemeler bilançosu açıklarının kapatılmasında,
- Yeni teknoloji ve yönetim bilgisinin gelmesinde,
- Ekonomik büyümenin sağlanmasında,
- Ülke içindeki yeterli sermayenin yaratılmasında,
- Finansal piyasaların gelişmesinde yabancı sermaye yatırımlarının etkileri görülmektedir.

2.1.3.4.2. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Dezavantajları

Yabancı sermaye yatırımlarının hem sosyal hem de ekonomik boyutu vardır. Yabancı yatırım olgusuna özellikle gelişmekte olan ülkelerde bazı kesimler başlangıçta karşı olurken ülke devlet politikası olarak liberal bir rejim izlemektedir. Hem yabancı yatırımın gelmesini isteyip, hem de yabancı yatırım için uygun bir hukuki iklim hazırlamak bakımından tahkim ile ilgili düzenlemelerin yapılması söz konusu olduğunda binlerce kişi bu girişimi protesto etmek için sokağa dökülebilmektedir. Yabancı yatırımın bir ülkeye girişi, başlangıçta o ülkelerin sömürgeleştirilmesine önemli ölçüde neden olmuştur. Diğer bir ifade ile tarihsel olarak, ilk yabancı yatırımların bir anlamda sömürgeciliğin başlangıcı olarak değerlendirmesi söz konusudur. İkinci özellik ise, bu tek yönlü yabancı yatırım akışının başlıca amacı, gelişmemiş ülkelerin özellikle hammadde kaynaklarını (maden, petrol, diğer yeraltı kaynakları ve doğal kaynaklar gibi) kullanmaktır (Yakışır, 2003: 14).

Yabancı sermaye yatırımları ekonomik olduğu kadar, ülkenin dış dünyadaki prestijini de arttıran avantajlar sağlamasına rağmen bazı önemli dezavantajlara da sahiptirler. Bu dezavantajların en önemlilerinden bir tanesi, özelleştirmeler yoluyla yabancılara satılan kuruluşlar aracılığıyla ülke sermayesi üzerindeki her türlü hakkın karşı tarafa devredilmesi söz konusu olabilmektedir. Diğer bir önemli olumsuz etki ise özellikle son yıllarda özel yabancı sermaye yatırımlarının finansal krizlere neden olabilmesidir. Türkiye’de 1994, 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerinde ülkeyi terk eden sıcak para bu duruma örnek teşkil edebilecek boyutlardadır. Başka bir olumsuz etki ise, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile kurulan yeni işletmelerin kendi mevcut teknolojileri ile gelmeleri, giriş yapılan ülkeyi diğer ülkenin teknolojilerine bağımlı hale getirmektedir, dolayısıyla başka ülkeye bağımlı olmak yabancı sermaye yatırımlarının sağladığı dezavantajlar arasında sayılmaktadır. Yabancı sermayenin doğuracağı dezavantajlardan biriside sermaye avantajına sahip firmalar, teknoloji avantajıyla da, küçük ölçekli yerli şirketler karşısında haksız bir rekabet üstünlüğü sağlar. Dolayısıyla uzun vadede bu firmalar yerli ekonomide tam tekelci konuma geçebilir. Zaten tekelci ve merkezi ekonomik yapıdan kurtulma çabası içerisinde bulunan bu ekonomiler piyasaya giriş çıkış ekonomik ölçüğe ulaşmış yabancı sermaye yatırımını gerçekleştirmiş firmalarca kontrol edilmesi geçiş sürecini daha da zorlaştırma tehlikesidir. 2000 yılında FIAS raporlarının hazırlanması sırasında Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı işletmelerin yöneticileri arasında yapılan ankete göre ise;

<u>Sorun</u>	<u>Yüzde</u>
1.Politik İstikrarsızlık	%75
2.Enflasyon	%70
3.Belirsizliğin Getirdiği Maliyetle	%58
4.Sık Mevzuat Değişiklikleri ve Beklenmedik Uygulamalar	%55
5.Yüksek Vergi Oranları	%48
6.Finans Sisteminde ki Sorunlar	%42
7.Yetersiz Altyapı	%40
8.Yolsuzluk	%32

olarak sonuç alınmıştır. Bu ankete göre Türkiye’de faaliyette bulunan doğrudan yatırımcıların en önemli gördükleri sorunlar politik istikrarsızlık ve enflasyon yani ekonomik istikrarsızlık olarak belirlenmiştir (Soydal, 2009: 585).

2.1.3.5. Yabancı Bankaların Sisteme Giriş ve Örgütlenme Şekilleri

Yurtdışına yatırım yapan bankalar giriş yapacakları ülkelerin bankacılık sektörlerine temel olarak iki şekilde girebilmektedirler. Yabancı bankaların, ev sahibi ülke denetim otoritelerine yapacakları başvuru ile bankacılık lisansı alarak yeni bir banka kurmaları giriş yollarından birisidir. Bu giriş şeklinde, yabancı banka yeni banka kuruluşuna ilişkin tüm yatırımları yaparak, yeni şubeler açma yoluyla bankacılık sektöründen pay almayı amaçlamaktadır (Bumin, 2007: 13).

Yabancı bankaların giriş şekillerinden ikincisi ise, bankaların yatırım yapacakları ülkelerde halen faaliyette bulunan bankaları satın almaları yoluyla bu ülkelerin bankacılık sektörlerine giriş yapmalarıdır. Yabancı bankalar, sektördeki bankaların hisselerinin bir kısmını veya tamamını satın alarak yatırımlarını yurtdışına doğru genişletebilmektedirler (Bumin, 2007: 15).

Yeni banka kuruluşu yoluyla bankacılık sektörüne giriş, yabancı bankalar için oldukça maliyetli olabilmektedir. Özellikle perakende bankacılık yapmak üzere başka bir ülkeye yatırım yapmayı planlayan bankalar, hem yeni banka kuruluşuna ilişkin ilk yatırımları yapmak zorunda kalmakta, hem de sektörde halen faaliyette bulunan ve belirli pazar payına ulaşmış yerli ve yabancı bankalarla rekabet etmek durumunda kalmaktadır.

Yabancı bir ülkede yapılacak bankacılık faaliyetleri bu ülkedeki varlık derecesine söyle göre sıralanabilmektedir: muhabir bankacılık, temsilcilik, acenteler, şube ve iştirak söz konusu olmamaktadır. Muhabir bankalar, kendi ülkelerindeki işlemleri karşılıklılık ilkesi çerçevesinde ve belirli bir ücret karşılığında diğer ülkedeki banka adına takip

etmektedir. Temsilcilikler, yabancı bankacılık sektöründeki yatırımların en sınırlı şekli olarak yabancı ülkede ticari bir varlık kurulmasını gerektirmektedir. Temsilcilikler, mevduat kabul etme ve kredi açma gibi faaliyetlerde bulunmamakta, ancak ana bankaya gönderilecek ödemelere aracılık etmekte, ana bankadan verilecek kredilerin hazırlığını gerçekleştirmekte ve ülke ekonomisi hakkında bilgi toplamaktadır (Bumin, 2007: 11). Yabancı ülkelerde kurulacak acenteler, temsilciliklerden daha ileri bir düzeye denk gelmektedir. Acenteler, daha geniş bankacılık hizmeti sunmakta, tüketiciler olmasa bile ticari işletmelere kredi verebilmekte ve ana banka ve uluslararası para piyasalarından fon kullanabilmektedir. Acenteler, bu faaliyetlerin yanı sıra ticaretin finansmanı ve ana bankanın bu ülkedeki yatırımlarının yönetimini gerçekleştirmektedir (Bumin, 2007: 15).

İştirak şeklinde örgütlenme, tüketici bankacılığı yapılması için gereken şube ağını yatırım yapan bankaya hazır olarak sunmaktadır. Bu örgütlenme şeklinde, stratejik kararlar ana ülke bankasında alınmakta, diğer birçok fonksiyon ise yerel banka yönetimince yerine getirilmektedir. Toplam yabancı doğrudan yatırımların çok küçük kısmını oluşturan şube şeklinde örgütlenme ise, toptan bankacılık faaliyetleri için kullanılmaktadır. İştirak şeklinde örgütlenme aşamasından önce yabancı bankalar yerel bankalarla ittifaklar ve ortaklıklar kurabilmektedir. Bu örgütlenme şeklinde, yabancı bankalar yerel bankacılık piyasalarındaki koşullar hakkında tecrübe edinebilmek amacıyla yerel bankada azınlık hisseleri satın almaktadır. Yabancı banka, azınlık hissesine sahip olduğu bankanın yönetimine müdahale etmemekte, yönetim kurulunda ve operasyon komitelerine birkaç temsilcisini sokmaktadır. Yatırım yapılacak ülkenin yabancı banka girişine ilişkin düzenlemeleri ve o ülkedeki vergi düzenlemelerinin de örgütlenme şekli üzerinde önemi bulunmaktadır. Bazı ülkeler, yabancı banka girişine sadece belirli örgütlenme şekillerinde izin verebilmekte, bazı ülkeler ise karşılıklılık ilkesi çerçevesinde yabancı banka girişini, kendi ülke bankalarının da bu bankaların ülkelerine girişine izin verilmesi şartına bağlayabilmektedir (Bumin, 2007: 17).

2.1.3.6. Bankacılık Sektöründe Banka Birleşmeleri ve Nedenleri

Teknolojik ve finansal gelişmelere paralel olarak artan küreselleşme, dünya ekonomisinde şirketler arasında birleşmeleri zorlamaktadır. Küreselleşme eğilimleri şirketler için birçok yeni imkânlar sunmakla birlikte bazı zorluklar da içermektedir. Küreselleşmeyle birlikte yeni bir bilgi ve iletişim çağına girilmesi, mevcut piyasa yapılarının yanı sıra pazar ve tüketici kalıplarını ve yönetim anlayışlarını da değiştirmiştir. Bu çerçevede yapılan stratejik birleşmeler, yaşanan hızlı gelişmelere ayak uydurabilmenin bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hızlı gelişmeler tüm şirketleri iki tür rekabetçi yarışa itmiştir: dünya ölçeği için rekabet ve gelecek için rekabet. Bu rekabette başarılı olmak için ise en çıkar yol birleşme olarak görünmektedir. Bu bağlamda, teknolojik ve ekonomik gelişmelerden en çok etkilenen ve ölçek ekonomilerinin önemli olduğu bankacılık sektöründe de birleşmelerin artarak devam etmesi kaçınılmazdır. Banka birleşmelerinin maliyetleri düşürdüğü ve etkinliği artırdığı yolundaki tartışmalar konusunda tam bir görüş birliği yoktur. Bu konudaki farklı ampirik çalışmalar farklı sonuçlar verebilmektedir. Birleşmeler her zaman istenen veya beklenen sonucu vermeyebilmekte, yani maliyet azalışı ve/veya operasyonel etkinliğin artırılması gerçekleşmeyebilmektedir. Ancak, bu sonuçların dayandığı ampirik çalışmaların bazı eksiklikler içerdiği ve sınırlı sayıda gözlem içerdiği de unutulmamalıdır. Birleşen bankalar operasyonel etkinliği artıramasalar da birleşmenin birçok başka etkileri vardır. Örneğin, mevduat ve kredi tabanının genişlemesi ve çeşitlenmesi, farklı bir stratejiye yönelme ve ölçeğin büyümesi bu çerçevede sayılabilir. Öte yandan, birleşmenin diğer bir etkisi de halka sağladığı faydadır. Birleşme sonucunda, müşteri hizmetlerinde iyileşme, istihdamın sürdürülmesi, kaynakların daha iyi kullanılabilmesi sağlanabilecektir.

Firma birleşmesi (merger), bir firmanın kendi tüzel kişiliğini değiştirerek, bir başkasıyla tek bir yönetim altında birleşmesi olarak tanımlanabilir. 1980'li yılların başından itibaren, gerek Avrupa'da gerekse ABD'de makroekonomik gelişmelere ve mevzuat değişmelerine dayalı nedenlerle birleşmelerin sayısı artış eğilimine girmiştir. Bu eğilimden en çok etkilenen sektörlerden biri de bankacılık ve finans sektörü olmuştur. İncelenmesi gereken bir nokta, birleşme sonrasında bankaların yeterli performans artışını sağlayıp sağlayamadığı veya hangi tür birleşmelerin etkinlik ve karlılık üzerinde olumlu etki yarattığıdır (TBB, 1997: 2).

Birleşmeleri incelerken öncelikle, birleşme ile ortak girişim (joint venture) ve kartel arasındaki tanımsal farklılıklara değinmek gerekmektedir. Ortak girişim, genelde kısmi veya geçici bir birleşmeyi anlatır. Böylelikle bir araya gelme amacı gerçekleştikten sonra ortak girişimi sona erdirmek mümkündür. Karteller ise kooperatif bir yapılanma olup, bünyesinde birleşmelerde veya ortak girişimlerde olduğu gibi yeni bir ürünün veya servisin yaratılması söz konusu değildir. Banka birleşmeleri 1980'den öncede oluyordu, ancak 1980'den sonra birleşmelerin nitelikleri ve nicelikleri büyük ölçüde değişti. Şöyle ki; 1980'den önce birleşmeler bölgeseldi ancak 1980'den sonra bu birleşmeler uluslararası boyutta gerçekleşmeye başladı. Ayrıca birleşmelerin miktarı da arttı. Uluslararası birleşmelerin değeri 1997'de 342 milyar dolar iken bankacılık sektörünün buradaki payı %37 olmuştur. Bu pay 1995'de %14 ve 1996'da %24 idi. Bu birleşmelerin sonucunda bankalar ölçek olarak büyümüşlerdir. Bankaların birleşmelerin nedenlerini sıralayacak olursak:

1- Bankalar karşı karşıya oldukları likidite riski, faiz riski ve kur riski gibi olası riskleri en aza indirmek istemişlerdir. Riski azaltmak için bankalar birleşme sonrasında daha rahat bir şekilde taşıdıkları bu ve benzeri riskleri daha rahat yeneceklerini düşünmüşlerdir.

2- Bankalar birleşme ile birlikte fon kaynak maliyetleri ile işletme maliyetlerini aşağı çekebileceklerini düşünmektedirler. Yani ölçeğe göre artan getiriye sağlayabileceklerini düşünmektedirler.

3- Bankalar birleşme ile birlikte büyük olmanın getirdiği çekicilikle beşeri sermayesi yüksek işgücünü daha rahat ve düşük maliyetle istihdam edebileceklerini düşünmektedirler.

4- Bankalar birleşme sayesinde finans sektöründe güç kazanan ürün farklılaştırması yönlü gelişmeye daha rahat ayak uydurabileceklerini düşünmektedirler.

5- Birleşme nedenlerinden biride bu sayede yeni müşteriler kazanacakları olmuştur.

6- İki bankanın birleşmesiyle tek tek taşıdıkları değer üzerinde bir piyasa değerine birleşme sonrasında erişebilme olanağının olması ve iki bankanın birleşme ile yaratması beklenen 'sinerji' etkisi bankaların birleşme nedenlerindedir.

2.1.3.7. Bankacılık Sektöründe Banka Birleşmelerinin Çeşitleri

Banka birleşmeleri, faaliyetin gösterildiği coğrafi bölgeye veya birleşme sonrasında yönetim hakkının devredilme oranına göre iki ayrı grupta sınıflandırılabilirler:

1. Aynı coğrafi piyasada işlem yapan iki rakip bankanın birleşmesine yatay birleşme veya pazar içi birleşme, farklı coğrafi bölgelerde faaliyet gösteren bankaların birleşmesine ise pazarlar arası birleşme denir. Yatay birleşmelerde amaç toplam maliyetleri azaltmak ve yüksek sabit maliyetli faaliyetlerde ölçek ekonomisi sağlamaktır. Bu amaca ulaşmanın bir yolu birleşme sonrası şube sayısını azaltmaktır. Pazarlar arası birleşmelerin temelinde ise farklı bölgelere ve farklı ürünlere dayalı riskleri veya maliyetleri azaltmak ve coğrafi büyüme yatmaktadır.

2. Birleşme sonrasında taraflara tanınan karar alma yetkisinin boyutlarına göre olan sınıflandırma; Çoğunluk Edinme, Tam Birleşme ve Banka Satın Alma olarak yapılmaktadır. Çoğunluk edinmede bankalardan biri karar verme yetkisini elinde tutacak çoğunluğa sahiptir; ancak iki banka da kendi personelleri, kendi şube ağları ve yönetim ekipleriyle bağımsız yasal birimlerdir.

Bu tür birleşme genelde finansal kaldıraç sağladığı için yönetsel sorunları olan bankalar tarafından tercih edilir.

Tam birleşme, aktif toplamı açısından birbirine yakın büyüklükteki iki bankanın birleşmesidir. Etkin bir bütünleşmenin söz konusu olduğu bu tip birleşmelerde sinerji yoluyla ölçek ekonomisi sağlamak mümkündür.

Banka satın alımlarında ise büyük bir banka küçük bir bankayı yasal olarak satın alır; ekonomik olmayan şubelerin kapatılması ve personel sayısının azaltılması gibi yöntemlerle küçük bankanın etkinliğini arttırmaya çalışır.

Birleşme sonrası yönetim şekillendirmesine göre bakacak olursak;

- **Tam Birleşme:** Tam birleşme birbirlerine yakın ölçekteki iki bankanın birleşmesini ifade eder.

- **Banka Satın Alma:** Büyük ölçekli bir bankanın daha küçük ölçekli bir bankayı satın almasıdır. Şube ve personel azaltılması yoluyla satın alınan bankanın kârlılığını arttırılmaya çalışılır.

- **Çoğunluk Edinme:** Bu tip birleşmelerde bankaların biri hisse dağılımına göre karar verme yetkisini elinde bulundurur. Bu tip birleşmelerde her iki banka şube ve personel ağı olarak birbirinden bağımsızdır.

2.1.3.8. Bankacılık Sektörüne Yabancı Banka Girişini Destekleyen Görüşler

Bankacılık sektörüne yabancı banka girişinin, ülke ekonomisi, yerel bankacılık sektörü ve yerel bankalar üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin birçok görüşleri sürülmektedir. Yabancı banka girişini destekleyen görüşler şu şekilde özetlenebilmektedir. Yabancı banka girişinin en önemli faydası olarak, yerel bankacılık sistemini geliştirmesi ve daha rekabetçi bir yapıya kavuşturması, bunun sonucunda da yerli bankaları etkin faaliyette bulunmaya yöneltmesi gösterilmektedir. Yabancı bankaların finansal sisteme girmesiyle bankacılık sektöründe artan rekabet, maliyetlerin düşmesini ve verimliliğin artmasını beraberinde getirmektedir. Yabancı bankalar, kredi standartlarını oluşturma ve

riski dikkate alan fiyatlandırma ile daha disiplinli bir kredi kültürünün oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Buna ek olarak, yabancı bankalar grup kredileri ile piyasa koşullarına uygun olmayan sübvansiyonlu krediler kullandırmamakta ve daha yüksek kredi karşılıkları ayırmaktadır. Yabancı bankalarca gerçekleştirilen bu uygulamalar bankacılık sistemindeki sorunlu kredi tutarını düşürmekte ve etkinliği artırmaktadır

Yabancı banka girişi yatırım yapılan ülkenin finansal sisteminin gelişmesine ve derinlik kazanmasına da yardımcı olmaktadır. Yabancı bankalar sahip oldukları uzmanlıkla aracılık hizmetleri, türev ürünler, sermaye piyasası işlemleri, varlık yönetimi ve yapılandırılmış ürünler gibi gelişmekte olan ülkeler için yeni olan ürünler sunabilmektedir. Yatırımları sonucunda ortaya çıkan yerel para ve faiz oranı risklerinin yönetimi amacıyla yabancı bankalar, bankalar arası para piyasaları gibi yerel finansman piyasalarının oluşturulmasına da katkıda bulunmaktadır. Yerel finansal piyasaların etkinliğe kavuşması için yabancı bankaların katkıda bulunduğu diğer alanlar ise, gelişmiş ülke muhasebe standartlarının ve bağımsız denetim uygulamalarının yatırım yapılan gelişmekte olan ülkelere getirilmesidir (Bumin, 2009: 25).

Yabancı banka girişinin sağlayacağı rekabet artışına ve etkinliğe dikkat çekerek, yabancı banka girişinin, yerli bankaları özellikle yabancı bankalar ile rekabet ettiği alanlarda daha etkin olmaya yönelttiği ve yerli bankaların tekelci konumlarını zayıflattığını, yabancı bankaların gelişmekte olan ülkelerde yeni ve modern bankacılık teknikleri ve uygulamalarını tanıtarak, yerli bankacıları eğiterek ve müşteriler için detaylı piyasa analizleri kullanarak bankacılık sistemine katkıda bulduklarını ortaya koymuştur.

Yabancı banka girişini destekleyen görüşlerden birisi olarak da, yabancı bankaların sağlayacağı ilave fon kaynaklarıyla ülkelerin ekonomik büyümesine yapacağı katkılar dile getirilmektedir. Yabancı bankaların varlığı, sermaye girişlerini artırarak yerel projelerin finansmanı için gereken fonların artmasına katkıda bulunmaktadır. Yabancı bankalar, sahip oldukları tecrübe ile projelerin uluslararası kaynaklar ile finanse edilmesine önayak

olabilmektedirler. Bunun yanı sıra, yabancı bankalar dünya üzerindeki birçok ülkede sahip oldukları şube ağları ve portföyleri ile fonların çeşitlendirilmesine olanak tanımaktadır. Yabancı bankalar, kriz sonrası yeniden sermayelendirme döneminde yerel bankacılık sistemi için önemli bir sermaye kaynağı olarak rol oynamaktadır.

2.1.3.9. Bankacılık Sektörüne Yabancı Banka Girişlerine Karşıt Görüşler

Yabancı banka girişinin olumsuz yönlerine ilişkin ileri sürülen görüşler, söz konusu bankaların yerel bankalar üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Gelişme döneminde olan yerel bankalar, yabancı bankaların yapacağı erken girişlerin getireceği yoğun rekabete dayanamayacak ve iflaslarla karşı karşıya kalabilecektir. Bu tür banka iflaslarının tüm sisteme yayılması ve finansal piyasaların istikrarını tehlikeye atması mümkündür. Bu nedenle, yabancı banka girişine konulacak sınırlamalar, bankacılık sektörünün korunması için gizli bir sübvansiyon sağlayacak ve finansal istikrarı koruyacaktır.

Yabancı bankalar, dış ticaretin finansmanı ve mali durumu iyi olan büyük şirketlerin finansmanı ile ilgilenecek ve yerel bankalara sadece düşük getirili ve yüksek riskli kredilerin verilebileceği şirketleri bırakacaktır. Uluslararası muhasebe standartlarını benimsemeyen küçük yerel şirketlere yabancı bankalar ilgi duymamakta ve bu şirketlerin kredi alma olanakları oldukça sınırlanmaktadır.

Yabancı bankalar, risk yönetim politikaları çerçevesinde fonlarını bir ülkeden diğer bir ülkeye ani kararlarla aktarabilmektedirler. Yabancı bankaların artan payı, ana ülkede yaşanabilecek sorunları geliştirmekte olan ülkelere aktarılması için bir kanal açmaktadır. Finansal kriz dönemlerinde, yabancı bankaların faaliyetlerini askıya alması krizi daha da derinleştirmekte ve ülkenin finansal istikrarsızlığa itilmesine neden olmaktadır.

2.1.3.10. Yabancı Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

Türkiye özellikle 1980 sonrası dönemde liberalleşmeye yönelmesi ile yabancılar için karlı bir Pazar haline gelmiştir. Ülkemizin dış kaynaklı büyüme stratejisi ve dünya finansal piyasalarıyla entegrasyon sürecine girmesi yabancı finansal kuruluşlara bir faaliyet ortamı doğurmuş ve günümüze kadar gelen süreçte giderek artan oranlarda yabancı girişlerine ortam yaratmıştır. Çeşitli dönemlerde değişmekle beraber, Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların toplam aktif büyüklükleri içinde yabancı payı her ne kadar küçük görünse de, yabancıların sektöre girişleri bankacılık sektörünün yapısını değiştirmiş ve bankaların klasik bankacılıktan bir ölçüde sıyrılarak bireysel bankacılığa yönelmelerine, teknoloji transferine ve hizmet çeşitlendirmesine katkıda bulunmuştur. Son yıllarda Türk bankaları da, bireylerin finansal hizmet ihtiyaçlarının önemini fark etmiş ve sektördeki rekabet arttıkça bireysel bankacılığı ilgi odağı haline getirmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, Türk bankacılık sektöründe, müşteri odaklı hizmet konusunda büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Müşteri hizmetlerine ağırlık verilmesi olgusu tabii ki günümüz koşullarının ve sürekli gelişen ekonomik hayatın bir sonucudur fakat bu yeni ve çağdaş bankacılık anlayışının ülkemizde de yerleşmesinde yabancı bankaların katkısı da önemlidir. Daha önce değinilmekle birlikte tekrar vurgulanması gereken bir konu da, yabancı banka girişlerinde, sektörde bulunan yabancı bankaların sayısının, piyasadaki paylarından daha önemli olduğudur. Ülkemizde de, yabancı bankaların sektördeki payları az olmakla birlikte, ulusal bankaları etkiledikleri görülmüştür.

Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı bankalar, genellikle tüm dünya çapında tanınmış kurumlar olup, yaygın şube ve temsilcilik ağına sahiptirler ve sahibi oldukları teknolojileri hızla transfer edebilmekte, yeni finansal araçları piyasada kullanmakta ve kullanımını özendirilmekte, hızlı hizmet sunabilmekte ve pazarlama gücüyle fiyat ve kalite rekabetine neden olmaktadır. Artan rekabet ortamı ile Türk bankacılık sektörü de kendisini yenilemek ve oluşan rekabet ortamında yerini almak durumunda kalmıştır. Hem verdiği hizmeti geliştirmek hem de ürün yelpazesini genişletmek zorunda kalan Türk Bankaları, teknolojiye ve insan kaynaklarına daha fazla yatırım yapmak durumunda kalmışlardır. Yabancı bankaların beraberinde getirdiği en önemli olumlu etki, az personel

ve yoğun teknoloji ile daha verimli çalışma ortamını sağlamaktır. Bu pozitif etki ile birlikte, Türkiye'de uluslararası bankacılık teknikleri, bankacılık zihniyetinde farklılık yaratmıştır. Daha az alınan personel daha iyi eğitime başlanmış, çalışanların günümüz teknolojisini etkin olarak kullanmaları sağlanmış ve tüm bu gelişmelerle müşterilere daha iyi hizmet verilmeye başlanmıştır. Yabancı bankaların sektöre katılımı, ödemeler dengesi üzerinde sektördeki payları paralelinde olumlu etki yaratmıştır. Bu etkiyi, ülkeye sağladıkları yabancı sermaye girişi ve ülkede gerçekleşen büyük projeleri finanse etmeleri ile sağlamışlardır. Yabancı bankalar, uluslararası finansal piyasalarla yakın bağlantı içinde olduklarından, dünya ekonomisi ve uluslararası para sistemiyle ilgili ayrıntılı ve güvenilir bilgiye doğrudan ulaşabilmekte ve ülkenin de yabancı sermaye piyasalarına girişini kolaylaştırabilmektedirler. Finansal getirinin yüksek devlet borçları nedeniyle iyice arttığı 1990 sonrası dönemde ülkemiz yabancı fonlar açısından oldukça çekici hale gelmiştir. Ülkemizde faaliyete geçen yabancı bankaların beraberinde getirdiği sermaye ve dışarıdan ülkemizde yatırım yapılmak üzere getirdikleri kaynaklar ülkemizde finansal sıkıntıların aşılmasında önemli rol oynamışlardır.

2.1.3.11. Yabancı Bankaların Kriz Dönemlerinde Davranışları

Yapılan çalışmalar, ekonomik kriz yasayan ülkelerde yabancı bankaların sektörde etkilerinin düşük olduğunu göstermektedir. Buna sebep olarak ise yabancı bankaların ulusal sektör içindeki paylarının düşük olmasıdır. Konuyla ilgili diğer çalışmalarda da yabancı bankaların ekonomideki yaygınlıkları ve payları oranında istikrara katkıda buldukları ifade edilmiştir. Yabancı bankalar risk yönetimi becerileri ve muhafazakar kredi politikaları sayesinde krizlerden yerli bankalar kadar etkilenmemektedir. Arjantin ve Meksika'da da kriz dönemini kapsayan 1994-1999 yılları arasında yabancı bankaların yerli bankalardan daha sağlam ve istikrarlı kredi portföylerine sahip oldukları belirtilmiştir. Yabancı bankaların şubeleri de benzer kredi politikaları uygulamaktadır. Ayrıca, yabancı bankalar kriz döneminde ana şirketin desteğinden yararlanmaktadır. Bu nedenle, yabancı bankalar krizden yerel bankalardan daha az etkilenmektedirler. Ancak, yabancı bankaların ana ülkedeki olumsuz ekonomik koşullardan etkilenmeleri

mümkündür. Bu durumda ana şirketin sermaye yeterliliği şubelerin kredi verme gücünü etkilemekte, ancak ev sahibi ülkedeki iştiraklerin durumu etkilenmemektedir (Altun, 2006: 46). Gelişmiş ülkelerde kurulan ve sağlam mali yapılara sahip olan bankalarla karşılaştırıldığında, Türk bankacılık sisteminin bazı yapısal zayıflıkları bulunduğu görülmektedir. Söz konusu zayıflıklar;

- Öz kaynak yetersizliği,
- Küçük ölçekli ve parçalı bankacılık yapısı,
- Kamu bankalarının sistem içindeki payının yüksekliği,
- Zayıf aktif kalitesi (kredi yoğunlaşması, grup bankacılığı ve risklerinin yoğunluğu, kredi ve karşılıklar arasındaki uyumsuzluk),
- Piyasa risklerine aşırı duyarlılık ve kırılabilirlik (vade uyumsuzluğu, açık pozisyon),
- Yetersiz iç kontrol, risk yönetimi ve kurumsal yönetim,
- Saydamlık eksikliği olarak sıralanabilir.

Söz konusu yapısal sorunlar bankacılık sektörünü iç ve dış şoklara karşı oldukça duyarlı ve kırılabilir hale getirmiştir. Bankacılık sektörü 1994 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan kriz sonucunda önemli kayıplarla karşı karşıya kalmış, üç banka tasfiye sürecine alınmıştır. 1994 krizinin olumsuz etkileri kısa sürede atlatılmış ve bankacılık sektörü 1995 sonrası dönemde dolar bazında yıllık ortalama yüzde 18 civarında bir büyüme göstermiştir. Ancak, bu dönemde Uzakdoğu ve Rusya krizleri ile 1999 yılında yaşanan deprem felaketleri nedeniyle Türkiye ekonomisindeki ciddi daralma bankacılık sektörünü de olumsuz yönde etkilemiştir. 2000 yılı başında enflasyonu düşürmek ve ekonomide büyüme ortamını yeniden sağlamak amacıyla kapsamlı bir ekonomik program uygulamaya konulmuştur (Altun, 2006: 47).

Program kapsamında sıkı maliye politikası uygulanması ve yapısal reformların hayata geçirilmesinin yanı sıra, enflasyonist beklentileri hızla aşağıya çekmek için döviz kurları hedeflenen enflasyona göre belirlenerek önceden açıklanmış ve para politikası

likidite genişlemesini yabancı kaynak girişine bağlayan bir çerçeveye oturtulmuştur. 2000 yılı başında uygulamaya konulan enflasyonla mücadele programı bankacılık sisteminin bilanço yapısının şekillenmesinde de önemli ölçüde etkili olmuştur. Programın uygulanmaya başlamasıyla birlikte, bankacılık kesimi faiz oranlarının daha da düşeceği beklentisi altında yüksek faizli kaynaklara uzun süre bağımlı kalmamak yönünde hareket etmiştir. Diğer yandan, döviz sepetinin hedeflenen enflasyona göre belirlenerek önceden açıklanmış olması, yabancı para cinsinden kaynaklan Türk Lirası cinsinden kaynaklara göre daha cazip hale getirmiştir. Bu çerçevede, bankaların bir bölümü kaynaklarının kısa vadeli ve döviz cinsinden, kullanımlarının ise uzun vadeli ve Türk Lirası cinsinden gelişmesi yönünde bir eğilim içine girmeye başlamıştır. 2000 yılında bankacılık sektörünün aktif yapısında da belirgin bir değişim gözlenmiş ve kredilerin payında önemli bir artış olurken, likiditesi yüksek olan menkul kıymet portföyünün toplam aktifler içindeki payı azalmıştır. Krediler içinde özellikle tüketici kredilerinde çok hızlı bir artış gözlenmiş ve tüketici kredileri bir önceki yıl sonuna göre yaklaşık 4 kat artış göstermiştir. Kredilerde dikkat çeken bir diğer gelişme, mevduattaki yapının tersine, yabancı para cinsinden kredilerdeki artışın sınırlı kalması, Türk Lirası cinsinden kredilerin ise önemli oranda artış göstermesidir. Aktif ve pasif yapısındaki bu gelişmeler sonucunda 2000 yılında bankacılık kesiminin likidite, faiz ve kur risklerine karşı duyarlılığı daha da artmıştır. Bankacılık kesiminin piyasa risklerine karşı duyarlılığının daha da arttığı bir yapıda Kasım 2000 tarihinde yaşanan kriz sonucu faiz oranlarının önemli ölçüde yükselmesi özellikle aşırı gecelik borçlanma ihtiyacında olan kamu bankalarıyla TMSF kapsamındaki bankaların mali yapılarını daha da bozmuştur. Kasım krizi sonrasında alınan önlemler ve yürütülmekte olan Stand By Düzenlemesinin 7,5 milyar dolar tutarında Ek Rezerv Kolaylığı ile desteklenmesi yönünde Uluslararası Para Fonu ile anlaşma sağlanması sonucunda mali piyasalardaki dalgalanmalar kısmen giderilmiştir. Bununla birlikte, Merkez Bankası döviz rezervleri artmış ve faiz oranları kriz ortamına göre önemli ölçüde gerilemiştir. Ancak, şubat ayında Hazine ihalesi öncesindeki olumsuz gelişmeler, uygulanan programa ve kur çıpasına olan güvenin kaybolmasına neden olmuş ve döviz talebi önemli ölçüde yükselmiştir. Merkez Bankası yüksek seviyedeki bu döviz talebine karşı likiditeyi kontrol etmeye çalışmış, ancak ortaya çıkan

likidite sıkışıklığı özellikle kamu bankalarının aşırı düzeyde günlük likidite ihtiyaçları nedeniyle ödemeler sisteminin kilitlenmesine neden olmuştur. Bu ortamda uygulanmakta olan döviz kuru sistemi terk edilerek Türk Lirası dalgalanmaya bırakılmıştır. Bu gelişmeler sonucunda bankacılık sektörünün içinde bulunduğu sorunlar daha da ağırlaşmış ve yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Kasım krizi sonrasında likidite ve faiz riski nedeniyle ciddi sorunlar yaşayan bankacılık sektörü şubat krizi sonrasında ilave olarak kur riskinden kaynaklanan kayıplarla karşı karşıya kalmıştır. Kriz döneminde faiz oranlarındaki hızlı artış bir yandan fonlama maliyetlerini yükseltmek, diğer yandan menkul değerler cüzdanının piyasa değerini azaltmak suretiyle banka bilançolarını olumsuz yönde etkilemiştir. Faizlerdeki yükselme, kısa vadeli fon talebi önemli boyutlarda olan kamu ve fon bankalarının ciddi zararlarla karşılaşmasına yol açmıştır. Likit olan özel ve yabancı bankaların faizlerdeki yükselme nedeniyle karşılaştığı fonlama zararları ise sınırlı kalmıştır. Konsolide bazda değerlendirildiğinde kamu bankaları Türk Lirasının değer kaybından etkilenmezken, özel bankalar kur riski nedeniyle bazı sorunlar yaşamıştır.

2.1.3.12. Yabancı Bankaların Finansal Sisteme Etkileri

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde hız kazanan finansal serbestleşme hareketleri ulusal bankacılık sektörüne yabancı bankaların girişinin önündeki engellerin büyük ölçüde kalkmasını sağlamıştır. Az gelişmiş ülkeler ekonomik kalkınma çabalarında önemli bir sermaye kısıtı ile karşı karşıya iken, gelişmiş ülkelerde sermaye faktörü bol olarak bulunmaktadır. Ülkeler arasında sermaye donanımları açısından ortaya çıkan bu dengesizlik dünya ekonomisinde kaynak dağılımının etkin olmaması sonucunu doğurmaktadır. Dışa kapalı bir ekonomide ulusal tasarruflar sermaye birikiminin tek kaynağıdır. Ancak dışa açık bir ekonomide ulusal yatırımlar yabancı sermaye ile de finanse edilebilecektir. Az gelişmiş ülkeler finansal serbestleşme programları ile dışa açılarak uluslararası sermaye hareketlerinden faydalanmaya çalışmaktadırlar. Bankacılığı küreselleşmesi, gelişmekte olan ülkelerde banka sisteminin hizmet yapısının ve teknolojisinin modernizasyonuna ve dışa açılmasına yardımcı olabilir. Yabancı bankalar

genellikle dünyada bankacılık alanında geliştirilmiş en son teknikleri kullanan, en yeni hizmet ve ürünleri sunan bankalardır. Bu bankalar, ulusal bankaların hizmetlerini hem ulusal, hem uluslar arası düzeyde çeşitlendirmeye yöneltirler (Karakurt, 2007: 23). Böylece ulusal bankacılık sistemi yapısal değişim süreci sonunda etkinlik kazanır ve uzun dönemde yabancı bankalarla maliyet, çeşit, etkinlik, verimlilik gibi birçok açıdan rekabet edebilecek düzeye gelir.

Bankacılığın küreselleşmesi, gelişmekte olan ülkelerde banka sisteminin hizmet yapısının ve teknolojisinin modernizasyonuna ve dışa açılmasına yardımcı olabilir. Yabancı bankalar genellikle dünyada bankacılık alanında geliştirilmiş en son teknikleri kullanan, en yeni hizmet ve ürünleri sunan bankalardır. Bu bankalar, ulusal bankaların hizmetlerini hem ulusal, hem uluslararası düzeyde çeşitlendirmeye yöneltirler. Böylece ulusal bankacılık sistemi yapısal değişim süreci sonunda etkinlik kazanır ve uzun dönemde yabancı bankalarla maliyet, çeşit, etkinlik, verimlilik gibi birçok açıdan rekabet edebilecek düzeye gelir (Karakurt, 2007: 24).

Uluslararası bankacılık faaliyetlerinin hızlanmasına katkıda bulunan önemli etkenlerden birisi 1973'te gerçekleşen dünya enerji krizidir. Petrol fiyatlarının yaklaşık dört misli artmasıyla petrol ihracatçısı ülkelerde ihracattan kaynaklanan ve "petro-dolar" diye tanımlanan dolar fazlası oluşmuştur. Uluslararası bankalar petrol ihracatçısı ülkelerin söz konusu fazla dolarlarının döviz sıkıntısı çeken ithalatçı ülkelere aktarılmasına aracı olmuşlardır. Petrol ihracatçısı ülkelerin merkez bankaları ise elde ettikleri büyük petrol gelirlerini vadeli mevduat hesapları şeklinde uluslararası bankalara yatırmışlar, aynı zamanda artan petrol faturalarını finanse etmek isteyen petrol ithalatçısı ülke hükümetleri ise bu fonları "euro-bank"lardan ödünç almak suretiyle ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bu kapsamda, 1973'de "euro-bank"lara yatırılan petro dolar mevduatı 16 milyar dolarken, 1979'da 117 milyar dolara çıkmıştır.

2.1.3.13. Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar

Bankacılık sektöründe yabancılaşma Türkiye için yeni bir olgu değildir. Tarihsel olarak bakıldığında, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından önce de yabancıların varlığını görmek mümkündür. Kamuoyunda muhtemelen en çok bilinen örnek Osmanlı Bankasıdır. 1863’de “Bank-ı Osmani Şahane (Ottoman Bank)” adıyla kurulan bankalar 1923’ten itibaren “Osmanlı Bankası A.Ş.” ismiyle faaliyetlerine devam etmiş ve 2001 yılında T. Garanti Bankası A.Ş.’ye devredilmiştir. Finansal serbestleşme dönemi öncesinde, ithal ikamesine dayanan yurtiçi mal ve hizmet üretiminin korunduğu bir ortamda bankalar finans sisteminde baskın bir konuma sahip olmuştur. Bu dönem, negatif faiz oranlarının geçerli olduğu ve kamu borçlanmasında ağırlıklı olarak Merkez Bankasının kullanıldığı bir dönem olmuştur. Bununla birlikte, yabancı para cinsinden mevduat hesabı açması engellenmiş, finansal işlemlerde yüksek vergi uygulanmış, mevduat ve kredi faizleri kamu tarafından yönlendirilmiştir. Yoğun kısıtlama ve düzenlemelerin olduğu bu dönemde faaliyet gösteren 42 bankadan sadece 4 tanesi yabancı banka olmuştur (Ağma, 2008: 71). Türkiye özellikle 1980 sonrası dönemde liberalleşmeye yönelmesi ile yabancılar için karlı bir Pazar haline gelmiştir. Ülkemizin dış kaynaklı büyüme stratejisi ve dünya finansal piyasalarıyla entegrasyon sürecine girmesi yabancı finansal kuruluşlara faaliyet ortamı doğurmuş ve günümüze kadar gelen süreçte giderek artan oranlarda yabancı girişlerine ortam yaratmıştır. Çeşitli dönemlerde değişmekle beraber, Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların toplam aktif büyüklükleri içinde yabancı payı her ne kadar küçük görünse de, yabancıların sektöre girişleri bankacılık sektörünün yapısını değiştirmiş ve bankaların klasik bankacılıktan bir ölçüde sıyrılarak bireysel bankacılığa yönelmelerine, teknoloji transferine ve hizmet çeşitlendirmesine katkıda bulunmuştur. Son yıllarda Türk bankaları da, bireylerin finansal hizmet ihtiyaçlarının önemini fark etmiş ve sektördeki rekabet arttıkça bireysel bankacılığı ilgi odağı haline getirmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, Türk bankacılık sektöründe, müşteri odaklı hizmet konusunda büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Müşteri hizmetlerine ağırlık verilmesi olgusu tabii ki günümüz koşullarının ve sürekli gelişen ekonomik hayatın bir sonucudur fakat bu yeni ve çağdaş bankacılık anlayışının ülkemizde de yerleşmesinde yabancı bankaların katkısı da önemlidir. Daha önce

değınilmekle birlikte tekrar vurgulanması gereken bir konu da, yabancı banka girişlerinde, sektörde bulunan yabancı bankaların sayısının, piyasadaki paylarından daha önemli olduğudur. Ülkemizde de, yabancı bankaların sektördeki payları az olmakla birlikte, ulusal bankaları etkiledikleri görülmüştür.

Yapılan araştırmalara göre, özellikle Türkiye’de bankacılık sektörünün bugünkü yapısına ulaşılırken büyük adımlar atılmış olan 1980-1990 döneminde, yabancı bankalar Türkiye’de banka yönetimi konusunda şu alanlarda gelişmeye neden olmuştur: Planlama, kredi değerlendirme ve pazarlama, eğitim. 1980’lerden önce finansal planlama ve faaliyet planlaması standart ve ciddi uygulanan süreçler değillerdi. Bankalar planlama yapmadan mümkün olduğu kadar genişlemeye çalışıyorlardı, çünkü halktan enflasyon nedeniyle çok düşük reel faizlerle para toplayabiliyorlardı. Fakat 1980’den sonra yerli bankalar bütçe, planlama ve yönetim bilişim sistemleri konusunda yabancı bankaları taklit etmeye başladılar Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı bankalar, genellikle tüm dünya çapında tanınmış kurumlar olup, yaygın şube ve temsilcilik ağına sahiptirler ve sahibi oldukları teknolojileri hızla transfer edebilmekte, yeni finansal araçları piyasada kullanmakta ve kullanımını özendirmekte, hızlı hizmet sunabilmekte ve pazarlama gücüyle fiyat ve kalite rekabetine neden olmaktadır. Artan rekabet ortamı ile Türk bankacılık sektörü de kendisini yenilemek ve oluşan rekabet ortamında yerini almak durumunda kalmıştır. Hem verdiği hizmeti geliştirmek hem de ürün yelpazesini genişletmek zorunda kalan Türk Bankaları, teknolojiye ve insan kaynaklarına daha fazla yatırım yapmak durumunda kalmışlardır.

Yabancı bankaların beraberinde getirdiği en önemli olumlu etki, az personel ve yoğun teknoloji ile daha verimli çalışma ortamını sağlamaktır. Bu pozitif etki ile birlikte, Türkiye’de uluslararası bankacılık teknikleri, bankacılık zihniyetinde farklılık yaratmıştır. Daha az alınan personel daha iyi eğitilmeye başlanmış, çalışanların günümüz teknolojisini etkin olarak kullanmaları sağlanmış ve tüm bu gelişmelerle müşterilere daha iyi hizmet verilmeye başlanmıştır.

Yabancı bankaların sektöre katılımı, ödemeler dengesi üzerinde sektördeki payları paralelinde olumlu etki yaratmıştır. Bu etkiyi, ülkeye sağladıkları yabancı sermaye girişi ve ülkede gerçekleşen büyük projeleri finanse etmeleri ile sağlamışlardır. Yabancı bankalar, uluslararası finansal piyasalarla yakın bağlantı içinde olduklarından, dünya ekonomisi ve uluslararası para sistemiyle ilgili ayrıntılı ve güvenilir bilgiye doğrudan ulaşabilmekte ve ülkenin de yabancı sermaye piyasalarına girişini kolaylaştırabilmektedirler. Finansal getirinin yüksek devlet borçları nedeniyle iyice arttığı 1990 sonrası dönemde ülkemiz yabancı fonlar açısından oldukça çekici hale gelmiştir. Ülkemizde faaliyete geçen yabancı bankaların beraberinde getirdiği sermaye ve dışarıdan ülkemizde yatırım yapılmak üzere getirdikleri kaynaklar ülkemizde finansal sıkıntıların asılmasında önemli rol oynamışlardır

Son dönemde Türk Bankacılık sisteminde, yabancı yatırımcılar bankacılık sistemine doğrudan veya ortaklıklar yoluyla önemli yatırımlar gerçekleştirmiştir. Bu dönemde gerçekleşen satın almalara ilişkin bilgiler aşağıda özetlenmiştir, Aralık 2000'de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen Demirbank, Eylül 2001 tarihinde İngiliz kökenli HSBC PLC'ye 350 milyon ABD Dolarına satılmıştır. Banka halen HSBC Bank unvanı ile faaliyetlerine devam etmektedir (Özer, 2006: 51).

Temmuz 2001'de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen Sitebank, Aralık 2001 tarihinde Portekiz kökenli Millenium BCP Grubunun sahibi olduğu Yunanistan'da faaliyette bulunan Nova bank S.A.'ya 3 milyon ABD Doları karşılığında satılmıştır. Bankanın unvanı 2003 yılında Bank Europa, 2006 yılında Millennium Bank olarak değiştirilmiştir.

İtalyan kökenli Uni Credito Italiona Grubu, Koçbank'ın % 99,8'lik kısmına sahip olan Koç Finansal Hizmetler'in % 50'lik kısmını mayıs 2002 tarihinde 240 milyon ABD Doları karşılığında satın almıştır. Uni Credito Grubu, bu satın alma ile Koç bank'ın yaklaşık % 50'lik kısmına sahip olmuştur. Fransız kökenli BNP Paribas Grubu, şubat 2005 tarihinde T.ekonomi Bankası (TEB)'nin ana sermayedarı ve TEB'in % 84,25'ine

sahip olan TEB Mali Yatırımlar Holding'e 216,8 milyon ABD Doları bedel ödeyerek %50 payla ortak olmuştur. BNP Paribas'ın TEB'deki dolaylı payı % 42,125 olarak gerçekleşmiştir. 25 Ocak 2011 tarihinde Fortis Bank A.Ş.'yi, tüm aktif pasifi ile bünyesine devralmıştır. Dış bank'ın Doğan Grubu'na ait % 89,3'lük hisseleri, Hollanda-Belçika ortaklığı olan Fortis Grubu'na Nisan 2005 tarihinde 1.140 milyon ABD Dolarına (880 milyon Euro) satılmıştır. Banka halen Fortis bank olarak faaliyetlerine devam etmektedir. İtalyan kökenli Uni Credito Italiona Grubu ile Koç Grubu'nun % 50'serpayla oluşturdukları Koç Finansal Hizmetler'in sahibi olduğu Koçbank, Yapı ve Kredi Bankası'nın % 57,4 oranındaki hissesini Mayıs 2005 tarihinde 1.48milyon ABD Dolarına (1.182 milyon Euro) satın almıştır. Unicredito Italiona'nın, Yapı ve Kredi Bankası'ndaki dolaylı payı % 28,7 olarak gerçekleşmiştir. Doğu Grubu ve Amerika kökenli General Electric Grubu, Garanti Bankası'na esit ortaklık konusunda Ağustos 2005 tarihinde anlaşmışlardır. GE Consumer Finance şirketi, Doğu Grubu'nun elindeki Garanti Bankası'nın %25,5'lik hissesine 1.556 milyon ABD Doları ödeyerek sahip olmuştur. C Kredi ve Kalkınma Bankası'nın % 57,55'lik hissesi İsrail'in en büyük bankalarından Bank Hapoalim'e Aralık 2005 tarihinde 113 milyon ABD Doları karşılığında devredilmiştir. Banka halen faaliyetlerine Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası unvanı altında devam etmektedir. Fiba Grubuna ait Finansbank'ın % 46'lık hissesi, Nisan 2006 tarihinde 2.760 milyon ABD Doları (2.291 milyon Euro) karşılığında Yunan kökenli National Bank of Greece'e satılmıştır. Yunan kökenli EFG Eurobank, 182 milyon ABD Doları ödeyerek Tekfenbank'ın % 70'lik hissesine Mayıs 2006 tarihinde sahip olmuştur.

Denizbank'ın Zorlu Grubu'nun elinde bulunan % 75'lik hissesi, Fransa-Belçika kökenli bir kuruluş olan Dexia Bank'a Mayıs 2006 tarihinde 2.437 milyon ABD Dolarına satılmıştır. Şekerbank'ın %33,98 oranındaki hissesi, Kazakistan'ın en büyük bankalarından olan Bank Turan Alem Grubu tarafından Haziran 2006 tarihinde 257 milyon ABD Dolarına (424,7 milyon YTL) satın alınmıştır. Adabank'ın % 99,99 oranındaki hissesi Kuveyt kökenli The International Investor (TII) Grubuna 29,1 milyon ABD Doları (45,1 milyon YTL) karşılığında Temmuz 2006 tarihinde satılmıştır. MNG Grubuna ait olan MNG Bank'ın % 91 oranındaki hissesi Eylül 2006 tarihinde Lübnan

merkezli Bankmed ve Ürdün merkezli Arapbank Plc tarafından 160 milyon ABD Doları bedelle satın alınmıştır. Akbank'ın % 20'lik hissesi, Ekim 2006 tarihinde ABD kökenli Citigroup tarafından 3,1 milyar ABD Dolarına satın alınmıştır. ABD kökenli yatırım bankası Merrill Lynch, Tat Yatırım Bankası'nın tamamını Eylül 2006 tarihinde 6 milyon ABD Dolarına satın almıştır. Yunan kökenli Alpha Bank, 204,8 milyon ABD Doları ödeyerek Alternatif bank'ın % 47'lik hissesine Kasım 2006 tarihinde sahip olmuştur.

9 Haziran 2007 tarihinde ING ile Oyak Grubu, Oyak Bank'ın yüzde yüz hissesinin ING Bank'a satışı konusunda anlaşmaya varmış; gerekli yasal izinlerin alınmasından ardından 14 Aralık 2007 tarihinde satış işlemleri tamamlanarak Oyak Bank ING Grup çatısı altına girmiştir.

"Oyak Bank A.Ş."nin ticari unvanı 7 Temmuz 2008 tarihi itibariyle "ING Bank A.Ş." olarak değişmiştir. Fiba Grubu'nun, merkezi Hollanda'da bulunan Bankası Credit Europe Bank N.V.'nin, Millenium Bank A.Ş.'nin çoğunluk hisselerinin alımına ilişkin sürdürdüğü görüşmelerin tamamlandığı ve bu doğrultuda Banco Comercial Portugues'in(PCP International) elinde bulunan Millenium Bank A.Ş.'nin sermayesinin yüzde 95'ine tekabül eden hissesi için 9 Şubat 2010 tarihinde hisse alım-satım anlaşması imzalandığı bildirilmiştir.

27 Aralık 2010'da, Credit Europe Bank (Hollanda), Millennium Bank A.Ş.'nin %95'ini satın almıştır. "Millennium Bank A.Ş." 27 Aralık 2010'da Credit Europe Bank (Hollanda)'ya satılmıştır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun, 28 Ekim 2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete yayınlanan, 27 Ekim 2011 tarih ve 4432 sayılı Kararı ile Türkiye'de 300 milyon ABD doları karşılığı Türk Lirası sermayeli mevduat bankası kurulmasına izni verilmesine karar verilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun, 2 Ekim 2012 tarih ve 28429 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 28 Eylül 2012 tarih ve 4963 sayılı Kararı ile Odea Bank A.Ş.'ye faaliyet izni verilmiş, Banka, Türkiye'de kurulmuş yabancı sermayeli bankalar grubunda faaliyetine başlamıştır (TBB. Faaliyet Gösteren Bankalar: 2013)

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme ve araştırma sürecinde yararlanılacak olan verileri nasıl ve ne şekilde elde edilip, elde edilen bu verilerin nasıl analiz edileceği konusunda bilgiler verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada, Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren yabancı bankaların yeri ve bu yabancı bankaların yıllar itibariyle performans analizleri incelenmiştir. Araştırma, var olan bir durumu araştırmaya yönelik olması nedeniyle betimsel araştırma modellerinden tarama modeli içerisine girmektedir. Finansal performans ölçümlerinde ise finansal mali tablo incelemelerinde kullanılan modellerden yararlanılmıştır.

Finansal oranlar kullanılarak yapılan çalışmaları üç temel kategori altında toplamak mümkündür. Birincisi ve oldukça yaygın olarak kullanılan alan, firma başarısızlığını tahmin modellerinin oluşturulmasıdır. İkinci çalışma alanı, işletmelerin finansal özelliklerini açıklamayı amaçlayan çalışmalardır. Bu çalışmalardaki amaç, benzer faaliyet alanındaki işletmelerin finansal oranlarının farkı özellik gösterip göstermediğinin araştırılmasıdır. Son çalışma alanı ise, şirket ve tahvil derecelendirilmesine ilişkindir (Aktaş vd., 2001: 11-12).

Bu çalışmada, TBS'nde faaliyet gösteren yabancı bankaların durumu ve finansal performansları araştırılmıştır. Böylece, çalışmayı yukarıdaki ikinci çalışma alanı içinde değerlendirmek mümkündür. Farklı işletme gruplarının finansal oranlar kullanılarak yapılan karşılaştırmalarında faktör analizi, diskriminant analizi, lojistik regresyon analizi gibi çok değişkenli ve t testi, z testi gibi tek değişkenli istatistiksel yöntemler kullanılabilir.

TBS'ndeki banka sayısı yukarıda sıralanan çok değişkenli istatistiksel yöntemlerin kullanılması için yeterli olmayabileceği düşünöldüğünden, çalışmada tek değişkenli istatistiksel yöntemlerden t testi kullanılmıştır. Bilindiği gibi t testi parametrik bir testtir. Parametrik testlerin uygulanabilmesi için, en azından verilerin normal dağılıma uyması, varyansların homojen olması gibi koşulların sağlanması gerekmektedir (Uçar, 2005: 85).

3.2. Örneklem

Çalışmamızda Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm yerli, yabancı bankalar ve bu bankaların 2006-2012 tarihleri arası rakamları, faaliyetleri ve sermaye hareketleri örneklem olarak seçilmiş ve incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmamızda, verilerin toplanmasında, BDDK ve TBB'de var olan veriler ile ele alınan bankaların yayımlamış olduğu raporlar ve aynı zamanda çalışmamız ile ilgili YÖK'te kayıtlı olan yayımlanmış tezler, enstitü dergilerinde yayımlanmış makaleler, alanında uzman kişilerce hazırlanmış yayınlardan faydalanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmamızın bu bölümünde 2006-2012 yılları arasında Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların ve bu bankalara ilişkin BDDK ve TBB'de yer alan bilgiler ile yayımlamış oldukları raporlar ışığında tablolar, grafikler ve bu bilgilere ilişkin oranlar incelenerek değerlendirilmiştir.

Türkiye'de faaliyet göstermekte olan bankaların sermaye yapısı olarak incelediğimizde; sektörün ağırlıklı kısmını yerli sermaye oluşturuyor olsa da sektörün yabancı oranı yadsınamayacak bir orandadır. OECD ölkelerinde bankacılık sektörünü incelediğimizde, Türk bankacılık sektörünün yerli-yabancı sermaye oranı gelişmekte olan

lkeler düzeyindedir. Sektörün ortalama olarak yarısı yabancı sermayenin elindedir. Bu da gelişmiş ülkelerdeki oran olan %10-%20 aralığından çok fazla olup bizim gelişmekte olan ülkeler sınıfında olduğumuzun göstergesidir.

Sektördeki sermaye yapısının bu durumu sektörün uluslararası alanda rekabetini, tecrübesi güçlendirdiği gibi, teknolojik yenilikleri yakalamak ve takip etme açısından da fayda sağlamaktadır. Git gide büyüyen bir ekonomide uluslararası sermayenin varlığı elbette ki fazlasıyla önemlidir. Bu durum dünya ekonomilerinde sürekli hareket halinde olan yabancı sermayenin ülkemize uğramasını sağlayıp, sektörü uluslararası bir liman haline getirmektedir.

3.4.1. Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı

Çalışmamızın ikinci bölümünde Türk bankacılık sektörü ile ilgili 2006 yılı ve öncesi hakkında bir takım bilgiler verildi. Çalışmamızın bu bölümü ve sonrasında ise 2006 yılı ve sonrası dönem olan, günümüzü de kapsayan süreçte Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaları sermaye bazında incelendiğinde, sektörün geçen ortalama altı yıl içinde tutarlılık gösterdiğini, sektörün doğrusal bir grafik çizdiğini görmekteyiz. Sektörde faaliyet göstermekte olan yerli özel sermayeli bankaların 2008 yılı itibariyle bir değişiklik göstermediğini, kamu bankalarında bu durum 2007 yılından itibaren geçerli olduğunu görmekteyiz.

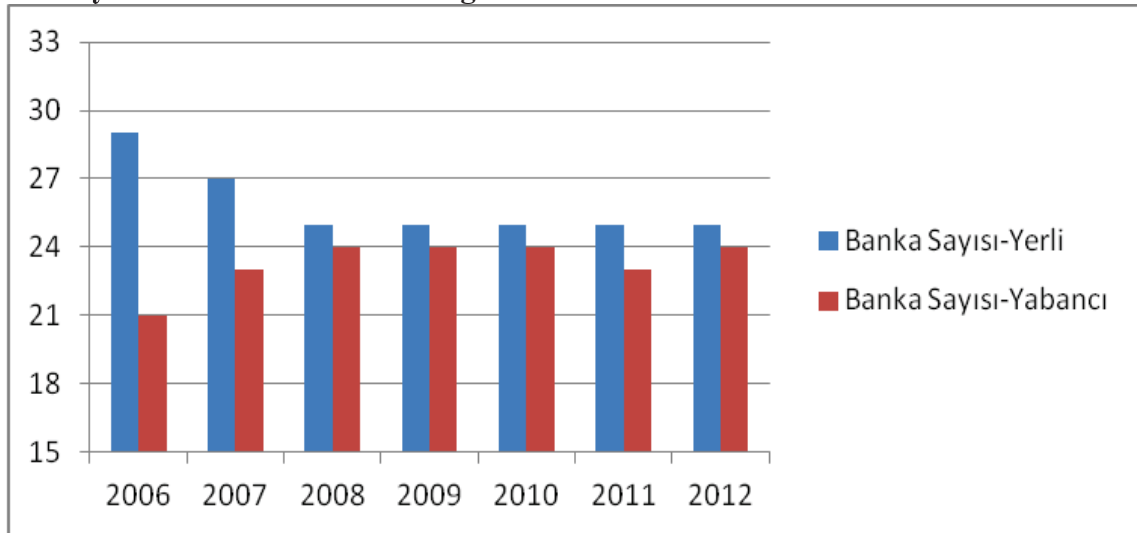
Tablo 1:
Sermaye Bazında Bankalar

	Banka Sayısı-Yerli	Banka Sayısı-Yabancı
2006	29	21
2007	27	23
2008	25	24
2009	25	24
2010	25	24
2011	25	23
2012	25	24

(BDDK, 02.06.2013)

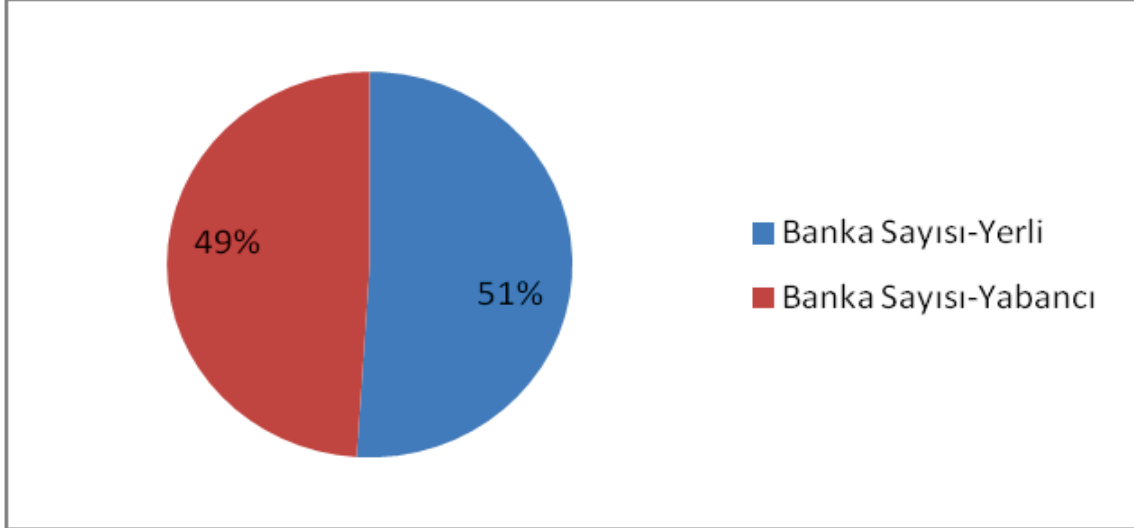
Yabancı sermayeli banka olarak incelediğimizde, banka sayısının 2011’de bir banka azaldığı görülse de 2012’de tekrar önceki yıllar seviyesine ulaştığını, sektördeki yerli banka sayısının da ise bir değişme yaşanmadığını görmekteyiz (Tablo 1).

Şekil 1:
Sermaye Bazında Bankalar Grafiği

Sektördeki bankaları sayısal incelediğimizde, gerek sektörün yapısından, gerek ekonomik yapının sağlamlığından kaynaklı durağan bir yapı görmekteyiz. Bu süreçte yaşanan ve tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizlerden etkilenmeyen sektör, yapısını koruyarak devam etmektedir (Şekil 2).

Şekil 2:
2012 yılı Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı

3.4.2. Bankacılık Sektörü Personel Yapısı

Türk bankacılık sektörün faaliyet gösteren bankaların sayısı ve hacmini büyüklüğünün önemli bir etkisinde istihdam üzerinedir. Sektörün büyüyüp gelişmesi aynı zamanda işsizliğin önüne geçmede önemli bir materyaldir.

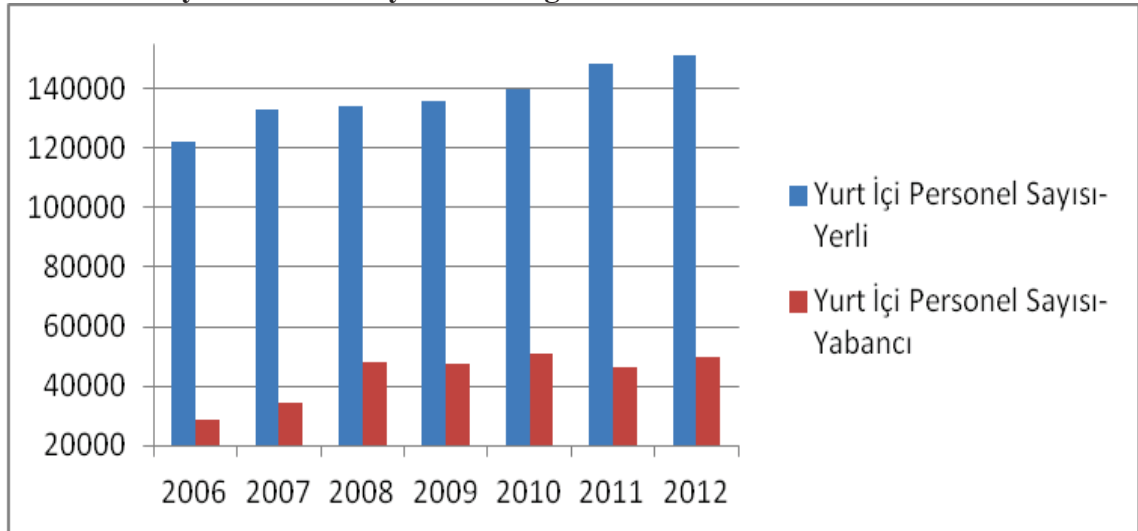
Tablo 2:
Bankacılık Sektörü Personel Sayıları

	Yurt İçi Personel Sayısı-Yerli	Yurt İçi Personel Sayısı-Yabancı
2006	121.904	28.558
2007	132.857	34.355
2008	134.081	48.019
2009	135.982	47.632
2010	139.927	50.659
2011	148.173	46.444
2012	150.985	49.760

(BDDK, 02.06.2013)

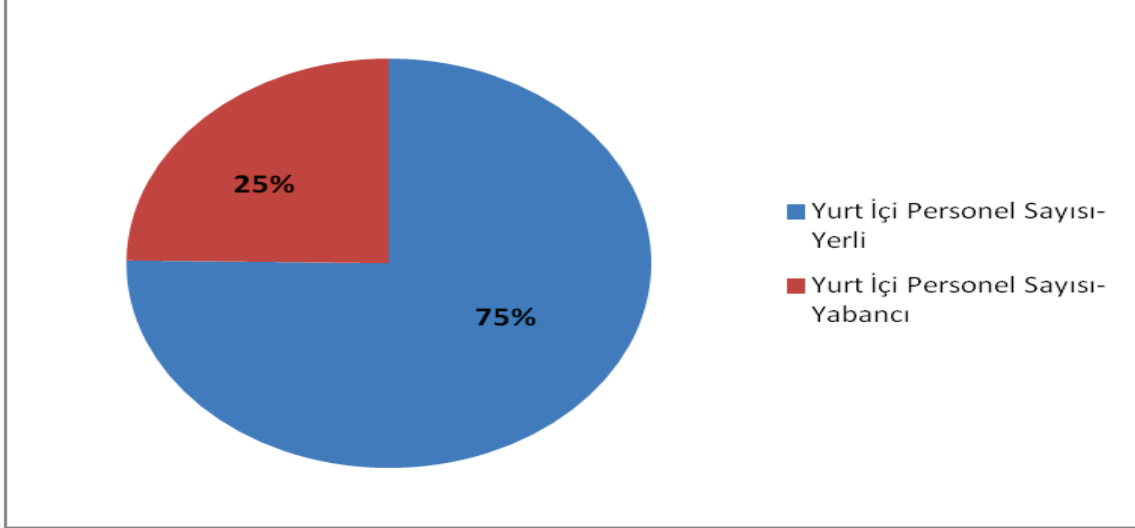
Sektörde faaliyet gösteren 48 bankada çalışmakta olan toplam personel 2012 yılı itibariyle ortalama iki yüz bin kişidir. Bu rakamda banka başına ortalama dört bin kişiye iş istihdamı anlamına gelmektedir (Tablo 2).

Şekil 3:
Yıllar İtibariyle Personel Sayıları Grafiği

Sektörde çalışan personel sayıları sektörün git gide büyüdüğünü ve sürekli bir artış içinde olduğunu göstermektedir. Bu artış ülke ekonomisine katkısı da fazladır. Sektörün çalışan sayısının son beş yıl içinde %5 ila %10 aralığında büyüme gösterdiği, bu artışa kaynak yerli bankaların olduğu, yabancı bankaların ise 2008 ve 2010 yıllarında artış gösterdiği diğer yıllarda düşüş gösterdiği görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 4:
2012 Bankacılık Sektörü Personel Yapısı

Çalışan personel sayılarını incelediğimizde, yerli sermayenin daha çok istihdam sağladığını görmekteyiz. Bu da yerli sermayenin daha çok şube bankacılığı ile örgütlendiğinin kanıtıdır diyebiliriz. Sektörün %48'ini kapsayan yabancı bankaların sektörde çalışan personelin sadece %24'ünü bünyesinde bulundurması şube bankacılığı şeklinde değil daha çok merkezlerde faaliyet gösterdiğinin göstergesidir (Şekil 4).

3.4.3. Bankacılık Sektörü Şube Yapısı

Tablo 3:
Yıllar İtibariyle Şube Sayıları

	Yurt İçi Şube Sayısı-Yerli	Yurt İçi Şube Sayısı-Yabancı
2006	6.037	1.219
2007	6.522	1.549
2008	6.831	2.419
2009	7.059	2.467
2010	7.484	2.516
2011	8.028	2.412
2012	8.374	2.607

(BDDK, 02.06.2013)

2006 yılından günümüze bankacılık sektörümüzde faaliyet göstermekte olan bankaların şube sayılarını incelediğimizde yerli bankalarının tutarlı bir şube büyümesi içinde olduğunu görmekteyiz. Bu durum yabancı bankalar açısından daha durağan bir yapıdadır (Tablo.3). Özel ve yabancı bankalar özellikle 2008 yılına hızlı bir giriş ile başlangıç yapmış ardından bu hız yerini durağanlığa bırakmıştır. Şube sayılarını sektör açısından değerlendirdiğimizde ise özel ve yabancı bankaların etkisiyle ilk yıllarda %10'ları aşan artış rakamları son üç yılda %3-4'e gerilediğini görmekteyiz. Ama sektör yine de tutarlı bir büyüme halindedir.

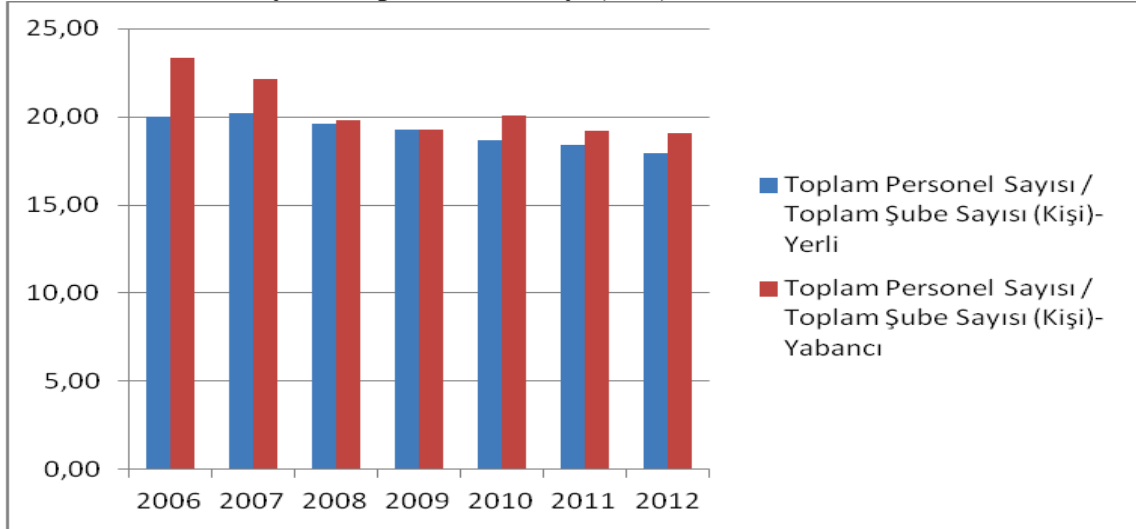
Tablo 4:
Toplam Personel Sayısı / Toplam Şube Say. (Kişi)

	Toplam Personel Sayısı / Toplam Şube Sayısı (Kişi)-Yerli	Toplam Personel Sayısı / Toplam Şube Sayısı (Kişi)-Yabancı
2006	20,02	23,34
2007	20,22	22,12
2008	19,63	19,78
2009	19,28	19,26
2010	18,64	20,08
2011	18,42	19,19
2012	17,94	19,04

(BDDK, 02.06.2013)

Bu durumu şube artış rakamları ile kıyasladığımızda bu gerilemenin şube artışı ile personel artışı arasındaki orantının kurulamamasıdır. Sektördeki tüm bankaların şube artışı için göstermiş olduğu atılımı personel alımı için göstermediği ve eldeki personeli yer kaydırmaları ile yeni açılan şubelere aktardığını söyleyebiliriz. Bu durum sektördeki artan rekabet ve ekonomik krizlerin etkisi ile giderleri azaltma, gelirleri arttırma çabasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 5:
Toplam Personel Sayısı / Toplam Şube Say. (Kişi)

Bankacılık sektörümüzde faaliyet gösteren bankalarımızda çalışan personel sayıları ile şube sayılarını kıyasladığımızda 2006 yılından günümüze sektörün şube başına personel sayılarında bir gerilemeye, küçülmeye gittiğini görmekteyiz (Şekil.5).

3.4.4. Bankacılık Sektörü Mevduat Yapısı

Yerli bankalarda personel başına düşen mevduat artışı daha sert ve yüksek bir şekildeyken, özel ve yabancı bankalarda bu durum daha yumuşak bir durumdadır. Özellikle yabancı bankaları incelediğimizde, yerli bankaların neredeyse yarısı durumundadır.

Tablo 5:
Toplam Mevduat / Ortalama Toplam Pers. Say. (Bin TL)

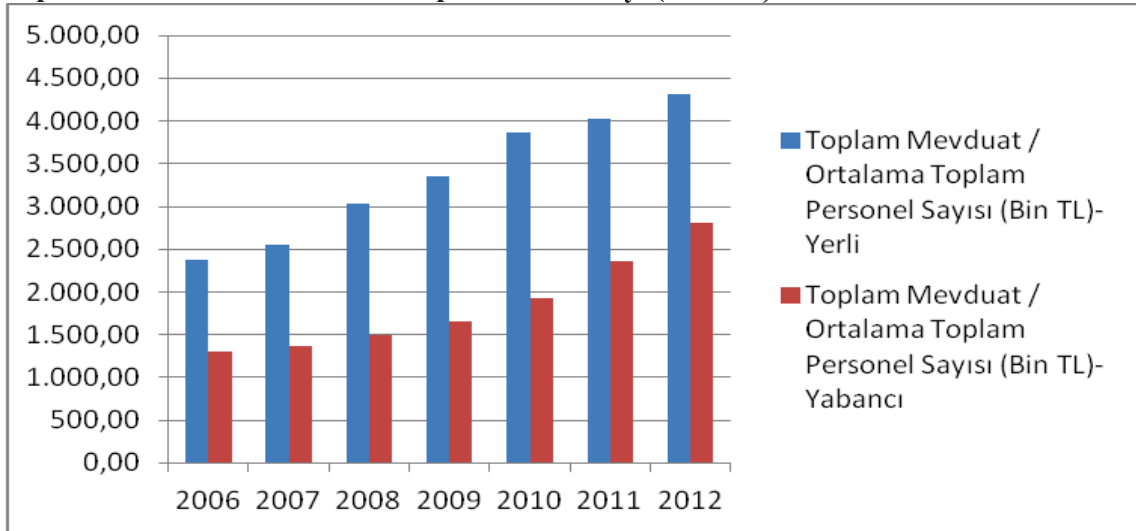
	Toplam Mevduat / Ortalama Toplam Personel Sayısı (Bin TL)- Yerli	Toplam Mevduat / Ortalama Toplam Personel Sayısı (Bin TL)-Yabancı
2006	2.378,00	1.307,47
2007	2.544,20	1.368,99
2008	3.039,20	1.499,79
2009	3.353,68	1.662,31
2010	3.872,33	1.920,62
2011	4.026,77	2.362,24
2012	4.306,01	2.802,72

(BDDK, 02.06.2013)

Personel sayıları ile şube sayılarını kıyasladıktan sonra personeller aracılığı ile şubelerden toplanan mevduat rakamlarını kıyasladığımızda sektörde personel başına mevduatın sürekli bir artış ve büyüme halinde olduğunu görmekteyiz (Tablo.5).

Sektörel açıdan yıllık mevduat rakamlarını personel sayısına oranladığımızda sektörün sürekli bir büyüme halide olduğunu, daha verimli çalıştığını ve aslında ülke ekonomisinin bir büyüme gösterdiğini söyleyebiliriz (Şekil.6). Sektördeki bu genişleme ülke ekonomisinde uygulanan ekonomik yaptırımlarla çok ilişkilidir. Hükümetlerin uyguladığı ekonomik politikalar beraberinde güven ve istikrarı getirmekte bu da bankacılığa olan ilginin artmasına sebep olmaktadır.

Şekil 6:
Toplam Mevduat / Ortalama Toplam Pers. Say. (Bin TL)

Toplam mevduat rakamlarını şube sayıları ile kıyasladığımızda tıpkı personel sayılarında karşılaştığımız durum ortaya çıkmaktadır (Tablo.6). Burada da istikrarlı bir artış, büyüme söz konusudur.

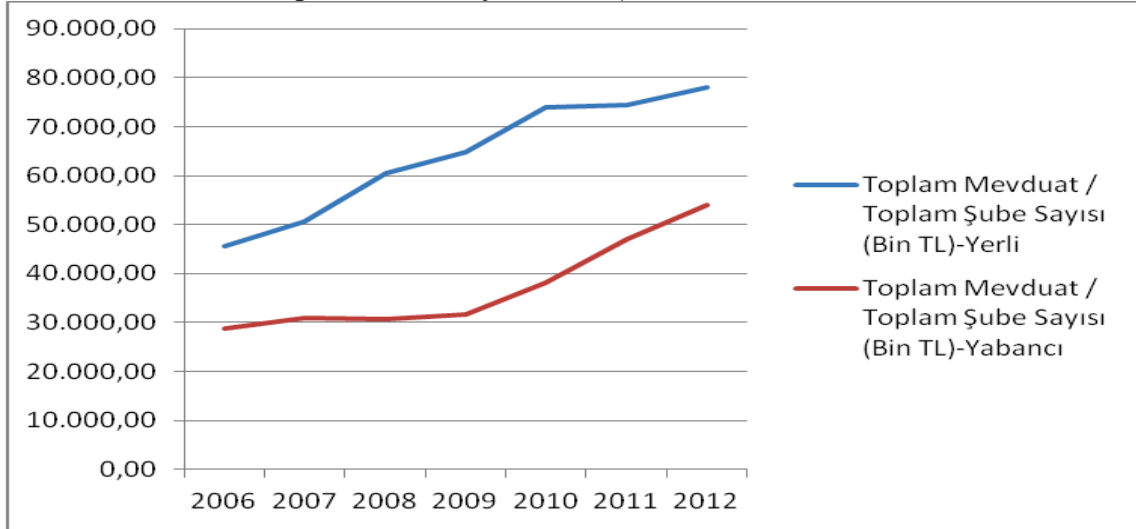
Tablo 6:
Toplam Mevduat / Toplam Şube Say. (Bin TL)

	Toplam Mevduat / Toplam Şube Sayısı (Bin TL)-Yerli	Toplam Mevduat / Toplam Şube Sayısı (Bin TL)-Yabancı
2006	45.526,67	28.729,24
2007	50.752,18	31.047,24
2008	60.549,39	30.675,67
2009	64.907,36	31.632,25
2010	73.989,16	38.043,04
2011	74.361,98	47.109,84
2012	78.036,72	53.893,45

(BDDK, 02.06.2013)

Yerli bankalarda bu büyüme 2012 yılına sert ve tutarlı iken (Şekil.7) bu durum yabancı bankalarda 2009 yılından sonra gerçekleşmiştir. Sektörde sürekli rekabet halinde olan bankaların bu durumunu Dünyada ve Ülkemizde var olan ekonomik göstergelere istinaden uygulanan politikaların neticesinde gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Şekil 7:
Toplam Mevduat / Toplam Şube Sayı. (Bin TL)

3.4.5. İşletme Giderleri/ Ort. Toplam Aktifler

Gider kalemleri gelirler kadar hassasiyet gösterilerek incelenmesi, planlanması ve araştırılması gereken bir konudur. Bu durum tüm işletmelerde olduğu gibi bankalar içinde geçerlidir. Çünkü bir gider yapabilmemiz için onu karşılayabilecek bir nakitimiz, o nakitide sürekli sağlayabileceğimiz bir geliriniz olması şarttır.

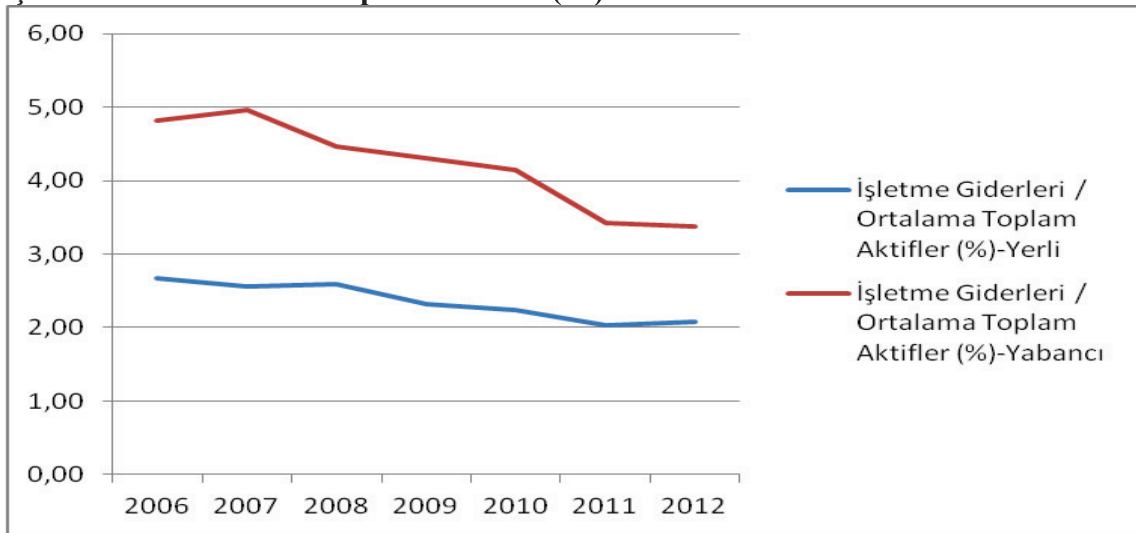
Tablo 7:
İşletme Giderleri / Ort. Toplam Aktifler (%)

	İşletme Giderleri / Ortalama Toplam Aktifler (%) -Yerli	İşletme Giderleri / Ortalama Toplam Aktifler (%) -Yabancı
2006	2,67	4,82
2007	2,56	4,96
2008	2,60	4,46
2009	2,32	4,30
2010	2,24	4,14
2011	2,04	3,43
2012	2,08	3,37

(BDDK, 02.06.2013)

Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalarda işletme gideri adı altında gruplandırılmış giderler ile toplam aktifleri incelediğimizde ortaya çıkan oran çok çok küçük kalmaktadır (Tablo.7). Bankaların uygulamış olduğu maliyet politikaları bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük etken olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra yıllar itibariyle sürekli büyüyen genişleyen işlem hacmi, bankacılık sektörü ister istemez bu giderleri aktif içinde küçülmesine sebep olmaktadır.

Şekil 8:
İşletme Giderleri / Ort. Toplam Aktifler (%)

Ticari hayatta faaliyet gösteren tüm işletmeler gibi bankalarında en önemli amacı gelir elde etmektir. Dünyada faaliyet gösteren bankaları incelediğimizde ülkemizde bankacılığın daha karlı olduğu uzmanlar tarafından çokça söylenmektedir. Bu durum her geçen gün ülkemiz bankacılığında var olan yabancı sermaye yatırımlarının artmasına buda sektördeki yabancı payının sürekli artmasına sebep olmaktadır.

3.4.6. Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Aktifler

Tablo 8:
Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Aktifler (%)

	Rasyolar-Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ortalama Toplam Aktifler (%) - Yerli	Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ortalama Toplam Aktifler (%) - Yabancı
2006	3,475	3,3
2007	3,595	2,97
2008	2,715	2,03
2009	3,475	2,49
2010	3,185	2,16
2011	2,24	2,02
2012	2,425	2,02

(BDDK, 02.06.2013)

Ülkemizde faaliyet gösteren bankalarda bu durumu incelediğimizde vergi öncesi karlılık oranlarını aktiflerimize oranladığımızda çıkan rakamların yıllar itibariyle inişli çıkışlı bir grafik çizdiğini görmekteyiz (Tablo.8). Bu duruma aktiflerin de etkisi vardır. Çünkü yıllar itibariyle aktifler sürekli artış içinde olduğundan elde edilen kar bir önceki yıla göre artış da gösterse aktif artışında artışın fazla olması oransal açıdan düşüklük şeklinde ortaya çıkmaktadır.

3.4.7. Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Personel Sayısı

Tablo 9:
Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Top. Pers. Say. (Bin TL)

	Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ortalama Toplam Personel Sayısı (Bin TL) - Yerli	Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ortalama Toplam Personel Sayısı (Bin TL) - Yabancı
2006	114,025	70,83
2007	131,205	67,1
2008	113,65	49,51
2009	168,27	66,5
2010	174,37	63,88
2011	145,75	79,27
2012	172,505	90,33

(BDDK, 02.06.2013)

Yıllar itibariyle elde edilen vergi öncesi karın personel sayısına oranladığımızda ise karşımıza çıkan tablo aktiflere oranladığımızda ortaya çıkan tablo gibi inişli çıkışlı olduğunu görmekteyiz (Tablo.9). Sektör için geçerli olan bu durum tüm alanlara da yansıdığını, yerli özel, kamu ve yabancı bankaların hepsinde de aynı yönde bir değişimin olduğunu söyleyebiliriz.

3.4.8. Sermaye Yeterliliği Rasyosu

Tablo 10:
Sermaye Yeterliliği Rasyosu

Yıl	Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – (Yüzde)-Yerli	Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu (Yüzde)-Yabancı
2006	28,61	16,45
2007	21,965	15,28
2008	19,675	16,9
2009	22,085	18,5
2010	20,065	17,34
2011	17,17	16,56
2012	18,555	17,11

(BDDK, 02.06.2013)

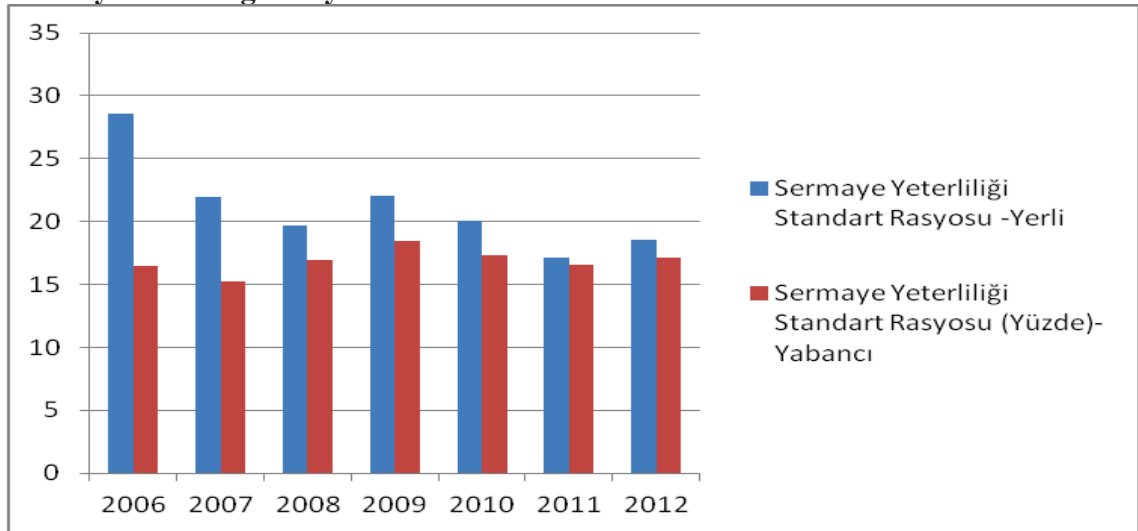
Sermaye yeterliliği rasyosu bankacılık kavramı için olmazsa olmaz derecede önemli olan bir kavramdır. Çünkü bankaların durumunu değerlendiren üst kurumlar ilk değerlendirmelerini bu rasyoya bakarak yapmaktadırlar.

Bankacılık ile ilgili Ülkemizde karalar alan BDDK 2001 yılında yaşanan bankacılık krizinin tekrarlanmaması için tüm dünyada geçerli olan sermaye yeterlilik rasyosunu %8'den kademeli olarak günümüz itibariyle %12'ye çekmiştir. Bu şekilde bankaların fazla açılmaları engellenmeye çalışılmıştır. BDDK bu kurala uymayanları ilk etapta uyarma yoluna gitmekte, tekrarlanması halinde ise faaliyet durdurmaya kadar önlemleri arttırmaktadır.

Bankacılık sektörümüzde son beş yılda oluşan sermaye yeterlilik rasyolarını incelediğimizde oranların sürekli alt sınırdan yukarda olduğunu bununda bankaların sürekli tedbirli olduğunu göstermektedir (Tablo.10). Sektör açısından incelendiğinde ise karşımıza çıkan veriler sektörümüzün ne kadar sağlam olduğunu, Türk bankacılığının ne kadar güvenli olduğunu göstermektedir.

Tablo.10'da ortaya çıkan sonuçları sermaye bazında incelediğimizde yabancı sermayeli olarak grupladığımız bankaların rasyolarının alt sınıra daha yakın olduğu, kamu bankalarının ise fazla fazla yukarda olduğunu görmekteyiz. Bu durum yerli bankalarının oluşabilecek kriz ve krizler öncesinde daha ihtiyatlı davrandığını ve güvenlik tedbirlerini üst seviyede tuttuğunu göstermektedir.

Şekil 9:
Sermaye Yeterliliği Rasyosu

Yabancı sermayeli bankalar ile yerli bankalarının sermaye yeterlilik rasyoları arasında bu kadar fark olmasının sebebi olarak yerli bankalarının gelir elde etmekten çok güvenli olması sağlanmaya çalışılmıştır. Çünkü halkın bankacılık sektörüne güvenebilmesi için sektörde kamu bankalarına ihtiyaç, kamu bankalarının da böyle bir görevi üstlenmelerine

gerek vardır. Tabii bu kadar ihtiyatlı olmak gereklidir tartışılır. Kriz ortamlarında belki bu oranlar bile sektörü kurtarmayabilir ama böyle durağan dönemlerde rasyoların bu kadar yukarıda tutulması, bu kadar çok nakit bulundurulması olabilecek karlı yatırımları ve kar artışlarını engellemektedir.

Yerli sermayeli bankaların aksine yabancı sermayeli bankaların rasyolarının alt orana bu kadar yakın olması elde fazla nakit bulundurmaktansa bu nakiti yatırıma ve gelir getirecek kalemlere yatırma gereksiniminde kaynaklanmaktadır. Bu şekilde daha fazla gelir elde edilmeye çalışılmaktadır.

3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Yabancı bankaların finansal performanslarını yerli banka rasyoları ile tablo ve grafikler yardımı ile açıklamaya çalışılmıştır. Çalışmamızın bu kısmında ise yerli banka ve yabancı bankaların 2006-2012 yılları arasında BDDK ve TBB tarafından hazırlanan mali tabloları üzerinden 5 farklı finansal boyuta ait 20 finansal oranı karşılaştırarak finansal performanslarını analiz edilmiştir. Bu analiz işlemi için bağımsız iki grup arasındaki farkı belirlemek üzere yapılan tek değişkenli t-testi istatistiksel yöntemi uygulanmıştır.

Yapılan bu testler sayesinde yabancı bankalar ile ulusal bankaların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ya da anlamsız farklılıklar gösterip göstermediği, varsa bu farklılıklar hangi gösterge kalemlerinde gerçekleştiğini bulmaya ve anlamaya çalışacağız.

Analiz için seçilen rasyoları 5 farklı finansal boyutta toplayarak yorumlanmıştır.

Finansal Boyut

Sermaye Yapısı (S.Y.)

Seçilen Finansal Oran

(SY1) Özkaynaklar/Toplam Aktifler

(SY2) Özkaynaklar/Toplam Mevduatlar

(SY3) Yabancı Kaynaklar/Özkaynaklar

(SY4) Diğer Aktifler/Toplam Aktifler

Aktif Kalitesi (A.K.)	(AK1) Toplam Krediler/Toplam Aktifler (AK2) Toplam Krediler/Toplam Mevduatlar (AK3) Takipteki Krediler/Toplam Krediler (AK4) Top. Nakdi Krediler/Toplam Mevduatlar (AK5) Karşılıklar/Toplam Krediler (AK6) Tüketici Kredileri/Toplam Krediler (AK7) Takipteki Alacaklar/Top. Nakdi Krediler (AK8) Vadesiz Mevduatlar/Toplam Mevduatlar
Karlılık (K)	(K1) Vergi Öncesi Kar-Zarar/Ort. Top. Aktifler (K2) Dönem Net Karı-Zararı/Ort. Top. Aktifler (K3) Dönem Net Karı-Zararı/Ort. Özkaynaklar
Gelir/Gider Yapısı (G.Y.)	(GY1) Net Faiz Geliri/Ort. Toplam Aktifler (GY2) İşletme Gideri/Ort. Toplam Aktifler (GY3) Faiz Dışı Gelir/Faiz Dışı Gider
Faaliyet Yapısı (F.Y.)	(FY1) Toplam Mevduat/Toplam Şube Sayısı (FY2) Toplam Krediler/Toplam Şube Sayısı

3.5.1. Sermaye Yapısı (S.Y.)

SY-1	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Özkaynaklar/Toplam Aktifler (%)	Yerli Bankalar	7	0,163	0,007	51,238	0,000
	Yabancı Bankalar	7	0,003	0,004		

Bankaların özkaynaklar/toplam aktifler puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=51,238$; $p=0,000 < 0,05$). Yerli bankaların özkaynaklar/toplam aktifler puanları ($x=0,163$), yabancı bankaların özkaynaklar/toplam aktifler puanlarından ($x=0,003$) yüksek bulunmuştur.

SY-2	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Özkaynaklar/Mevduatlar (%)	Yerli Bankalar	7	9,432	2,996	8,272	0,000
	Yabancı Bankalar	7	0,062	0,056		

Bankaların özkaynaklar/mevduatlar puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=8,272$; $p=0,000<0,05$). Yerli bankaların özkaynaklar/mevduatlar puanları ($x=9,432$), yabancı bankaların özkaynaklar/mevduatlar puanlarından ($x=0,062$) yüksek bulunmuştur.

SY-3	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Yabancı Kaynaklar / Toplam Özkaynaklar (%)	Yerli Bankalar	7	680,948	44,018	0,711	0,491
	Yabancı Bankalar	7	662,033	54,945		

Bankaların yabancı kaynaklar / toplam özkaynaklar (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=0,711$; $p=0,491>0,05$).

SY-4	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Diğer Aktifler/ Toplam Aktifler (%)	Yerli Bankalar	7	0,019	0,002	8,974	0,000
	Yabancı Bankalar	7	0,008	0,002		

Bankaların diğer aktifler/toplam aktifler puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=8,974$; $p=0,000<0,05$). Yerli bankaların diğer aktifler/toplam aktifler puanları ($x=0,019$), yabancı bankaların diğer aktifler/toplam aktifler puanlarından ($x=0,008$) yüksek bulunmuştur.

3.5.2. Aktif Kalitesi (A.K.)

AK-1	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Toplam Krediler/ Toplam Aktifler	Yerli Bankalar	7	311 471,429	113 716,793	3,122	0,013
	Yabancı Bankalar	7	162 514,286	54 794,173		

Bankaların toplam krediler/toplam aktifler puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=3,122$; $p=0,013<0,05$). Yerli bankaların toplam krediler/toplam aktifler puanları ($x=311 471,429$), yabancı bankaların toplam krediler/toplam aktifler puanlarından ($x=162 514,286$) yüksek bulunmuştur.

AK-2	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Toplam Nakdi Krediler / Toplam Mevduat (%)	Yerli Bankalar	7	81,941	13,149	-5,816	0,001
	Yabancı Bankalar	7	111,661	3,139		

Bankaların toplam nakdi krediler / toplam mevduat (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-5,816$; $p=0,001<0,05$). Yabancı Bankaların toplam nakdi krediler / toplam mevduat (%) puanları ($x=111,661$), Yerli bankaların toplam nakdi krediler / toplam mevduat (%) puanlarından ($x=81,941$) yüksek bulunmuştur.

AK-3	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Top. Krediler/Toplam Mevduat (%)	Yerli Bankalar	7	0,206	0,030	10,409	0,000
	Yabancı Bankalar	7	0,084	0,009		

Bankaların toplam krediler/toplam mevduat puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı

bulunmuştur($t=10,409$; $p=0,000<0,05$). Yerli bankaların toplam krediler/toplam mevduat puanları ($x=0,206$), yabancı bankaların toplam krediler/toplam mevduat puanlarından ($x=0,084$) yüksek bulunmuştur.

AK-4	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Takipteki Krediler/Toplam Krediler (%)	Yerli Bankalar	7	0,020	0,008	6,407	0,001
	Yabancı Bankalar	7	0,000	0,000		

Bankaların takipteki krediler/toplam krediler puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=6,407$; $p=0,001<0,05$). Yerli bankaların takipteki krediler/toplam krediler puanları ($x=0,020$), yabancı bankaların takipteki krediler/toplam krediler puanlarından ($x=0,000$) yüksek bulunmuştur.

AK-5	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Karşılıklar/Takipteki Krediler (%)	Yerli Bankalar	7	5,100	1,370	8,672	0,000
	Yabancı Bankalar	7	0,327	0,493		

Bankaların karşılıklar/takipteki krediler puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=8,672$; $p=0,000<0,05$). Yerli bankaların karşılıklar/takipteki krediler puanları ($x=5,100$), yabancı bankaların karşılıklar/takipteki krediler puanlarından ($x=0,327$) yüksek bulunmuştur.

AK-6	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Tüketici Kredileri/ Toplam Krediler (%)	Yerli Bankalar	7	0,607	0,078	20,553	0,000
	Yabancı Bankalar	7	0,010	0,001		

Bankaların tüketici kredileri/toplam krediler puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=20,553$; $p=0,000<0,05$). Yerli bankaların tüketici kredileri/toplam krediler puanları ($x=0,607$), yabancı bankaların tüketici kredileri/toplam krediler puanlarından ($x=0,000$) yüksek bulunmuştur.

AK-7	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Takipteki Alacaklar (Brüt) / Toplam Nakdi Krediler (%)	Yerli Bankalar	7	3,516	0,807	-1,340	0,205
	Yabancı Bankalar	7	4,323	1,375		

Bankaların takipteki alacaklar (brüt) / toplam nakdi krediler (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=-1,340$; $p=0,205>0,05$).

AK-8	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Vadesiz Mevduat / Toplam Mevduat (%)	Yerli Bankalar	7	16,226	1,530	-0,495	0,630
	Yabancı Bankalar	7	16,696	1,989		

Bankaların vadesiz mevduat / toplam mevduat (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=-0,495$; $p=0,630>0,05$).

3.5.3. Karlılık (K)

K-1	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Ort. Toplam Aktifler (%)	Yerli Bankalar	7	3,016	0,552	2,054	0,062
	Yabancı Bankalar	7	2,427	0,520		

Bankaların vergi öncesi kar (zarar) / ortalama toplam aktifler (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=2,054$; $p=0,062>0,05$).

K-2	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Dönem Net Kârı (Zararı) / Ortalama Toplam Aktifler (%)	Yerli Bankalar	7	2,414	0,463	1,938	0,076
	Yabancı Bankalar	7	1,937	0,456		

Bankaların dönem net kârı (zararı) / ortalama toplam aktifler (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=1,938$; $p=0,076>0,05$).

K-3	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Dönem Net Kârı (Zararı) / Ortalama Özkaynaklar (%)	Yerli Bankalar	7	20,769	3,971	2,352	0,037
	Yabancı Bankalar	7	15,990	3,621		

Bankaların dönem net kârı (zararı) / ortalama özkaynaklar (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2,352$; $p=0,037<0,05$). Yerli bankaların dönem net kârı (zararı) / ortalama özkaynaklar (%) puanları ($x=20,769$), yabancı bankaların dönem net kârı (zararı) / ortalama özkaynaklar (%) puanlarından ($x=15,990$) yüksek bulunmuştur.

3.5.4. Gelir/Gider Yapısı (G.Y.)

GY-1	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Net Faiz Geliri (Gideri) / Ortalama Toplam Aktifler (%)	Yerli Bankalar	7	4,369	0,630	-3,094	0,009
	Yabancı Bankalar	7	5,566	0,806		

Bankaların net faiz geliri (gideri) / ortalama toplam aktifler (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=-3,094$; $p=0,009<0,05$). Yabancı Bankaların net faiz geliri (gideri) / ortalama toplam aktifler (%) puanları ($x=5,566$), Yerli bankaların net faiz geliri (gideri) / ortalama toplam aktifler (%) puanlarından ($x=4,369$) yüksek bulunmuştur.

GY-2	Grup	N	Ort	Ss	t	p
İşletme Giderleri / Ortalama Toplam Aktifler (%)	Yerli Bankalar	7	2,355	0,255	-7,304	0,000
	Yabancı Bankalar	7	4,211	0,622		

Bankaların işletme giderleri / ortalama toplam aktifler (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=-7,304$; $p=0,000<0,05$). Yabancı Bankaların işletme giderleri / ortalama toplam aktifler (%) puanları ($x=4,211$), Yerli bankaların işletme giderleri / ortalama toplam aktifler (%) puanlarından ($x=2,355$) yüksek bulunmuştur.

GY-3	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler (%)	Yerli Bankalar	7	88,319	1,891	-7,702	0,000
	Yabancı Bankalar	7	95,579	1,626		

Bankaların faiz dışı gelirler / faiz dışı giderler (%) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=-7,702$; $p=0,000<0,05$). Yabancı Bankaların faiz dışı gelirler / faiz dışı giderler (%) puanları ($x=95,579$), Yerli bankaların faiz dışı gelirler / faiz dışı giderler (%) puanlarından ($x=88,319$) yüksek bulunmuştur.

3.5.5. Faaliyet Yapısı (F.Y.)

FY-1	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Toplam Mevduat / Toplam Şube Sayısı (Bin TL)	Yerli Bankalar	7	64 017,634	12 474,507	4,478	0,001
	Yabancı Bankalar	7	37 304,390	9 666,847		

Bankaların toplam mevduat / toplam şube sayısı (bin TL) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=4,478$; $p=0,001<0,05$). Yerli bankaların toplam mevduat / toplam şube sayısı (bin tl) puanları ($x=64\ 017,634$), yabancı bankaların toplam mevduat / toplam şube sayısı (bin tl) puanlarından ($x=37\ 304,390$) yüksek bulunmuştur.

FY-2	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Krediler / Toplam Şube Sayısı (Bin TL)	Yerli Bankalar	7	53 039,711	18 242,839	1,394	0,189
	Yabancı Bankalar	7	41 820,229	10 991,558		

Bankaların krediler / toplam şube sayısı (bin TL) puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=1,394$; $p=0,189>0,05$).

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmamızda BDDK, TBB, ilgili banka siteleri ile çalışmamıza benzer yayınlanmış tezler ve makalelerde bulunan verilerden faydalanarak oluşturduğumuz tablolar, grafikler ve farklı işletme gruplarının finansal oranlar kullanılarak yapılan karşılaştırmalarında tek değişkenli istatistiksel yöntem olan t testleri kullanılmıştır.

2006 yılından itibaren bankacılık sektörümüzü incelediğimizde, personel sayılarından, şube sayılarına, mevduat rakamlarından karlılık rakamlarına her alanda tutarlı bir artış görülmektedir. Bunun yanında sektörde faaliyet gösteren banka sayılarında artış olmaması sektörün hacimsel büyüdüğünün göstergesidir. Sektörde faaliyet gösteren bankaların büyüme içinde olması sektörün karlılığını göstermektedir. Sektörde bulunan yabancı ve uluslar arası tecrübeye sahip sermaye oluşabilecek en küçük riskte kendini sağlama almayı deneyeceğinden bu denli büyüme risksiz bir ortamın göstergesidir. Sektör hacminin bu şekilde büyüme içinde olmasının yanı sıra sektör içindeki yabancı payının da artması bankacılığımıza yabancı ilgisinin her geçen gün daha da artacağına habercisidir.

Tablo ve grafiklerin yanı sıra bankaların 2006-2012 yılları arasında oluşan BDDK ve TBB tarafından hazırlanan mali tabloları üzerinden oluşturulan 5 farklı finansal boyuta ait 20 finansal oran kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Sermaye yeterliliği yapısını incelediğimizde yerli bankaların sermaye yapısının yabancı bankalar arasındaki fark genel olarak anlamlıdır. SY-1, SY-2, SY-4 rasyoları açısından hipotez H1 kabul edilirken, SY-3 hipotez H1'i reddetmektedir. Bu durum yerli bankaların sermaye büyüklüğü yabancı bankalara oranla daha büyük olması bu farkı anlamlandırmaktadır. Yabancı bankalar farklı bir ülkede olduklarından sektör ne kadar karlı olsa da sermaye miktarları yerel bankalar kadar büyük tutmamaktadırlar.

Aktif kaliteleri bakımından yerli bankalar ile yabancı arasındaki fark genel olarak anlamlıdır. AK-1, AK-2, AK-3, AK-4, AK-5, AK-6 rasyoları açısından hipotez H2 kabul edilirken, AK-7 ve AK-8 rasyoları hipotez H2'yi reddetmektedir. Bu durum sermaye yapısının yerli bankalarda daha büyük olması şube sayısı ve şube ağlarının daha geniş olmasını sebep gösterebiliriz. Daha çok personel daha çok şube ve bunlara bağlı olarak daha çok müşteri kitlesine ulaşmaları daha çok işlem adetlerine ulaşmalarına, daha yoğun aktif döngülerine sahip olmalarına sebep olmaktadır. Tüm bu durumlar yerli bankalar ile yabancı bankalar arasındaki farkı anlamlandırmaktadır.

Karlılık yapıları incelediğimizde yerli bankalar ile yabancı bankalar arasındaki farkın genel olarak anlamlı olmadığını görmekteyiz. K-1 ve K-2 rasyoları hipotez H3'ü reddederken, K-3 rasyosu hipotez H3'ü kabul etmektedir. Yabancı bankaların karlılık rakamları bazında yerli bankalara eş değer niteliktedir. Bu durumu yabancı bankaların uluslar arası alanda edinmiş oldukları tecrübeye bağlayabiliriz. Sahip oldukları tecrübenin yanı sıra izledikleri politikalar ile yerli bankalara oranla daha az sermaye miktarları ile karlılık bazında yerli bankalarla yarışır duruma gelmişlerdir. Ülkemizde son yıllarda artan yabancı sermaye miktarına gösterilen sebebin ispatı da bu durum diyebiliriz.

Gelir gider yapılarını incelediğimizde oluşan fark yabancı bankalar adına anlamlı olup, GY-1, GY-2, GY-3 rasyoları hipotez H4 kabul edildi. Sahip oldukları sermaye miktarının yerli bankalara oranla daha az olması, daha tecrübeli ve yeniliklere daha çabuk adapte olmaları ve şube ağı seçimi bakımından büyük ve kalabalık yerleri seçmeleri karlılık oranlarının yerli bankaların daha üzerinde olmasına sebep gösterebiliriz.

Faaliyet yapıları bakımından incelediğimizde hipotez H5 kısmen kabul edildi. Oran FY-1 incelendiğinde mevduat bazında yerli bankalar ile yabancı bankalar arasında fark vardır. Bu durum yerli bankaların şube ağlarının daha geniş olması ve yerli bankalara olan olumlu bakış açısından kaynaklanmaktadır. Oran FY-2 incelendiğinde krediler bazında yerli bankalar ile yabancı bankalar arasında yoktur. Bu sonuç yerli ve yabancı bankaların bu

alanda büyük bir rekabet içinde olduğunun göstergesidir. Krediler riskli olduğu kadar getirisi de fazla olduğu için her iki sermaye grubu da bu pastadan büyük payı alma gayretinde olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet göstermekte olan yerli ve yabancı bankaların finansal performanslarının analizlerini incelediğimiz araştırmamız neticesinde görüyoruz ki sektörümüz her geçen gün büyüme ve gelişme içindedir. Hızla büyüyen sektörün içinde yabancı sermayenin oranının bu kadar hızlı artmasının sektörümüzün karlı ve aynı zamanda güvenilir olduğunun da göstergesidir. Öyle ki dünya ekonomileri incelediğinde yabancı sermaye akışı güvenilir ve karlı limanları aramaktadır. Ülkemiz bankacılık sektörünü uluslar arası sektör ortalamaları ile kıyasladığımızda sektörümüzün gelişmekte olan ekonomiler arasında olduğunu görmekteyiz. Bankacılık sektörümüzde ki bu değişim ve gelişim karşımıza, bankalarımızın teknolojik ve yapısal anlamda dünya bankacılık sistemine uyumlaştırılmış, daha verimli ve profesyonel bir bankacılık sistemi çıkarmaktadır. Son yıllarda yabancı sermayenin ülkemizi seçmesindeki en önemli sebeplerden biride muhakkak ülkede var olan ekonomik ve siyasi istikrardır. Var olan istikrarlı yapının yanı sıra ve bankacılık sektörü için alınan yapısal tedbirler sektörün sağlamlığını arttırdığı gibi sektöre olan ilgiyi de arttırmaktadır. İçinde bulunduğumuz bu ihtiyatlı durum bizim doğru yolda olduğumuzu gösterir. Çünkü sektörün ağırlıklı kısmını oluşturan yabancı sermayenin hızlı çıkma ihtimali de sektörde sürekli tedbirli olmayı gerektirir. 2001 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra alınan tedbirler sektörün sağlamlığını arttırdığı gibi sonrasında yaşanan ve tüm dünyayı etkisine alan krizlerde de muhafaza etmiştir. Bu ihtiyatlı durum durağan dönemlerde eleştirilse de, ansızın oluşan kriz ortamlarında görevini layığı ile yerine getirmektedir. Özellikle bu dönemde oluşturulan BDDK ve onun koymuş olduğu tedbirler ki bunlardan biri olan sermaye yeterliliği oranına gösterilen hassasiyet sektörün sağlam ve dayanıklı kalmasını sağlamıştır.

Dünya ekonomilerini etkisi altına alan kriz dönemlerinde bankacılık sektörümüzün etkilenmemesi kimi taraflarca farklı da yorumlanabilmektedir. Öyle ki sektörümüzün dünya bankacılığı içindeki yerinin çok küçük olduğu için krizlerden etkilenmediği şekilde ifadeler söz konusu olabilmektedir. Ama unutulmamalıdır ki tüm dünya piyasalarını etkileyen bir kriz ülkemizi etkilemiyorsa bu bizim bazı şeyleri doğru yaptığımızı ve doğru yolda olduğumuzu gösterir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bankacılığın günümüzdeki şekli ile ülkemizde faaliyetlerine başlaması 19.yy sonlarına dayanmaktadır. Yabancıların girişimi ile oluşturulan bu sektör ağırlıklı olarak yine yabancıların elinde olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile ülkede uygulamaya konulan yerli sermayeyi koruyucu politikalar beraberinde sektördeki yabancı payının azalmasını ve yerli payının artmasını getirmiştir. Sektördeki yerli sermaye yapısının ağırlığı 1980 yıllarına kadar devam etse de, 1980 sonrası uygulanan serbestleşme politikaları ile sektördeki yerli sermaye payı git gide azalmaya başlamış ve yabancı sermaye tekrar sektörde faaliyet göstermeye başlamıştır. 2000’li yıllara kadar durağan bir yapı içinde olan yabancı sermaye payı özellikle 2001 sonrası sürekli artış içinde olmuştur. Ülkemizde yaşanan 2001 krizi sonrası uygulamaya konulan “Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı”nın başarılı olması, sektörü güvenli bir yapıya kavuşturması bu duruma en büyük sebep olarak gösterilebilir. Beraberinde ülkede var olan siyasi ve ekonomik istikrar, hızlı şekilde gelişme çabaları yabancı sermayenin ilgisini çekmeye fazlasıyla yetmiştir. Bu gelişim çabaları sırasında yaşanan sermaye sıkıntısı, ülkeye başlayan yabancı sermaye hareketi ile her iki taraf içinde menfaat sağlamaktadır.

2001 sonrası Türk bankacılık sektörüne gerek yerli banka satın alarak gerekse yeni banka-şube kurarak faaliyetlerini hızlandıran yabancı bankaların, bankacılık sektörüne olan etkilerini, finansal performanslarını araştırmak ve bu sayede literatüre bilimsel katkıda bulunmak çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Çalışmamızda araştırma modeli olarak var olan bir durumu açıklamaya yönelik bir araştırma modeli betimsel araştırma modellerinde tarama modeli kullanılmıştır.

2006-2012 yılları arasında Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm yerli ve yabancı bankaların finansal faaliyetleri, sermaye hareketleri örneklemimizi oluşturmaktadır. Araştırmanın hipotezleri H1 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Sermaye Yapısı (S.Y.) açısından anlamlı bir fark vardır, H2 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Aktif Kalitesi (A.K.) açısından anlamlı bir fark vardır, H3 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Karlılık (K) açısından anlamlı bir fark vardır, H4 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Gelir/Gider Yapısı (G.Y.) açısından anlamlı bir fark vardır, H5 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında Faaliyet Yapısı (F.Y.) açısından anlamlı bir fark vardır, şeklinde belirlenmiştir.

BDDK, TBB ve Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların internet sitelerinde var olan bilgilerin yanı sıra bu alanda yazılmış bilimsel makale ve tezlerden faydalanılarak oluşturulan finansal tablolar ve rasyolar; tablolar, grafikler ve tek değişkenli istatistiksel yöntemlerden olan t-testi analiz yöntemi ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Yapılan yorumlamalara ilişkin olarak; Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sermaye yapıları incelendiğinde 2006 yılında %42 olan yabancı sermaye payı, 2012 yılına gelindiğinde %49 seviyelerine çıktığını, bu durumda beraberinde sektörde faaliyet gösteren yabancı banka, yabancı banka şube ve personel sayılarında artışları getirmektedir. Söz konusu artışlar aynı zamanda sektörün büyümesini sağlayarak yerli bankalarında aynı oranda büyümelerini sağlamaktadır. Yerli bankalardaki büyüme hızı yabancı bankalara oranla daha yavaş olmaktadır.

Sektördeki büyüme, toplanan mevduat miktarlarını ortalama toplam personel ve şube sayılarına oranladığımızda ortaya çıkan olumlu tablo ile daha iyi gözlenmektedir. Yıllar itibariyle personel başına düşen mevduat miktarı iki katına çıkarken bu durum şube bazında da paralellik göstermektedir.

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra sektörde yaşanan profosyonelleşme ve teknolojik değişim özellikle müşteri memnuniyetlerini de beraberinde getirmektedir. Mevduat toplamada sağlanan artışlar bu memnuniyet ve güvenin göstergesidir. Aynı zamanda işletme giderlerinde yıllar itibari ile yaşanan yaklaşık %30'luk düşüşler bu tecrübeleşme, teknolojiyi yerinde ve doğru kullanma sayesinde olduğu muhakkaktır. Profosyonelleşmenin bir göstergesi olarak da personel başına düşen kar oranlarında yıllar itibariyle sağlanan kar oranlarının ortalama %40'luk artışını gösterebiliriz. Söz konusu gelişmelerin hem yerli hem yabancı bankalarda aynı oranlarda gözlenmesi yabancı bankaların uluslar arası alanda edinmiş olduğu tecrübelerin sektöre aktardığı ve yerli bankalarında bu durumundan fazlasıyla faydalandığının göstergesidir.

Çalışmamızda dikkat çektiğimiz en önemli noktalardan biride sermaye yeterlilik rasyosudur. BDDK'nın oluşturmuş olduğu yeni oran (%12) sektörün emniyet sigortası konumundadır. Bu sayede bankalar sıkıntılı dönemlerde yaşanabilecek daha büyük riskli ortamlardan korunmaktadırlar. Yıllar itibariyle sermaye yeterlilik rasyosunda yaşanan değişim incelendiğinde özellikle yerli bankaların elinde bulunan atıl pozisyondaki aktiflerin yabancı bankaların katkısı ve yaşanan istikrarlı dönem sebebiyle aktif pozisyonuna geçtiği gözlenmiştir. İhtiyatlılık gereği %12 olması gereken sermaye yeterlilik rasyosu 2006 yılında ortalama %29 seviyelerindedir. Yabancı bankalarda bu durum ise sadece %16 seviyelerinde seyretmektedir. 2012 yılına gelindiğinde gözlenen, sermaye yeterlilik rasyosuna yakın duruma en büyük etki muhakkak yabancı bankalardan edinilen kazanımlardır. Burum da yabancı bankaların sektöre sağladığı katkıların en büyük ispatlarındandır.

Analiz yöntemi olarak seçmiş olduğumuz t-testi analizi yardımı ile yapmış olduğumuz analizler neticesinde;

Sermaye yeterliliği yapısını incelerken; (SY1) özkaynaklar/ toplam aktifler, (SY2)özkaynaklar/ toplam mevduatlar, (SY3) yabancı kaynaklar/ özkaynaklar, (SY4) diğer

aktifler/toplam aktifler rasyolarından faydalanıldı. Bu rasyoların t-testi analiz sonuçlarına göre durum yerli bankalar açısından genel olarak anlamlı olup H1 kısmen kabul edildi. SY-1, SY-2, SY-4 rasyoları açısından hipotez H1 kabul edilirken, SY-3 hipotez H1'i reddetmektedir. Bu durum yerli bankaların sektördeki sermaye büyüklüklerinin yabancılara oranla daha büyük olmasından kaynaklanmaktadır. Farklı bir ülkede bulunmaları sebebiyle ihtiyatlı davranan yabancı bankaların bu hareketi gayet doğal karşılanabilir.

Aktif kalitelerini incelerken; (AK1) toplam krediler/toplam aktifler, (AK2) toplam krediler/ toplam mevduatlar, (AK3) takipteki krediler/toplam krediler, (AK4) toplam nakdi krediler/toplam mevduatlar, (AK5) karşılıklar/toplam krediler, (AK6) tüketici kredileri/toplam krediler, (AK7) takipteki alacaklar/toplam nakdi krediler, (AK8) vadesiz mevduatlar/toplam mevduatlar rasyolarından yararlanıldı. Kullanılan rasyoların analiz sonuçlarına göre durum genel anlamda yerli bankalar lehine anlamlı çıktı ve H2 kısmen kabul edildi. AK-1, AK-2, AK-3, AK-4, AK-5, AK-6 rasyoları açısından hipotez H2 kabul edilirken, AK-7 ve AK-8 rasyoları hipotez H2'yi reddetmektedir. Bu duruma sebep olarak yerli bankaların daha geniş alanlara, daha geniş bir kitleye hitap etmesinde kaynaklanmaktadır. Yabancı bankaların daha çok şehir merkezleri ve kalabalık yerlerde şubeleşmesi hitap ettikleri kitleyi sınırlandırmakta ve beraberinde aktiflerinin daha az olmasını getirmektedir.

Karlılık yapılarını incelerken; (K1) vergi öncesi kar-zarar/ort. toplam aktifler, (K2)dönem net karı-zararı/ort. toplam aktifler, (K3) dönem net karı-zararı/ort. özkaynaklar rasyoları değerlendirildi. Yapılan değerlendirmeler neticesinde durumun genel olarak almalı olmadığı görüldü, H3 kısmen reddedildi. K-1 ve K-2 rasyoları hipotez H3'ü reddederken, K-3 rasyosu hipotez H3'ü kabul etmektedir. Yabancı bankaların karlılık rakamları bazında yerli bankalara eş değer nitelikte olduğu gözlenmiş, bu duruma sebep olarak ise yabancı bankaların uluslar arası alanda edinmiş oldukları tecrübeyi gösterebiliriz. Sahip oldukları tecrübenin yanı sıra izledikleri politikalar ile yerli bankalara oranla daha az sermaye miktarları ile karlılık bazında yerli bankalarla yarışır duruma gelmişlerdir. Ülkemizde son yıllarda artan yabancı sermaye miktarına gösterilen sebebin ispatı da bu durum diyebiliriz.

Gelir gider yapılarını incelerken; (GY1) net faiz geliri/ort. toplam aktifler, (GY2)işletme gideri/ ort. toplam aktifler, (GY3) faiz dışı gelir/faiz dışı gider rasyolarından yararlanıldı. Gelir gider yapılarında oluşan fark yabancı bankalar adına anlamlı bulundu, GY-1, GY-2, GY-3 rasyoları hipotez H4 kabul edildi. Sahip oldukları sermaye miktarının yerli bankalara oranla daha az olması, daha tecrübeli ve yeniliklere daha çabuk adapte olmaları ve şube ağı seçimi bakımından büyük ve kalabalık yerleri seçmeleri karlılık oranlarının yerli bankaların daha üzerinde olmasına sebep gösterilebilir.

Faaliyet yapıları bakımından incelediğimizde hipotez H5 kısmen kabul edildi. Oran FY-1 incelendiğinde mevduat bazında yerli bankalar ile yabancı bankalar arasında fark vardır. Bu durum yerli bankaların şube ağlarının daha geniş olması ve yerli bankalara olan olumlu bakış açısından kaynaklanmaktadır. Oran FY-2 incelendiğinde krediler bazında yerli bankalar ile yabancı bankalar arasında yoktur. Bu sonuç yerli ve yabancı bankaların bu alanda büyük bir rekabet içinde olduğunun göstergesidir. Krediler riskli olduğu kadar getirisi de fazla olduğu için her iki sermaye grubu da bu pastadan büyük payı alma gayretinde olduğunu söyleyebiliriz.

Türk bankacılık sektörünün içinde bulunduğu istikrarlı yapı devam ettiği sürece sektörümüze olan yabancı ilgisi devam edecektir. Özellikle 2001 krizinin ardından alınan koruyucu tedbirler zamanla esnetilmezse bu yapının her geçen gün daha da büyüyeceği kesindir. Son yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan, dünyanın en sağlam ekonomileri topluluğu olan AB ülkeleri dahil olmak üzere etkileyen ekonomik bunalımlardan etkilenmeyen bu istikrarlı yapı tüm dünya ekonomileri için adeta model oluşturmaktadır. Dünyada en büyük ekonomik güç olarak gösterilen AB'de var olan ekonomik sıkıntılar ve ekonomik krizlerden sonra aday statüsünde olan ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik güven ve istikrar bize bu geçişin kapılarını ardına kadar açmıştır. Artık ülkemiz ve ülkemiz ekonomisi dünya piyasalarında bir kurtarıcı bir can simidi şeklinde algılanmaktadır.

Yabancı bankaların ve beraberlerinde getirmiş oldukları yabancı sermayenin ülke ekonomimiz için yaratmış olduğu hacim gün geçtikçe büyümektedir. Ayrıca sahip oldukları tecrübeler ve teknolojik yeniliklerden faydalanma adına ülkemiz bankacılığına ve ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır Ülke ekonomimiz bu artışlar ile git gide büyümekte gelişmekte olan ekonomiler sınıfından gelişmiş ekonomiler sınıfına geçişe doğru ilerlemektedir.

Türk bankacılık sektöründe ulusal sermaye oranının sürekli azalma içinde olması gelecekte maalesef sıkıntıları beraberinde getirebilir. Yabancı sermayenin sürekli güvenli ve karlı liman arayışı içindedir. Bu durum ülkede olası yaşanabilecek kriz ortamlarında yabancı sermayenin ülkeyi hızlı bir şekilde terk etmesini de beraberinde getirebilir. Oluşabilecek böyle bir ortamda ülke ekonomisi maalesef çok büyük kayıplar yaşayabileceği gibi bankacılık sektörü de altından kalkılamayacak sıkıntılara sokabilecektir. Uygulanmakta olan koruyucu politika atıl sermaye stokuna sebep olduğu yönünde eleştirileri beraberinde getirirse de tüm bu risk durumlar göz önüne alındığında ekonomik istikrar ve var olan tedbirlerin esnetilmeden devamlılık arz etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AĞMA, E. (2008). *Yabancı Sermayeli Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Gelişimi Ve Etkileri*. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü, Finans Ve Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- AK, R, ÇİNKO, L. (2009). Doğrudan Yabancı Sermaye Hareketlerinin Makroekonomik Etkileri, *Econ Anadolu 2009: Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi'nde sunulmuş tebliğdir*. Eskişehir.
- AKÇAOĞLU, E. (2009). Niçin Bir Yabancı Sermaye Stratejisine İhtiyacımız Var? Yabancı Sermaye. *Genç Ankara Dergisi*.
- AKÇAOĞLU, E. (2008). Bankacılıkta Yabancı Sermaye, (Çevrimiçi) <http://www.eminakcaoglu.com/2008/07/bankacilkta-yabanc-sermaye.html>, (Erişim Tarihi: 15.05.2012).
- AKGÜÇ, Ö.(1989). *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*. İkinci Baskı. Ankara: Gerçek Yayınevi.
- AKTAŞ, R., S. KARACAER, A. KARACABEY A. (2001). Mali Oranlar Arasındaki İlişkilerin Faktör Analizi ile İncelenmesi, *MÖDAV Muhasebe Bilim ve Dünya Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 9-28.
- ALTAY O.(2006). *Türk Bankacılık Sistemi*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları

- ALTUN, F.(2006). *Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Girişi ve Ulusal Ekonomi Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, İstanbul.
- ALTUĞ, Prof. Dr. F.N. (2006). “Direkt Yabancı Sermaye Yatırımları”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü, İktisat Politikası Anabilim Dalı.
- ARTUN T.(1983). *İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık*. İkinci Baskı. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- AYDEMİR, N.(2004). *Dünden Bugüne Türkiye’ de Bankacılık*. Ankara: Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Derneği Yayınları.
- BARIŞIK, S. (2007). Yabancı Sermaye Hareketlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, IIBF, İktisat Bölümü*.
- BARIŞIK, S. (2009). Yabancı Sermaye Hareketlerinin Türk bankacılık Sektörüne Etkileri (1990-2007 Dönemi Nedensellik Analizi). *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 5. Sayı 9. ss. 19–33.
- BAYRAKDAROĞLU, A. (2007). *Küreselleşme Ve Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Girişleri: Türkiye’de Ulusal Ve Yabancı Sermaye Sermayeli Bankaların Finansal Performanslarının Analizi*
- BERKÖZ, B. (2007). Yabancı Yatırımların Yer Seçimini Etkileyen Faktörler: Türkiye örneği. *İTÜ Dergisi*. Cilt:6. Sayı:2. 59-72
- BDDK. <http://www.bddk.org.tr/WebSitesi>. 20.03.2011, 20.04.2012, 02.06.2013.

- BOLAY, C. (1991). Türk Bankacılık Tarihi. TBB Yayınları. *Bankacılık Dergisi*. Sayı: 5.
- BOSTANCI, N.(2004). *Türkiye’de Bireysel Bankacılık Hizmetleri Eğitiminin Müşteri Davranışlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Yeterlik Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bankacılık Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- BUMİN, M. (2007). *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- BUMİN, M. (2007). *Yeniden Yapılandırma Sonrası Türk Bankacılık Sistemine Yabancı Girişi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- ÇİVİ, H.(1985). *Türkiye’ de Bankacılık Teori Uygulama ve Sonuçlar*. Ankara: Fon Matbaası.
- ERTUĞRUL, A. ve Zaim O.(1996). *Türk Bankacılığında Etkinlik Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz*. Ankara: Bilkomat Yayınları.
- GÜLER, M.(2001), *Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları ve Geleceği*. Ankara: Ticaret Odası Yayınları.
- IŞIK, M. (2006). *Yabancı Bankaların Türk Bankacılık Sektöründeki Payı ve Ekonomik Gelişmeye Katkıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul.
- IŞIK, Mustafa. (2006). *Yabancı Bankaların Türk Bankacılık Sektöründeki Payı ve Ekonomik Gelişmeye Katkısı*. M.Ü. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- İŞERİ, M. (2009). *Ülkemiz Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankaların Yeri*, İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
- İTO. (2008). *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancılaşma Risk mi Fırsat mı?*. İstanbul: Sektörel Yayınlar.
- KAR, M, ve TATLISÖZ, Fa. (2008). Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Hareketlerini Belirleyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi. *KMÜ İİBF Dergisi*. Sayı:14.
- KARAKURT, R. (2007). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye ve Türkiye*. M.Ü Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KARASAR,N.(2002) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KARLUK, R. (2006).Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyümeye Katkısı, (Çevrimiçi), <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/kitaplar/kitap2/turkyabsermyat.doc>,(Erişim Tarihi:16.09.2012).
- KAZGAN, H.(1997). *Osmanlıdan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi*. İstanbul: TBB Yayınları.
- KOCAİMAMOĞLU, S.(1977). *Bankacılık Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ORHANER, E. (2011). Uluslar arası Bankacılık Dersi. *Ders Notları*.

- OKSAY, S. (2004). Çokuluslu Şirketler Teorileri Çerçevesinde, Yabancı sermaye Yatırımlarının İncelenerek, Değerlendirilmesi, (Çevrimiçi) <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/oksay3.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.05.2012).
- ÖCAL, T., Çolak,F.(1988). *Para-Banka*. Birinci Baskı. Ankara: İmge Kitabevi,
- ÖCAL, T. Ve Çolak,F.(1999). *Finansal Sistem ve Banklar*. Birinci Baskı. Ankara: Nobel Kitabevi.
- ÖCAL, T. (1973). *Türk Banka Sistemi*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- ÖCAL, T. (2006). *Para-Banka Uluslararası İktisat*. Ankara: Savaş Yayınları.
- ÖNAL, Yıldırım B. (2006). Yabancı Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri: Yerli Ve Yabancı Bankaların Etkinlik Analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 15. Sayı 2. s.295-312.
- ÖZATA, Y. (2010). *Türk Bankacılık Sisteminin Gelişimi Ve Yabancı Bankaların Sistem İçindeki Rolü*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık Ve Finans Anabilim Dalı. İstanbul.
- ÖZER, S. (2008). *Yabancı Bankaların Tercih Edilmesindeki Faktörlerin Analizi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, İşletme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- ÖZYILDIZ, H. (1998). Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarında Karar Alma Prosedürü. *Hazine Dergisi*. Sayı:11.

PARASIZ, İ. (2000). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. Yedinci Baskı. Ankara: Ezgi Kitabevi.

SOYDAL, Haldun. (2009). Türkiye 'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Verimlilik Analizi: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Uygulama, (Çevrimiçi) http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak, (Erişim Tarihi: 14.09.2012).

TAKAN, M.(2001). *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim*. Ankara: Nobel Yayınları.

TBB. <http://www.tbb.org.tr/WebSitesi>. 20.03.2011, 20.04.2012, 02.06.2013.

TBB (2005). Türkiye'de Yabancı Bankalar. *Bankacılar Dergisi*. Sayı:52.

T.B.B. (1997). Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları, Mart 1997, Türkiye Bankalar Birliği. *Bankacılar Dergisi*.

TBB (Türkiye Bankalar Birliği). Bankalarımız (1980-2006).

TCMB. <http://www.tcmb.org.tr/WebSitesi>. 20.03.2011, 20.04.2012, 02.06.2013.

UÇAR, N. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara. Asil Yayın Dağıtım.

YELER, M.(2006). *Müşteri İlişkileri Yönetimi(CRM) ve Türkiye'de Bankacılık Sektöründe CRM Uygulamalarında Eğitimin Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bankacılık Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

